

Návrh bezpečnostních opatření v souvislosti s problematikou migrace

Bc. David Machálek

Diplomová práce
2020



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta aplikované informatiky

Ústav elektroniky a měření

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. David Machálek**
Osobní číslo: **A18293**
Studijní program: **N3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Návrh bezpečnostních opatření v souvislosti s problematikou migrace**
Téma práce anglicky: **A Proposal of Security Measures in Connection with Migration Issues**

Zásady pro vypracování

1. Uveďte základní terminologii a legislativu související s tématem práce.
2. Rozeberte migrační politiku České republiky a Evropské unie.
3. Popište současný stav a již přijatá bezpečnostní opatření.
4. Rozeberte situaci migrace v posledních letech v České republice.
5. Navrhněte vhodná bezpečnostní opatření.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace*. Vydání první. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. 227 stran. Knižnice Sociologické aktuality, 40. svazek. ISBN 9788074192494.
2. HRABÁLEK, Martin. *Ochrana hranic EU a role agentury Frontex v ní*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2012. 155 s. Monografie, sv. č. 45. ISBN 9788021059887.
3. KING, Russell. *Atlas lidské migrace*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. 192 s. ISBN 9788020417060.
4. FRIEDMAN, George. *Ohrožená Evropa: rodící se krize*. Vydání první. Praha: Aligier s.r.o. společně s Nakladatelstvím Tomáš Krsek s.r.o., 2015. xxiv, 258 stran. ISBN 9788090489554.
5. Zákon č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Česká republika. 1999.
6. Zákon č. 325/1999 Sb. Zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Česká republika. 1999.
7. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob
8. ROŽŇÁK, Petr, KUBEČKA, Karel, a kolektiv. *Země Visegrádu a migrace: Fenomén procesu migrace, integrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: KEY Publishing, 2018. ISBN 978-80-7418-292-1.

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Dora Lapková, PhD.
Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce: 9. prosince 2019
Termín odevzdání diplomové práce: 29. května 2020



doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.
děkan

Ing. Milan Navrátil, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 9. prosince 2019

Jméno, příjmení: Bc. David Machálek

Název diplomové práce:

Návrh bezpečnostních opatření v souvislosti s problematikou migrace

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne 10. 8. 2020

David Machálek v.r.

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na návrh bezpečnostních opatření se zaměřením na migrační problematiku. V teoretické části je uvedena základní terminologie a legislativa. Následně je rozebrána migrační politika České republiky a Evropské unie. Součástí je dále rozbor současného stavu a již přijatých bezpečnostních opatření na národní i unijní úrovni. V praktické části je k docílení návrhů bezpečnostních opatření využito analýzy migrační situace v České republice v minulých letech. Dále jsou prověřeny objekty související s migrací na území České republiky. V rámci diplomové práce jsou provedeny řízené rozhovory s příslušníky Policie České republiky sloužících v zařízeních souvisejících s migrací na území České republiky a s příslušníky evropských policejních sborů účastnících se operací agentury Frontex, jejímž úkolem je ochrana vnějších hranic EU.

Klíčová slova: nelegální migrace, bezpečnostní opatření, hraniční přechod, schengenský prostor, Evropská unie, migrační vlna

ABSTRACT

The diploma thesis is focused on the design of security measures with a focus on migration issues. The theoretical part presents the basic terminology and legislation. Subsequently, the migration policy of the Czech Republic and the European Union is discussed. It also includes an analysis of the current state and security measures already taken at the national and EU level. In the practical part, an analysis of the migration situation in the Czech Republic in recent years is used to achieve proposals for security measures. Furthermore, objects related to migration in the Czech Republic are examined. As part of the diploma thesis, controlled interviews were conducted with members of the Police of the Czech Republic serving in facilities related to migration in the Czech Republic and with members of European police forces participating in Frontex operations, whose task is to protect the EU's external borders.

Keywords: illegal migration, security measures, border crossing, Schengen area, European Union, migration wave

Touto cestou chci poděkovat paní Ing. Doře Lapkové, PhD. za odborné vedení, ochotu poskytnout cenné rady a připomínky při vypracování této diplomové práce. Dále chci poděkovat všem lidem, kteří byli ochotní zúčastnit se řízených rozhovorů a já tak mohl získat důležité podklady pro tuto diplomovou práci.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 TERMINOLOGIE	14
1.1 TERMINOLOGIE OBECNÉ MIGRACE.....	14
1.2 ODBORNÁ TERMINOLOGIE MIGRACE.....	17
2 MIGRAČNÍ HISTORIE EVROPY	20
2.1 PRAVĚKÉ POČÁTKY MIGRACE.....	20
2.2 MIGRACE V OBDOBÍ STAROVĚKU	21
2.3 STŘEDOVĚK.....	22
2.4 NOVOVĚK.....	23
2.5 MODERNÍ EVROPSKÁ MIGRACE	24
2.6 MIGRAČNÍ VLNY DO EVROPY V ROCE 2015	25
3 LEGISLATIVA	28
3.1 PRÁVNÍ RÁMEC ČESKÉ REPUBLIKY	28
3.1.1 Zákon o azylu	30
3.2 EVROPSKÝ RÁMEC.....	31
3.3 VÍZOVÁ POLITIKA EU.....	32
4 POHLED EU NA MIGRACI	34
4.1 PŘEDSTAVENÝ IDEÁL	34
4.2 TVRDÁ REALITA	36
4.3 MOŽNÉ BUDOUCÍ MIGRAČNÍ HROZBY EU	39
5 BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ	43
5.1 TYPOVÉ PLÁNY.....	43
5.2 VZNIK NÁRODNÍHO SITUAČNÍHO CENTRA OCHRANY HRANIC	45
5.3 OPATŘENÍ EU	46
5.3.1 Migrační kvóty	47
5.4 ZÁKAZ VSTUPU NA ÚZEMÍ ČR KVŮLI KORONAVIRU.....	48
II PRAKTICKÁ ČÁST	50
6 SITUACE V ČESKÉ REPUBLICĚ	51
6.1 STATISTIKA	51
6.1.1 Nelegální migrace	52
6.1.2 Soudní a správní vyhoštění	53
6.1.3 Padělané doklady	54
6.2 ZNÁMÉ PŘÍKLADY	56

6.2.1	Irácká křesťanská rodina	56
6.2.2	Nabídnutá lékařská pomoc bez vděku.....	57
6.3	DVOJÍ METR.....	57
6.3.1	Ukrajinci v ČR	58
6.3.2	Bezvízový styk s Ukrajinou	59
6.3.3	Česká víza pro Ukrajince	60
6.4	AZYL V EU A ČR	61
7	OBJEKTY SOUVISEJÍCÍ S MIGRACÍ V ČR.....	63
7.1	PŘIJÍMACÍ STŘEDISKA	63
7.2	POBYTOVÁ STŘEDISKA	63
7.3	INTEGRAČNÍ AZYLOVÁ STŘEDISKA	64
7.4	ZAŘÍZENÍ PRO ZAJIŠTĚNÍ CIZINCŮ	64
7.5	CENTRA NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ	65
7.5.1	Koordinační centrum pro cizince	66
7.6	VYUŽITÍ SBS V OBJEKTECH SUZ MV.....	66
7.7	ŘÍZENÝ ROZHOVOR	69
7.7.1	Situace v ZZC Bělá Jezová 2015	71
8	ŘÍZENÝ ROZHOVOR V RÁMCI AGENTURY FRONTEX	73
8.1	FRONTEX.....	73
8.1.1	Aktuální situace Frontexu	74
8.2	ŘÍZENÝ ROZHOVOR S ÚČASTNÍKY OPERACÍ FRONTEX	74
9	HRANICE	79
9.1	HRANIČNÍ PŘECHODY ČR.....	79
9.2	AKTUÁLNÍ STAV HRANIČNÍCH PŘECHODŮ VE ZLÍNSKÉM KRAJI	80
9.2.1	Charakteristika a stav hraniční přechodů ve Zlínském kraji.....	80
9.3	REGISTRAČNÍ MÍSTO STARÝ HROZENKOV	83
9.3.1	Legislativa	84
9.3.2	Zbudování a provoz registračního místa	85
10	NAVRŽENÉ BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ	88
10.1	ZLEPŠENÍ DŮVĚRYHODNOSTI TLUMOČNÍKŮ, SNÍŽENÍ JAZYKOVÉ BARIÉRY	88
10.1.1	Tlumočení přes telekonferenci	89
10.1.2	Koncepce vzdělání pro připravenost	89
10.2	REDUKCE FINANCOVÁNÍ PODPORY NELEGÁLNÍ MIGRACE	89
10.3	ZJEDNODUŠENÍ A URYCHLENÍ SPRÁVNÍHO ŘÍZENÍ.....	90
10.3.1	Mezinárodní ochrana pouze s totožností.....	91
10.3.2	Zaimplementování správního řádu.....	91
10.4	ZASTAVENÍ ZNEUŽÍVÁNÍ LIDSKÝCH PRÁV VE PROSPĚCH MIGRANTŮ	92

10.5	REGISTRAČNÍ BODY A REGISTRAČNÍ BRÁNY	93
10.5.1	Registrační bod regBod	94
10.5.2	Registrační brány	96
10.5.3	Legislativa	96
10.5.4	Návrh rozmístění regBodů ve Zlínském kraji	97
10.5.5	Modelová situace občan Ukrajiny s polským vízem.....	99
10.5.6	Modelová situace nelegální migrant	101
10.5.7	Migrační vlna velkého rozsahu	102
ZÁVĚR		104
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		107
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		116
SEZNAM OBRÁZKŮ		118
SEZNAM TABULEK.....		119

ÚVOD

Migraci v dnešním světě lze nazvat základním pohybem společnosti, jelikož souvisí s vývojem celé lidské populace. Srovnávat však dávné putování se současnou migrací díky technologickému vývoji nelze. Stejně tak nelze dávné putování srovnávat se současnou neoprávněnou migrací, ke které dochází na základě aktuální existence právních a demokratických států. Na základě existence těchto států a jejich mezinárodních společenství jsou nastavena pro migraci zákony a pravidla, které je třeba dodržovat. Obecně v dnešní vyspělé civilizaci platí, že právo pobývat na území cizího státu není možno označit za základní lidské právo. Z hlediska právního rámce České republiky právo pobývat na jejím území nepatří do kategorie základních práv a svobod chráněným ústavním pořádkem České republiky. Projevem suverenity každého státu je rozhodovat o povolení vstupu a pobytu cizích státních příslušníků na svém území. Cizinci, kteří porušují právní normy hostitelského státu, nemohou požívat výhod povolení pobytu vstupu cizích státních občanů na své území pomocí národních a mezinárodních právních předpisů.

Pokud se podíváme na migraci, především tu nelegální z pohledu střetávání civilizací či kultur, nutno pak takovou nelegální migraci považovat v dnešní době za bezpečnostní hrozbu. Umístěním a srocováním nelegálních migrantů nastává v mnoha státech problém související také s nezdárným začleňováním takových migrantů do společnosti hostitelského státu, což přispívá ke vzniku obsazenosti určité čtvrti nebo městské části národnostní menšinou. V takových místech může docházet ke vzniku společensky oddělených skupin od většinové společnosti, vyznávající vlastní pravidla a zákony, než které platí na území hostitelského státu. V hostitelských státech může také docházet k postupné restrukturalizaci hostitelské společnosti jinou kulturou, což může vést k dovolávání menšin ke svým právům a začleňování těchto práv do právního systému daného státu.

Téma nelegální migrace do Evropské unie a s ní spojené bezpečnostní hrozby je velmi aktuální téma. Dovolím si tvrdit, že vzhledem k prognózám růstu populace a zvyšování se teploty na Zemi, a s ní související migrace z přelidněných oblastí světa bez přístupu k pitné vodě, je a bude jedním z nejožehavějších témat 21. století. I na základě statistik agentury Frontex je zřejmé, že nelegální migrace směrem do Evropské unie, má už pouze jen slabší či silnější vlny. Zájem o toto téma plyne i z mého výkonu služebního poměru u Odboru cizinecké policie České republiky, v rámci Krajského ředitelství hlavního města Prahy a později Zlínského kraje.

Cílem diplomové práce je navrhnout legislativní a technická bezpečnostní opatření v souvislosti s problematikou nelegální migrace vhodná pro geopolitické prostředí České republiky. K docílení návrhů bezpečnostních opatření bylo využito analýzy migrační situace v České republice v minulých letech, byly prověřeny objekty související s migrací v České republice. Byly provedeny řízené rozhovory s příslušníky Policie České republiky sloužících v těchto zařízeních a s účastníky operací agentury Frontex, a také byla provedena analýza hraničních přechodů ve Zlínském kraji.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou část. V teoretické části je vysvětlena obecná a odborná terminologie související s migrací. Terminologické pojmy uvedené v první kapitole vychází z mé praxe a z tohoto důvodu nepovažuji za nutné uvádět u těchto pojmů zdroje. Dále je zde popsána rozsáhlá historie migrace se zaměřením na události, které byly pro Evropu z hlediska migrace významné. Teoretická část dále popisuje právní úpravu týkající se ochrany hranic, oprávnění vstupu a azylového řízení, kdy Česká republika musela, coby členský stát Evropské unie přizpůsobit svůj právní řád právním předpisům Evropské unie. Velmi zajímavé jsou rozdílné pohledy na události související s migrační politikou Evropské unie. Na jedné straně představa plná ideálu a fungování migrační politiky a nařízení Evropské unie, a na straně druhé reálná situace a rozkol mezi státy podporující migraci a státy odmítající migraci tak v nekontrolovatelném počtu migrantů. Na závěr teoretické části je nabídnut pohled na již přijatá bezpečnostní opatření.

Praktická část na úvod nabízí přehled migrační situace v České republice a její vývoj, kdy velké změny přineslo členství v Evropské unii a Schengenském prostoru. Další kapitola je věnována objektům související s migrací v České republice, které poskytují služby žadatelům z třetích zemí žádajících o udělení mezinárodní ochrany, držitelům mezinárodní ochrany, a zajištěným cizincům. V této kapitole jsou také uvedeny výsledky z provedených řízených rozhovorů s příslušníky PČR sloužící v Příjímacím středisku Zastávka a Zařízení pro zajištění cizinců Bělá Jezová. Umístění cizinci v zařízeních v České republice jsou však v mnohých případech následkem neřízené nelegální migrace směrem do Evropy, a proto další kapitola obsahuje výsledky řízených rozhovorů s účastníky operací agentury Frontex, jejímž úkolem je ochrana vnějších hranic EU a Schengenského prostoru, prováděných v součinnosti se strážci hranic členských zemí. V další kapitole je popsána situace na hraničních přechodech České republiky před a po vstupu do Schengenu. Dále je v této kapitole popsán aktuální stav hraničních přechodů ve Zlínském kraji, kdy díky provedeným

službám na těchto hraničních přechodech bylo možné analyzovat situaci na těchto hraničních přechodech a vyčíst případné nedostatky. V závěrečné kapitole praktické části a celé diplomové práce jsou navržena bezpečnostní opatření v souvislosti s problematikou nelegální migrace. Tato bezpečnostní opatření jsou jak legislativní, tak technická, kdy je počítáno i s využitím soukromých bezpečnostních agentur. Technické řešení je podrobně vysvětleno na modelových situacích.

Výsledkem diplomové práce bude vyhodnocení situace migrace v České republice, zjištění aktuálního stavu hraničních přechodů ve Zlínském kraji pro případ krizové situace migrační vlny velkého rozsahu, získání informací o fungování objektů souvisejících s migrací na území České republiky, podrobnosti o fungování agentury Frontex při jejich operacích, a navržená bezpečnostní opatření v souvislosti s problematikou nelegální migrace vhodná pro geopolitické prostředí České republiky.

Přínosem této diplomové práce bude využití zjištěných skutečností pro přípravu na krizovou situaci migrační vlna velkého rozsahu. Navržené opatření lze zahrnout do legislativních příprav v době migračního klidu na státní hranici České republiky, tak aby byly připraveny a funkční při vzniku krizové situace.

K získávání zdrojů a informací pro tvorbu diplomové práce bude použita metoda řízeného rozhovoru s příslušníky Policie České republiky sloužících v zařízení pro cizince a příslušníky Policie České republiky a příslušníky policie ostatních evropských zemí působících při operacích v rámci agentury Frontex. Dále bude využita metoda studia odborné literatury, platných zákonů České republiky, platných nařízení Evropské unie a dalších vybraných dokumentů souvisejících s tématem.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TERMINOLOGIE

Migrace je pohyb a pohyb je základní lidská vlastnost. Od stvoření prvního člověka, který urazil první kroky se pojmy spojené s migrací vyvíjely a množily stejně jako lidé. Před staletími a ještě dávnější minulostí nemohli tehdejší lidé ani tušit, jak snadno a lehce se dnes bude současnému lidstvu migrovat po celém světě během několika hodin. S výhodami vždy ale přicházejí i povinnosti a také rizika. Dnešní svět má mnoho technologických, ekonomických a sociálních vymožeností, které usnadňují lidem život a s tím i migraci světového obyvatelstva. Na druhou stranu žijeme v době právních států a mezinárodních organizací, kterými jsou zde nastavená jasná pravidla, která se nesmí porušovat. Právní státy a mezinárodní organizace přinášejí obyvatelstvu spousty ekonomických a sociálních výhod, které se však nesmí zneužívat. „Z demografického hlediska lze migraci vyjádřit několika ukazateli. Jedním z nich je migrační saldo, které vyjadřuje rozdíl počtu přistěhovalých (imigrantů) a vystěhovalých (emigrantů) v dané oblasti“ [1]. Migrační saldo se vypočítá:

$M = I - E$, kde M = migrační saldo, I = počet přistěhovalých, E = počet vystěhovalých

Na základě výsledku se hovoří buď o migračním růstu nebo zisku, či migračním úbytku nebo ztrátě [1]. V terminologii spojené s migrací se objevují jak obecně známé pojmy, se kterými se většinová populace běžně setkává, tak pojmy, s kterými se střetává velmi zřídka nebo vůbec. V této kapitole jsou vysvětleny pojmy, které jsou v této diplomové práci ve velké míře používány. U pojmů v podkapitole věnující se obecné migraci jsou popsány a vyjasněny jednotlivé pojmy pro základní pochopení a ujasnění. Podkapitola s odbornou terminologií vysvětluje pojmy, s kterými je pracováno na úrovni státních orgánů České republiky (dále jen „ČR“) zabývajících se nelegální migrací a pobytu cizinců na území ČR v rámci Evropské unie (dále jen „EU“) a Schengenského prostoru.

1.1 Terminologie obecné migrace

Azylant – cizinec s uděleným azylem, což je ochranný status poskytnutý státem cizinci, tedy osobě, která není státním občanem ČR nebo občanem EU, nebo bez státní příslušnosti. Azyl je udělován z důvodů přesně vyjmenovaných v mezinárodním právu. Z hlediska národních předpisů České republiky jsou tyto důvody uvedeny v § 12 zákona č. 325/1999 Sb., zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1999 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), dále jen „zákon o azylu“. Azyl je udělován na neurčito, zpravidla do doby, než pomine nebezpečí, které hrozilo osobě s uděleným ochranným statutem.

Bezvízový styk – oboustranná dohoda ČR s vybranými státy, na jejímž základě mohou občané ČR pobývat na území daných států bez víz, převážně za účelem turistiky a občané daných států zase mohou bez víz pobývat na území ČR.

Cizinec – fyzická osoba, která není státním občanem ČR.

Cizinec z třetích zemí - fyzická osoba, která není státním občanem ČR nebo občanem EU.

Doplňková ochrana - nižší forma ochrany než azyl, která bývá udělována na 1 až 2 roky a uděluje se i z důvodu obecného ohrožení v zemi původu, například ozbrojeným konfliktem. Po uplynutí doby, po niž byla takové osobě udělena doplňková ochrana, musí chráněná osoba žádat o její obnovení, kdy součástí procesu je přezkoumání trvání nebezpečné situace v zemi původu a jestli prodloužení doplňkové ochrany je tím pádem nezbytné.

Evropská unie – politická a ekonomická unie s částečnými pravomocemi mezinárodní organizace. Tvoří ji 27 členských států: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko. Spojené království Velké Británie a Severního Irska dne 31. ledna 2020 po referendu o vystoupení z Evropské unie v roce 2016, jako první členský stát v historii tohoto společenství vystoupil. Území členských států je prostorem bez vnitřních hranic, v němž platí volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

Krátkodobý pobyt – pobyt nepřesahující délku 90 dní v rámci posledních 180 dnů, bezprostředně předcházející každému dni pobytu.

Ekonomický migrant - osoba, která opustila svou domovskou zemi zcela dobrovolně za účelem zlepšení své ekonomické situace a postavení. Tento ekonomický migrant může na území ČR pobývat legálně či nelegálně v závislosti na oprávnění, kterým disponuje. Zlepšení ekonomického postavení takové osoby však není v žádném případě důvodem pro udělení mezinárodní ochrany.

Frontex – Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž působící na vnějších hranicích EU. Byla zřízena v roce 2004 a má sídlo v polské Varšavě. Je financována z rozpočtu EU, po migrační vlně v roce 2015 prošla rozšířením.

Legální migrace – probíhá převážně za účelem práce, účelem studia nebo sloučení rodiny. Jedná se o kontrolované přistěhovalectví řízené státem, kdy stát může takovou imigraci ovlivňovat prostřednictvím vízové politiky a pobytových oprávnění. Prostřednictvím kontrolovaného přijímání cizinců stát uspokojuje požadavky svého pracovního trhu.

Mezinárodní ochrana – ochrana, která je udělována osobě, které hrozí v její zemi původu nebezpečí takového rozsahu, že se do země svého původu nemůže vrátit. Jedná se také o souhrnný pojem pro azyl a doplňkovou ochranu.

Nelegální migrace - probíhá oproti legální migraci bez jakékoli kontroly a řízení ze strany státu, co by cílové země imigrantů. Imigranti vstupují v tomto případě do cílové země bez platného víza nebo jakéhokoliv pobytového oprávnění. Nelegální migrace je zpravidla organizována převaděči z organizovaných mezinárodních skupin za úplatu a naplňuje aspekty organizovaného zločinu obchodu s lidmi.

Nezletilá osoba bez doprovodu – osoba, která je mladší 18 let a vstoupila na území hostitelského státu bez doprovodu dospělé osoby, která má takovou osobu v péči.

Pobytové středisko – ubytovací zařízení poskytující ubytování žadateli o mezinárodní ochranu, který prošel v přijímacím středisku předepsanými vstupními procedurami. Ubytování v tomto zařízení je poskytováno žadateli po dobu řízení ve věci žádosti o mezinárodní ochranu.

Přechodný pobyt - určen pro cizince, který je občanem některého z členských států EU nebo pro státního příslušníka třetí země, který je rodinným příslušníkem občana EU, a plánuje pobývat na území ČR nebo jiného členského státu přechodně déle než 3 měsíce.

Příjímací středisko - zařízení určené pro podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Podání žádosti opravňuje cizince k ubytování v tomto zařízení až do doby, než jsou provedeny identifikační a zdravotní úkony.

Schengenský prostor - území 26 členských zemí, na jejichž společných hranicích nejsou prováděny hraniční kontroly osob a zboží. Zrušení těchto kontrol je kompenzováno zesílenou spoluprací a společnými pravidly pro ochranu vnějších hranic, policejní a justiční spoluprací, vydávání víz a sdílení údajů v rámci Schengenského informačního systému II (dále jen „SIS II“). Společný prostor zahrnuje členské státy EU, kterými jsou Belgie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Itálie, Litva Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko a dále 4 země z Evropského sdružení volného obchodu: Island, Norsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko, které je pouze součástí, nikoliv však členem Schengenského prostoru. Schengenská spolupráce odvozuje od tzv. Saarbrückenské dohody, sjednané mezi Spolkovou republikou Německo a Francií v roce 1984 v důsledku zmobilizování evropských řidičů vozidel pro dálkovou silniční přepravu proti velkým zdržením na hranicích obou států. Schengenská spolupráce byla začleněna do právního rámce Evropské unie na základě Amsterodamské smlouvy z roku 1997. Spojené království

Velké Británie a Severního Irsku a Irsko spolupracují v Schengenském prostoru, ale nejsou jeho součástí. Důvodem je ponechání možnosti ochrany svých hranic.

Trvalý pobyt – druh pobytu na území ČR, který může být udělen občanovi EU po 5 letech nepřetržitého přechodného pobytu na území ČR, nebo po 2 letech nepřetržitého pobytu v ČR, jako rodinného příslušníka jiného občana EU, nebo po 5 letech nepřetržitého pobytu na území ČR pro cizince z třetích zemí. Trvalý pobyt může být také udělen bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu na území ČR cizinci, který má prokazatelně český původ (krajané), či po řízení o azylu.

Třetí země – každá země světa, která není členským státem EU nebo Evropského hospodářského prostoru, tedy Islandu, Lichtenštejnska, Norska či Švýcarska, které není členem EU ani Evropského hospodářského prostoru, ale má s nimi uzavřeny bilaterální dohody.

Uprchlík – cizinec který splňuje znaky uprchlíka definované v článku 1 Ženevské úmluvy o uprchlících (Úmluva o právním postavení uprchlíků). V ČR je osoba považovaná za uprchlíka označována jako azylant.

Zařízení pro zajištění cizinců (ZZC) - zařízení provozované Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České republiky, do kterého jsou umísťováni cizinci na základě rozhodnutí o zajištění. Policie České republiky je oprávněna zajistit pouze cizince staršího 15 let z důvodů stanovených zákonem č. 326/1999 Sb., zákon o pobytu cizinců na území České republiky (dále jen „zákon o pobytu cizinců“). Důvodem pro zajištění je správní vyhoštění, vycestování a průvoz či předání cizince podle mezinárodní smlouvy.

1.2 Odborná terminologie migrace

AFIS – Automatic Fingerprint Identification System – automatický systém identifikace otisku prstů. Přístroje se systémem AFIS jsou používány na Odborech cizinecké policie ČR pro odezvu při ztotožňování cizinců pro potvrzení jejich identity či zavedení jejich identity přiřazené ke konkrétním otiskům prstů do mezinárodního systému AFIS.

Cizinecký informační systém CIS - nástroj určený pro příslušníky Služby cizinecké policie ČR a po delimitaci její činnosti v oblasti povolování pobytu cizinců na území ČR od začátku roku 2011, také pracovníkům Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky (dále jen „OAMP MV ČR“).

Dublinský systém – označuje proces zjišťování země příslušné k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu. Aktuální platné Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES)

č. 604/2013 označováno jako Dublin III. vstoupilo v účinnost na začátku roku 2014. Členský stát, na jehož území žadatel poprvé podal žádost o mezinárodní ochranu je příslušný k posuzování takové žádosti a následně obecně povinen převzít na své území takového žadatele o mezinárodní ochranu, který podal žádost v jiném členském státě a dokončit posuzování jeho žádosti o azyl, případně jej převzít zpět na své území.

Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO) – úřad pro spolupráci členských států EU v oblasti azylu a jejich podporu při zvýšeném azylovém tlaku. Úkolem úřadu je usnadňovat, koordinovat a posilovat praktickou spolupráci mezi členskými státy EU v azylové politice.

EURODAC – systém pro srovnávání otisků prstů v databázi žadatelů o azyl a nelegálních migrantů. Na základě tohoto systému je příslušným orgánům v členských státech EU umožněna identifikace žadatelů o azyl a osob, které byly zadrženy v souvislosti s nezákonným překročením vnější hranice EU. Tento systém je využíván v rámci Dublinského systému.

Evidence nežádoucích osob ENO – evidence cizinců se zákazem pobytu, jejíž účelem je zabránit vstupu, pohybu a pobytu osoby na území ČR nebo Schengenského prostoru.

Povinnost opustit území – rozhodnutí o povinnosti opustit území nebo území členských států EU je ustanoveno v § 50a zákona o pobytu cizinců. Jedná se o mírnější opatření než přijetí rozhodnutí o správním vyhoštění a v případě neoprávněně pobývajícího cizince je vůbec nejmírnějším opatřením, které lze za dané situace přijmout a nezakládá důvod pro zařazení cizince do informačního systému SIS II a neobsahuje ani zákaz vstupu na území ČR či EU. Mimo povinnost vycestovat není toto opatření spojeno s žádnými negativními omezeními do budoucna, které by měly přímo vliv na nemožnost získat vízum či povolení k pobytu.

Readmisní dohoda - mezinárodní smlouva, která upravuje předávání cizinců, kteří neoprávněně vstoupili na území jedné ze smluvních stran nebo na něm neoprávněně pobývají. Tito cizinci se předávají ze zajišťující země zpět do země, z které do zajišťující země vstoupili.

Schengenský informační systém SIS II – druhá generace systému, tvořící jádro schengenské spolupráce orgánů zodpovědných za kontrolu pobytového režimu, veřejného pořádku, pobytových a hraničních kontrol v schengenském prostoru a na vnějších schengenských hranicích. Tento informační systém vydává do oběhu výstrahy o hledaných

nebo pohřešovaných osobách, osob se zákazem vstupu a pobytu v schengenském prostoru a předmětech, jako jsou odcizená vozidla a dokumenty.

Vyhoštění – dle § 119 a § 120 zákona o pobytu cizinců lze cizinci udělit správní vyhoštění z území členských států EU v jednotlivých případech až na 10 let. Forma správního vyhoštění nemá povahu trestu, ale povahu zákazu vstupu na území. Správní vyhoštění nedobrovolně ukončuje pobyt cizince na území ČR a EU. Zároveň stanovuje dobu, po kterou nesmí cizinec na území ČR a EU vstoupit. Formu trestu vyhoštění cizinci lze udělit dle § 80 zákona č.40/2009 Sb., trestního zákoníku. Vztahuje se pouze na území ČR a udělit jej může soud. Jeho účelem je zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti na území ČR. Trest vyhoštění je možné uložit samostatně nebo spolu s jiným trestem na dobu určitou od 1 roku do 10 let. Po uplynutí této doby se odsouzený může opět vrátit na území ČR. Možností je však i uložení tohoto trestu na dobu neurčitou, tedy doživotně. Správní i soudní vyhoštění zakládá důvod pro zařazení cizince do informačního systému SIS II a Evidence nežádoucích osob ENO.

Vnější hranice Schengenského prostoru – společné pozemní hranice členských států, včetně jejich říčních, jezerních, námořních hranic, letišť a přístavů, pokud nejsou vnitřními hranicemi. Vnější hranice jsou definovány v článku 2 Schengenského hraničního kodexu. Vnější hranice ČR se nacházejí pouze na 5 mezinárodních letištích se schváleným schengenským provozem (Letiště Václava Havla Praha, Brno – Tuřany, Ostrava – Mošnov, Pardubice a Karlovy Vary).

Vnitřní hranice Schengenského prostoru - společné pozemní hranice členských států, včetně jejich říčních, jezerních, námořních hranic, letišť členských států pro vnitřní lety, námořní, říční a jezerní přístavy členských států pro pravidelná vnitřní trajektová spojení. Vnitřní hranice jsou definovány v článku 2 Schengenského hraničního kodexu. Hranice ČR tvoří společné pozemní vnitřní hranice se sousedními státy, které jsou všechny také členské země Schengenského prostoru.

2 MIGRAČNÍ HISTORIE EVROPY

Tato kapitola popisuje historický vývoj migrace s důrazem na Evropský vývoj, kdy shrnutí celosvětové migrace za dobu zhruba 7 milionů let je nemožná, jelikož se vždy jedná o odborné odhady vycházejících z archeologických nálezů, které dokazují jen to, že lidé v místě nálezů žili. Blíže specifikující a minulou dobu charakterizující nálezy, tedy ty písemné nejsou starší víc než 5 000 let [2]. Z historických významných milníků je v této kapitole sestaven stručný přehled událostí, které byly hlavně pro Evropu významné. Čím více se události blíží dnešní době, tím jsou události blíže specifikovány, jelikož tyto události jsou více zachované a dostupné.

2.1 Pravěké počátky migrace

„Historie lidské migrace sahá až k samému zrození lidstva, kdy se zhruba před sedmi miliony let vynořili z afrických pralesů první hominidé a počali kolonizovat savanu. Na klidných pastvinách východní Afriky žili tito předchůdci lidí celých pět milionů let, než se objevil Homo erectus (člověk vzpřímený), první homonid, který si troufnul pustit se dál. Homo erectus se rozšířil po celé Africe, a než vyhynul, stačil se vydat na první průzkumné cesty po zeměkouli. O mnoho let později se na stejném místě jako Homo erectus vyvinul Homo sapiens (člověk moudrý). Zhruba před 125 000 lety se i on vydal na putování z Afriky do Asie, a odtud do celého světa“ [2]. Důkazy získané pomocí analýzy DNA vedou vědce k jedinému závěru. Totiž, že Homo erectus nakonec zcela vyhynul. Neví se přesně kdy ani jak, avšak faktem je, že přes veškeré dovednosti i schopnost mobility – a dokonce i přesto, že tu byl tak dlouho – zmizel Homo erectus zhruba před půl milionem let [2]. Homo sapiens putoval ze Sahary na sever podél řeky Nil, a když dorazil k egyptskému pobřeží opustil Afriku a vydal se na východní pobřeží Středozemního moře, na dnešní území Libanonu a Izraele. Pravděpodobně však vzhledem k tvrdým podmínkám v krajině tito zástupci vymřeli. Až po dalších 30 000 až 40 000 letech migrovala další skupina Homo sapiens přeplutím průlivu u severního pobřeží Afrického rohu a dospěla do Arábie, právě z této skupiny zástupců Homo sapiens pochází celé lidstvo. Vzhledem k mořským plodům, které migrující lidé nalézali u pobřeží, zjistili, že právě pobřeží je nejlepší místo pro přežití. Po vyčerpání zásob se vždy přesunuli podél pobřeží dál. *„Tímto způsobem se během mnoha staletí druh Homo sapiens dostal až k jižnímu cípu Arabského poloostrova – dále a dále do Afriky. Nakonec překonal i Hormuzský průliv, který byl v té době pevninským mostem, a dostal se do Asie“ [2].* Po vstupu do Asie pokračoval podél pobřeží až na jih indického

subkontinentu, kde se obrátil a po východním pobřeží putoval přes pobřeží Barmy a Thajska až do Jávy, kam se před 1,5 miliony let dostal i Homo erectus. Tato cesta, během které Homo sapiens překonal celý asijský kontinent bývá odhadována na 10 000 let. Homo sapiens byli prvními objeviteli, jelikož se dá předpokládat, že při každém hlubším vstupu do vnitrozemí, objevovali člověkem netknutá území. Taky se dá předpokládat, že se Homo sapiens v této době objevování mohl střetnout s tlupami svých předchůdců Homo erectus i Homo neanderthalensis, kteří se vyvinuli ve zhruba stejnou dobu z Homo erectus žijících mimo Afriku. Jak na tyhle tlupy Homo sapiens reagoval je nemožné zjistit, faktem zůstává, že kdekoli se objevili lidé, ostatní druhy rodu Homo postupně vymřely. Na světě tak zůstal jen jediný lidský druh, kdy veškeré příbuzné druhy vymřely. „Zhruba před 50 000 lety se skupina lidí začala přesouvat ze střední Asie směrem na severozápad. Tito lidé využili dalšího mírného klimatického období, v němž vládlo teplé počasí. Jejich obzvláště travnatá trasa byla později označena jako Úrodný půlměsíc, jenž vedl přes Blízky východ až k bráně do Evropy – Bosporské úžině. Tlupa zástupců Homo sapiens ji překonala a připojila se k neandrtálcům, kteří po dlouhá tisíciletí obývali Evropu sami“ [2]. Během tohoto období se zalidňovala Střední Asie, což vedlo také k přesunu lidí na sever, díky čemuž začali migrovat i k polárnímu kruhu a pak dále na východ (dnešní Sibiř) až k přírodní bráně na americký kontinent. „Globální oteplení, jež nastalo na konci poslední doby ledové, otevřelo cestu k poslední oblasti doposud nekolonizované druhem Homo sapiens: Skandinávii. Když před 9 000 až 10 000 lety ustoupily ledovce, lidé se dostali do zelené země, kterou zavlažovala voda z tajících ledovců a kde žila celá řada druhů zvířat. Teď už měli celou Evropu jen pro sebe“ [2].

2.2 Migrace v období starověku

Osídlení Evropy a severní Indie vede k teoriím o existenci indoevropského národa, který vedl k vývoji společného jazyka a postupně ke vzniku dalších různých jazyků. „I když jsou dnešní jazyky nesmírně pestré a různorodé, jsou lingvisté schopni identifikovat určitá slova a fráze, které jsou společné mnoha jazykům. Z těchto poznatků si pak lze udělat představu o tom, jak naši předkové migrovali. Za domovinu indoevropštiny už bylo považováno mnoho míst: od severního Německa až po západní Turecko. Dokonce padly i netradiční teorie, že Indoevropané přišli ze severního pólu nebo z Egypta“ [2]. Dle archeologických nalezišť bývá za domovinu považována oblast na severním pobřeží Černého moře a na západ od Kaspického moře. Dle lingvistických teorií je jasné pouze to, že domovina indoevropštiny nebyla na indickém subkontinentu, stejně jako fakt, že před 6 000 lety tvořili

Indoevropané soudržnou skupinu a nemigrovali. Před 5 000 lety se vydala jedna větev na jih do dnešního Řecka, jiná se vydala na sever podél řeky Volhy, což byly počátky baltských a slovanských národů, z této větve se vydali na západ přes Evropu Germáni, kteří osídlili přes pobřeží Severního moře dnešní Dánsko a Skandinávii. Keltové mířili podél Dunaje do západní Evropy na Britské ostrovy. „*To se tedy dělo v Evropě, jiná indoevropská skupina se však mezitím vydala úplně jiným směrem na jih. Minuli Blízký východ a skončili v Indii*“ [2].

2.3 Středověk

Po pádu Římské říše, jejíž rozloha v době největšího rozmachu činila 5,9 milionu km² [2] byla migrace převážně následkem násilí plynoucího z válek a masové přesuny nájezdníků opět důsledkem dalších válek. „*Na konci 4. století se asijské a germánské kmeny začaly navzájem vytlačovat a postupovaly směrem na západ, až prolomily hradby římského impéria. Následky tohoto kulturního převratu byly znát ještě v době, kdy se v arabské poušti poprvé objevil islám. Jeho poselství se šířilo pomocí nájezdů, osidlování i diplomacie a rychle se stalo novou mocnou silou ve světové politice i duchovní sféře lidstva*“ [2]. Na vrcholu svého rozmachu se Islámská říše rozkládala od dnešního Španělska na západě až do střední Asie na východě [2]. V roce 610 prohlásil Mohamed, že přijal zvěstování od Boha a stal se kazatelem Islámu. „*Většina lidí si myslí, že korán je bibli islámu. Korán však představuje jen asi 14 % z celé psané doktríny. Tato trilogie je základem islámu stejně jako islámem samotným. Trilogie sestává z koránu, síry a hadíthu*“ [3]. „*Křesťanství a islám se navzájem konfrontovaly téměř od počátku vzestupu islámu, Křesťanství převládalo na severním pobřeží Středozemního moře; islám ovládal jižní břeh. V roce 711 se vydaly muslimské armády na sever do Španělska, okupovaly ho a přešly Pyreneje do Francie. V roce 732 Karel Martell porazil v rozhodující bitvě muslimské armády, vyhnal je zpátky za hory a uzavřel je na Pyrenejském poloostrově. Kdyby Martell tuto bitvu prohrál, Evropa by dnes vypadala úplně jinak*“ [4]. Mezi lety 1237 až 1242 probíhala invaze Mongolů do Evropy, kdy roku 1240 vypálili Kyjev, padly města Pešť, Varšava nebo Krakov. „*Na jaře roku 1242 stál Bátú-chán před branami Vídně a zdálo se, že mongolové nepochybně ovládnou celou západní Evropu. V této chvíli však Bátú-chána dostihla zpráva o smrti jeho strýce, a on se rozhodl vojenské tažení zrušit a vrátit se do Mongolska*“ [2].

„V roce 1453 se muslimští Osmané zmocnili Konstantinopole¹. V roce 1492 Španělé obsadili Granadu, poslední muslimské město ve Španělsku. Pád Konstantinopole představoval pro křesťanskou Evropu smrtelné nebezpečí“ [4]. Po dobytí do té doby křesťanské Konstantinopole došlo k zotročení křesťanů. Všechny mořské i pevninské trasy hedvábné stezky končily v Konstantinopoli. Na těchto trasách dominoval obchod s kořením, hlavně pepřem, kdy Evropané platili Indii a Číně stříbrem a vlnou. Osmané po obsazení Konstantinopole bránili Evropanům v cestě po Hedvábné stezce, uvalili vysoká cla na zboží putující po těchto trasách. Nepochybně v tom byly náboženské důvody, ale jejich motivace nebyla výlučně náboženská. Pro ovládnutí Středomoří potřebovali spojení. Třebaže byli v minulosti spojenci mnoha středomořských mocností, v polovině 15. století Osmané uzavřeli své nejdůležitější spojení s křesťanskými Benátkami. To vedlo k uzavření tras Hedvábné stezky pro Evropany, ceny koření se zvyšovaly, a moc muslimů rostla. Portugalci proto postupně pronikali kolem Afriky dál na jih. Muslimové ovládali západní Afriku. Na Pyrenejském poloostrově izolovaném od zbytku Evropy Pyrenejemi se sjednotilo Španělsko a na souši bylo silnější než Portugalsko, které zase bylo silnější na moři a podnikalo křesťanské křižácké výpravy do severní Afriky.

2.4 Novověk

Objevení nových cest přes Atlantický oceán a území vedlo k dobývání těchto zaoceánských území. Z hlediska migrace se období od 16. do konce 19. století nese ve znamení nedobrovolného opuštění domovů afrických obyvatel v důsledku otrokářství. Během těchto čtyř staletí bylo z Afriky do Severní a Jižní Ameriky odvezeno přes 11 milionů otroků [2]. Hlavními aktéry transatlantického obchodu s otroky bylo Španělsko a Portugalsko. S obsazováním koloniálních území souvisela migrace obyvatel z Evropy do Severní Ameriky. Kolonizace a průmyslová revoluce migraci několikanásobně znásobila, zejména z Británie, Německa, Skandinávie, Irska nebo Itálie. Částečně migrace také rostla díky službě Evropanů, coby koloniálních úředníků v Africe a Asii. „Mezi roky 1800 až 1914 si evropské mocnosti – Británie, Francie, Německo a v menší míře i Nizozemí – do svého koloniálního portfolia přidaly více než 40 milionů km²“ [2]. „Migrační pohyby v Evropě od 18. do 20. století velmi často souvisely s industrializací a urbanizací. Města se stala přitažlivá pro nemajetné venkovské obyvatelstvo, zejména z toho důvodu, že vznikající průmyslové podniky platily v penězích a nikoli naturáliích, jak to často dělali zemědělci“ [5].

¹ Konstantinopol, česky též Cařihrad, od roku 1930 oficiálně Istanbul

2.5 Moderní evropská migrace

Od roku 1914 do roku 1990 se v Evropě odehrávaly události, které s migrací nucenou či dobrovolnou bezmezně souvisely. Ať už migrace Evropanů do Severní Ameriky zapříčiněná 1. a následně 2. světovou válkou, nucená migrace Rusů do pracovních táborů – gulagů, útěk židovského obyvatelstva před nacisty, útky obyvatelstva z východu na západ Evropy zapříčiněné politickou situací a rozdělením Evropy železnou oponou na svobodný západ a komunistický východ. Po 2. světové válce vznikala v Západní Evropě uskupení států, aby prevence dohledu před potencionálním německým zbrojením, kdy související procesy těchto uskupení v 50. a 60. letech 20. století přerůstala ve společenství, které dalo základy pro vznik EU, která měla v roce 1981 12 členských států a v roce 1995 pak 15 členských států. Jednotný vnitřní trh a celní unie byla doplněna o volný pohyb osob na základě Schengenské spolupráce z roku 1985, kdy tehdejší schengenský prostor tvořilo 5 členských zemí (Belgie, Francie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko). „*Schengenská spolupráce byla začleněna do právního rámce Evropské unie na základě Amsterodamské smlouvy z roku 1997. Nicméně ne všechny země spolupracující v Schengenu jsou součástí Schengenského prostoru. Důvodem je to, že si nepřejí zrušit ochranu hranic nebo ještě nesplňují požadované podmínky pro uplatňování Schengenského acquis*“ [6]. „*Dnes se již příliš nemluví o tom, že určitá vstřícnost praktikovaná především v padesátých a šedesátých letech 20. století byla záhy téměř ve všech zemích tehdejší západní Evropy vystřídána politikou uzavírajících se hranic*“ [7]. Nejen z evropského pohledu lze 20. století z hlediska migrace označit za jakýsi milník v tom, že demokratické suverénní státy si upravují právo povolení cizinců pobývat na svém území a toto právo nepatří do kategorie základních lidských práv. Projevem suverenity každého státu je rozhodovat o povolení vstupu a pobytu cizích státních příslušníků na svém území. Cizinci, kteří porušují právní normy hostitelského státu, nemohou požívat výhod povolení pobytu vstupu cizích státních občanů na své území pomoci národních a mezinárodních právních předpisů. Porušení těchto právních předpisů je řešeno jako trestný čin, stejně jako porušování dalších právních předpisů daného státu. První rozsáhlá migrační vlna do EU přišla v 90. letech 20. století z Balkánu, kdy tamní politické krize a ozbrojené konflikty se odrazily v počtu lidí, kteří se ucházeli o azyl v tehdejších 15 členských státech Evropské unie. Počty nových žadatelů o azyl byly silně ovlivněny mimořádně velkými toky do Německa. „*V roce 1992 například zaznamenalo Německo celkem 438 190 žádostí o azyl, což představovalo dvě třetiny z celkového počtu žádostí za daný rok v celé v celé EU (672 385)*“ [8]. Do roku 1996 počet žádostí o azyl v tehdejších 15

členských státech EU klesl zpět na téměř 228 000. Po roce 1996 ozbrojené konflikty v bývalé Jugoslávii vedly dále k nárůstu v žádostech o azyl, které dosáhly něco přes 370 000 do konce 20. století. Po roce 1999 počet žádostí o azyl zůstal v letech 2000 - 2002 z velké části nezměněn, následoval výrazný pokles v roce 2003. Vliv nových členských států na celkový trend v celé Evropské unii je relativně malý. „Počet žádostí o azyl v těchto státech činil v průměru asi 10 % z celkového počtu z tehdejších 27 členských států EU“ [8].

2.6 Migrační vlny do Evropy v roce 2015

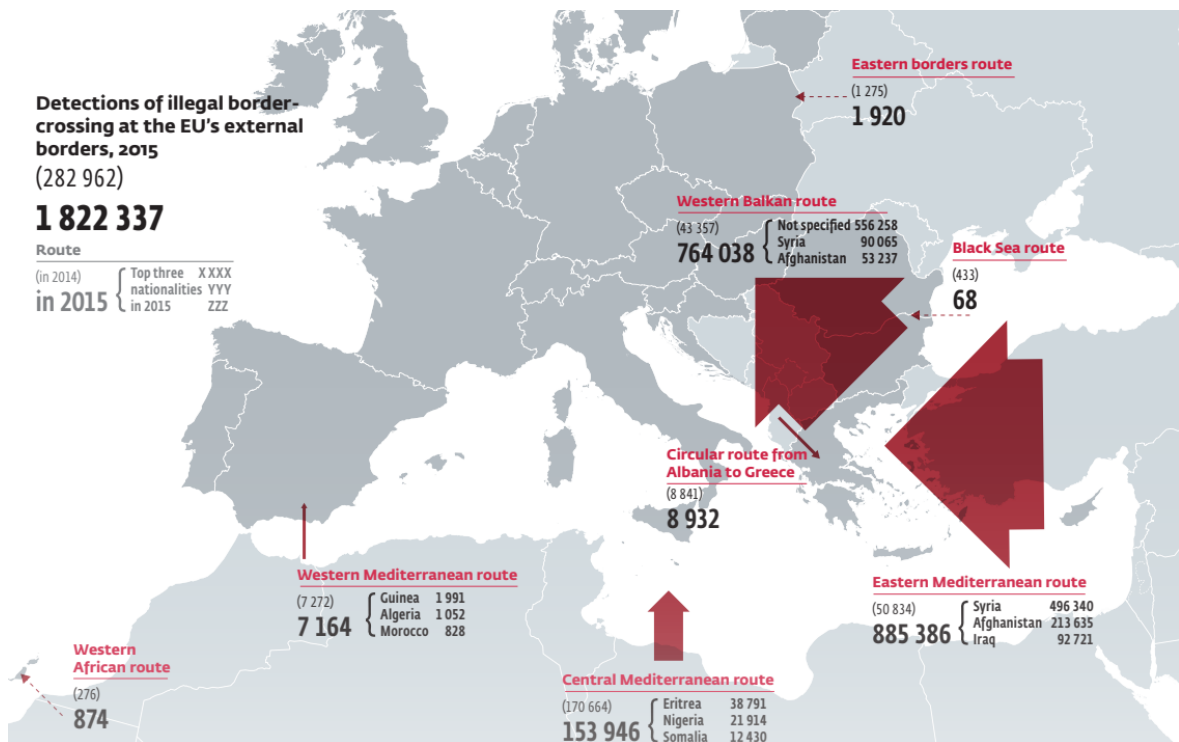
„Rekordní záznam počtu nových žádostí o azyl z roku 1992 (672 385) byl překonán v kritickém roce 2015, kdy bylo na území EU podáno 1 256 600 nových žádostí o azyl“ [9].

V roce 2015 čelil Schengenský prostor náporu migrantů z třetích zemí, tedy zemí mimo Schengenský prostor a EU. Tito migranti pocházející převážně ze Sýrie, Afghánistánu, Pákistánu, Iráku, Nigérie, Eritrei, Íránu, Somálska, Maroka a Alžírsko [10] překračovali zcela neoprávněně ve velkých počtech vnější schengenskou hranici. Tento jev byl a je chápán jako narušení bezpečnosti Schengenského prostoru, ať už pro absolutní ignorování a pohrdání právních předpisů, na kterých je fungování schengenské spolupráce postaveno, tak přes hromadné nelegální překračování hranic spojené v mnoha případech s pašováním migrantů pašeráky za úplatu, a hlavně nekontrolovaného pohybu velkého množství lidí bez jakékoli identity (v roce 2015: 31 % detekovaných migrantů nevedlo žádnou státní příslušnost, nebo se u nich nepodařilo zjistit) [10].

Společností převážně prostřednictvím medií byl tento jev narušující bezpečnost Schengenského prostoru označován jako migrační krize, která se v posledních letech stala významným politickým tématem, jak ze strany odpůrců migrantů, tak ze strany stoupců humanitních procedur a lidského zacházení. S migrační krizí jsou nejčastěji spojovány termíny jako ekonomická migrace, zneužívání sociálních dávek, xenofobie, rasismus, lidskost, humanitární pomoc, záchrana lidských životů, které velmi často rozdělují společnost na dva tábory.

Z hlediska bezpečnosti lze použít pro tento jev jiné termíny, a sice nelegální migrace a nezjistitelná identita migrantů. Tyto termíny spolu často velmi souvisí, jelikož migranti, kteří vstupují od roku 2015 do Schengenského prostoru, zde běžně vstupují bez jakýchkoli dokladů, dokumentů či materiálů, které by mohli potvrdit jejich identitu. V roce 2015 bylo taky odhaleno 8 373 padělaných dokladů [10]. Současný systém přijímání migrantů je ve velké části případů založen na údajích, které přichází migranti nahlásí v uprchlických táborech. V těchto táborech je migrantům vydáváno potvrzení o přijetí s údaji, které

nahlásili. Ověřit takové údaje absolutně nelze, zvláště ve velkých počtech, v kterých cizinci do Schengenského prostoru od roku 2015 proudí. V roce 2015 bylo agenturou Frontex detekováno na vnější schengenské hranici 1 822 337 nelegálních migrantů [10]. Pro tuto migraci fungovaly 3 hlavní trasy. Východně-středomořskou trasou z Turecka do Řecka dorazilo 885 386, západní balkánskou trasou z Řecka přes Makedonii a Srbsko do Maďarska dorazilo 764 038, trasou přes centrální Středomoří z Libye a Tuniska do Itálie to bylo 153 946 nelegálních migrantů [10]. Ostatní zvolili méně frekventované trasy.



Obr. 1. Počty detekovaných migrantů na migračních trasách v roce 2015 [10].

V roce 2016 bylo detekováno 511 371 nelegálních migrantů [11], kdy v porovnání s rokem 2015 se jedná o rapidní pokles, avšak stále vysoký počet, v následujících letech počet migrantů také klesl, v roce 2017 na 204 830 [12] a v roce 2018 na 150 114 osob [13] a v roce 2019 na 139 000 osob [14].

Na základě prognózy o nedostatku vody existují analýzy o záměru občanů opustit své země, například z Maroka by rádo odešlo až 80 % občanů, z Iránu by mělo z celkového počtu 77 milionů opustit zemi 50 milionů jeho obyvatel. Egypťanů přibývá ročně necelý milion a stát dováží potraviny pro 40 milionů občanů [1]. „OSN vydala zprávu podle níž budou do deseti let čelit 3 miliardy lidí ze 48 zemí světa akutnímu nedostatku vody, a do roku 2030 bude na světě o 40 % méně vody než potřebujeme. Vysychající pás Země se táhne od severní Číny, která to však zvládne, přes Indii až do Pákistánu. Ten je kritický, a proto i odsud lze očekávat početnou migraci“ [1].

Tato kapitola potvrzuje, že historický vývoj migrace je velmi bohatý a migrace je spojená s vývojem lidstva. Z hlediska vývoje společnosti však i migrace získávala pravidla, která byla osvojována a v současném právním prostředí je nutno tato pravidla dodržovat. Jaké pravidla měla migrace před několika tisíci lety, jestli vůbec nějaké, se může dnes jen spekulovat. Současné demokratické, suverénní a právní státy si však upravují právo cizinců pobývat na svém území a rozhodovat o povolení vstupu, a pobytu cizích státních příslušníků na svém území.

3 LEGISLATIVA

Tato kapitola je věnována právní úpravě týkající se ochrany hranic, oprávnění vstupu a azylovým řízením. ČR musela, coby členský stát EU přizpůsobit svůj právní řád *acquis communautaire* (veškeré primárněprávní i sekundárněprávní akty Společenství) [15]. Každoročně dochází k přijetí desítek nařízení [16], právního aktu s přímým účinkem, který se stává součástí právního řádu každého členského státu, ihned po svém přijetí na úrovni EU a po vstupu v platnost publikací v Úředním věstníku. Dále jsou vydávány směrnice, které jsou implementovány do právního řádu členských států pomocí příslušného vnitrostátního právního aktu.

3.1 Právní rámec České republiky

Poté, co se ČR stala dne 1. května 2004 členským státem EU a dne 21. prosince 2007 součástí Schengenského prostoru, přijala schengenská pravidla spojené mimo jiné se zrušením kontrol na vnitřních hranicích, kde od 1. ledna 1993 zajišťovala zabezpečení a kontrolu vstupu na území ČR Služba cizinecké a pohraniční policie ČR (před vstupem ČR do EU také Celní správa ČR). Tímto byla prakticky odbourána ochrana pozemních hranic a hraniční kontroly na českých hraničních přechodech skončily o půlnoci z 20. na 21. prosince 2007. Na vnějších hranicích, které v případě ČR tvoří 5 českých mezinárodních letišť (Letiště Václava Havla Praha, Brno – Tuřany, Ostrava – Mošnov, Pardubice a Karlovy Vary) skončily hraniční kontroly u letů v rámci Schengenského prostoru o půlnoci ze dne 29. března na 30. března 2008. To zákonitě vedlo k transformaci Služby cizinecké a pohraniční policie na Službu cizinecké policie, spojenou se změnami v územní působnosti správ krajů, které v letech 2007 a 2008 připravovaly Policii ČR na změnu její územní organizace. Nabytí účinnosti zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky dne 1. ledna 2009 završilo reformu Policie ČR a přineslo zásadní změny vedoucí mimo jiné ke změně liniového řízení Služby cizinecké policie na teritoriální řízení, což ode dne 1. ledna 2011 znamenalo přesun policistů ze státních hranic do vnitrozemí. Současný zákon č. 191/2016 Sb., zákon o ochraně státních hranic České republiky a o změně souvisejících zákonů (dále jen „zákon o ochraně státních hranic“) vymezuje působnost Ministerstva vnitra ČR a Policie ČR a upravuje ochranu hranic ČR v návaznosti na přímo použitelné Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex). Opatření vlády

pro dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic je vymezeno v § 11 zákona o ochraně státních hranic, kde je uvedeno:

- „(1) Vláda může opatřením obecné povahy dočasně znovu zavést ochranu vnitřních hranic.*
- (2) Opatření obecné povahy podle odstavce 1 stanoví časový a územní rozsah dočasného znovuzavedení ochrany vnitřních hranic a způsob provádění ochrany vnitřních hranic.*
- (3) Opatření obecné povahy podle odstavce 1 může dále stanovit, že vnitřní hranice lze překračovat pouze v místě a v době v něm určených.*
- (4) V případě, že vydání opatření obecné povahy podle odstavce 1 předcházelo dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic mimořádným opatřením podle § 12 odst. 1 a toto mimořádné opatření nepozbylo platnosti, vláda opatřením obecné povahy podle odstavce 1 mimořádné opatření zruší.*

(5) *Odpadnou-li důvody pro dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic podle odstavce 1, vláda jej zruší opatřením obecné povahy“ [17].* Kdy v § 12 odst. 1 zákona o ochraně státních hranic je uvedeno: *„v případě bezprostřední vážné hrozby pro veřejný pořádek nebo vnitřní bezpečnost může ministerstvo mimořádným opatřením dočasně znovu zavést ochranu vnitřních hranic. Mimořádné opatření ministerstva je opatřením obecné povahy“ [17].* Opatření obecné povahy je smíšený akt, zmíněný právní institut není ani právním předpisem ani správním rozhodnutím, ale stojí mezi nimi. Ochranu vnitřních hranic ČR zajišťuje Policie ČR, kdy je v § 14 odst. 2 zákon o ochraně státních hranic uvedeno, že: *„za účelem ochrany vnitřních hranic může policista provést kontrolu na nejbližším místě od vnitřních hranic, které je vhodné pro provedení kontroly. Při této kontrole je policista oprávněn zastavit dopravní prostředek a provést jeho prohlídku, provést prohlídku zavazadel, a je-li to třeba ke zjištění skutečností, které jsou důvodem pro odepření vstupu cizinci na území České republiky podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky, provést prohlídku osoby. Prohlídku osoby provádí osoba stejného pohlaví a lze ji provádět s využitím přímých fyzických kontaktů nebo přímého pozorování odhaleného těla této osoby včetně prohlídky oděvních svršků osoby a věcí, které má tato osoba u sebe v době prohlídky“ [17].* V § 14 odst. 3 zákon o ochraně státních hranic je uvedeno, že: *„Za účelem ochrany vnitřních hranic je policista do vzdálenosti 10 kilometrů od vnitřních hranic oprávněn vstupovat na jiný než veřejně přístupný pozemek v součinnosti s jeho vlastníkem nebo oprávněným uživatelem; je-li to nezbytně nutné k plnění úkolů souvisejících s ochranou hranic a hrozí-li nebezpečí z prodlení, lze na tyto pozemky vstupovat bez součinnosti s vlastníkem nebo oprávněným uživatelem“ [17].* Z hlediska zákona o pobytu cizinců je mj. významné znění § 103 písm. d), kde je uvedeno, že cizinec má povinnost na požádání policie

prokázat totožnost předložením cestovního dokladu, průkazu o povolení k pobytu nebo identifikačního průkazu [18].

3.1.1 Zákon o azylu

Podmínky vstupu a pobyt cizince, který požádal ČR o mezinárodní ochranu na území ČR, upravuje zákon č. 325/1999 Sb., zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1999 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále jen („zákon o azylu“). *„Zákon o azylu plně respektuje mezinárodní závazky, zejména Ženevskou úmluvu a evropské azylové acquis a zahrnuje ustanovení hmotně-právní, tak i procesně-právní; v rámci procesní části ovšem obsahuje jen nezbytné odchylky od správního řádu, a tak i pro řízení o udělení mezinárodní ochrany platí podpůrně správní řád“* [19]. V § 12 zákona o azylu jsou uvedeny důvody pro udělení mezinárodní ochrany, která se cizinci udělí, je-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že cizinec:

„a) je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo

b) má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště“ [20].

V § 13 zákona o azylu je popsáno udělení azylu za účelem sloučení rodiny rodinnému příslušníkovi azylanta, jemuž byl udělen azyl podle § 12 nebo § 14, *„i když v řízení o udělení mezinárodní ochrany nebude v jeho případě zjištěn důvod pro udělení mezinárodní ochrany podle § 12 zákona o azylu. Rodinným příslušníkem se pro účely sloučení rodiny rozumí manžel nebo partner azylanta, svobodné dítě azylanta mladší 18 let, rodič azylanta mladšího 18 let, zletilá osoba odpovídající za nezletilou osobu bez doprovodu, svobodný sourozenec azylanta mladší 18 let. Předpokladem udělení azylu za účelem sloučení rodiny manželů azylanta je trvání manželství před udělením azylu azylantovi. Předpokladem udělení azylu za účelem sloučení rodiny partnerovi azylanta je trvání partnerství před udělením azylu azylantovi“* [20]. *„V případě polygamního manželství, má-li již azylant manžela žijícího s ním na území České republiky, nelze udělit azyl za účelem sloučení rodiny další osobě, která je podle právního řádu jiného státu manželkou azylanta“* [20]. V § 14 zákona o azylu je popsáno udělení azylu z humanitárních důvodů, v § 14a důvody udělení doplňkové ochrany, v § 14b důvody udělení doplňkové ochrany za účelem sloučení rodiny. Dále jsou v zákonu o azylu uvedeny podmínky a důvody pro odnětí či zánik uvedených forem mezinárodní ochrany, úprava pobytu v azylových zařízeních, možnost získání finančních příspěvků.

Právní úprava související s problematikou žadatelů o mezinárodní ochranu, azylantů a osob s doplňkovou ochranou v ČR je obsažena i v dalších právních normách ČR. Ve čl. 43 Listiny základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.), zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád, zákoně č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, zákoně č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, Úmluvě o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a ni na navazujícím Newyorském protokolu z roku 1967 (publikovaného pod č. 208/1993 Sb.), tzv. Ženevská úmluva, Úmluvě o právech dítěte (publikováno pod č.104/1991 Sb.) Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 (publikované pod č. 209/1992 Sb.), evropském právu upravující zejména problematiku azylu a uprchlictví [19].

3.2 Evropský rámec

V rámci EU jsou vydávána Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kdy v oblasti ochrany hranic a související migrace je nejzásadnější Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (dále jen „SHK“). Schengenský hraniční kodex ruší ochranu vnitřních hranic členských států. V článku 22 SHK je uvedeno, že: „*vnitřní hranice lze překročit v jakémkoliv místě, aniž by se prováděla hraniční kontrola osob bez ohledu na jejich státní příslušnost*“ [21]. Dle článku 23 SHK, se „*zrušení ochrany vnitřních hranic nedotýká výkonu policejních pravomocí příslušnými orgány členských států podle jejich vnitrostátních právních předpisů, pokud výkon těchto pravomocí nemá účinek rovnocenný hraničním kontrolám; to se vztahuje i na pohraniční oblasti. Ve smyslu první věty nesmí být výkon policejních pravomocí považován za rovnocenný hraničním kontrolám zejména tehdy, pokud policejní opatření: nemají za cíl ochranu hranic, vycházejí z všeobecných policejních informací a zkušeností týkajících se možných hrozeb pro veřejnou bezpečnost a mají především za cíl bojovat proti přeshraniční trestné činnosti, jsou plánována a prováděna tak, že se zřetelně odlišují od systematických kontrol osob na vnějších hranicích a provádějí se na základě namátkových kontrol*“ [21]. Dále provádění bezpečnostních kontrol osob prováděných v přístavech a na letištích příslušnými orgány podle právních předpisů jednotlivých členských států, možnosti členského státu stanovit svými právními předpisy povinnost vlastnit nebo mít u sebe průkazy a doklady; možnosti členského státu stanovit svými právními předpisy povinnost státních příslušníků třetích zemí hlásit svou přítomnost na jeho území podle článku 22 Schengenské úmluvy [21], tedy „*cizinci, kteří řádně vstoupili na území jedné ze smluvních stran, jsou povinni se za podmínek stanovených každou smluvní*

stranou ohlásit u příslušných orgánů smluvní strany, na jejíž území vstoupí. Toto ohlášení lze provést podle volby každé smluvní strany buď při vstupu, nebo ve lhůtě tří pracovních dnů ode dne vstupu ve vnitrozemí smluvní strany, do které vstoupili“ [22]. Pro mezinárodní leteckou přepravu samozřejmě platí zvláštní pravidla, jelikož vnitřní hranice Schengenského prostoru lze překročit na jakémkoliv místě bez ohledu na státní příslušnost osoby překračující vnitřní hranice a bez hraniční kontroly cestovních dokladů, avšak cestovní doklady musí mít přecházející osoby při sobě a v případě potřeby nebo pobytové kontroly se prokázat platným cestovním dokladem, kterým se rozumí občanský průkaz nebo cestovní pas. Schengenská prováděcí úmluva rozumí „hraniční kontrolou kontrolu na hranicích, která se provádí výhradně z důvodu zamýšleného překročení hranice, bez ohledu na jakékoli jiné důvody“ [22]. Při pobytu v jiné členské zemi je samozřejmě třeba dodržovat předpisy daného státu, protože ty se mnohdy v různých státech odlišují. SHK umožňuje členským státům obnovit dočasně hraniční kontroly, kdy tomuto tématu je věnována kapitola 4.2.

3.3 Vízová politika EU

Společná pravidla členských států EU, potažmo Schengenského prostoru pro vstup státních příslušníků třetích zemí jsou upraveny Nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 2009/810 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (dále jen „vízový kodex“). Vízový kodex stanovuje postupy a podmínky udělování víz pro vstup a průjezd přes území členských států EU nebo předpokládané pobyty na tomto území nepřesahující 90 dní během jakéhokoli období 180 dnů pro státní příslušníky třetích zemí, kteří musí mít při překračování vnějších hranic členského státu vízum [23]. V příloze IV vízového kodexu je uveden také seznam zemí mimo Evropskou unii, po jejichž státních příslušnících se vyžaduje, aby měli letištní průjezdní vízum, když cestují přes mezinárodní tranzitní prostory letišť v EU, a stanoví postupy a podmínky udělování těchto víz, mj. Afghánistán, Irák, Írán, Nigérie, Pákistán, Somálsko [23]. Zastupitelské úřady České republiky vydávají jednotná schengenská víza s platností pro celý Schengenský prostor. Žadatelům ze třetí země podléhajícím vízové povinnosti umožňují na jedno vízum cestovat do všech členských států Schengenského prostoru. Podmínky pro udělení víza pro pobyt cizince, který netrvá déle než tři měsíce jsou uvedeny v článku 5 Schengenského acquis: „a) má jeden nebo více platných dokladů umožňujících překročení hranice, které stanoví výkonný výbor;

b) má platné vízum, je-li požadováno;

c) případně předloží doklady, které prokážou účel a podmínky předpokládaného pobytu, a má zajištěny dostatečné prostředky pro obživu jak na dobu předpokládaného pobytu, tak na návrat do země původu nebo na průjezd do třetího státu, ve kterém je zaručeno jeho přijetí, nebo je schopen si tyto prostředky legálním způsobem opatřit;

d) není veden jako osoba, které má být odepřen vstup;

e) nepředstavuje nebezpečí pro veřejný pořádek, bezpečnost státu nebo mezinárodní vztahy některé ze smluvních stran“ [22]. Při nesplnění všech podmínek, musí být vstup na území smluvních stran odepřen, pokud smluvní strana nepokládá za nezbytné z humanitárních důvodů, důvodů národního zájmu, nebo na základě mezinárodních závazků odchýlení od těchto zásad. V takovém případě smluvní strana, která takové zájmy prosadí musí uvědomit ostatní smluvní strany a takové přijetí je pak omezeno na území dotyčné smluvní strany [22]. Jsou vydávány víza typu A – vízum pro letištní tranzit, typu C – krátkodobé vízum – opravňuje držitele k pobytu na území Schengenského prostoru po dobu nejvýše 3 měsíců během šesti měsíců (90 ve 180 dnech) od data vstupu do kteréhokoliv členského státu, vízum typu D – dlouhodobé národní vízum – vízum za účelem vyžadujícím pobyt na území ČR delší než 3 za účelem studia, zaměstnání, podnikání, rodinným účelem, pozvání anebo kulturním [24]. Další možností je pobyt na základě bilaterálních bezvízových dohod [25]. Seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí a nemusí mít při překračování vnějších hranic vízum, je stanoven v Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1806 ze dne 14. listopadu 2018. „Pro ověření oprávněnosti pobytu podle pravidla 90/180 lze použít pomůcku, kterou vytvořila Komise EU, a je dostupná Calculator of travel days remaining under a Schengen short-stay visa. Nelze ji použít pro jiné výpočty, než pro ověření oprávněnosti pobytu podle pravidla "90/180" [25].

Z této kapitoly je patrné, že právní rámec ČR v souvislosti s migrací je logicky velmi provázaný s právním rámcem EU, potažmo Schengenského prostoru. Hlavní provázanost tkví v Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob, z hlediska zrušení ochrany vnitřních hranic členských států a znovuzavedení hraničních kontrol. Skrze společnou vízovou politiku je potom zásadní Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2009/810 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (dále jen „vízový kodex“). Tento kodex stanovuje postupy a podmínky udělování víz pro vstup a průjezd přes území členských států EU. Na základě tohoto kodexu se stalo zásadním schengenské pravidlo pro pobyt na území nepřesahující 90 dní během jakéhokoli období 180 dnů pro státní příslušníky třetích zemí, tzv. pravidlo 90/180.

4 POHLED EU NA MIGRACI

Tato kapitola je věnována dvěma různým pohledům na migrační politiku EU. Z hlediska řešení této diplomové práce existuje jakási představa plná ideálu a fungování migrační politiky a nařízení EU, především tzv. Dublinského systému. Druhý pohled představuje reálnou situaci, rozkol mezi západní Evropu, státy podporující migraci a státy odmítající migraci tak v nekontrolovatelném počtu migrantů bez identity, převážně skupinou zemí Visegrádské čtyřky, tvořenu Českou republikou, Maďarskem, Polskem a Slovenskem. Tato nejednotná situace panuje napříč spektrem členských zemí od roku 2015.

4.1 Představený ideál

Při pohledu na současnou migrační politiku EU lze spatřit dvě kontrastní a zároveň obdobné situace: První, se odehrávala v roce 2015 v srbsko-maďarském pohraničí, kdy Maďarsko postavilo na této hranici plot, aby zabránilo vstupu nelegálním migrantům na své území a dále do Schengenského prostoru. Maďarsko bylo a je za tento krok kritizováno některými členskými státy EU, přičemž právě Dublinské nařízení nařizovalo vrácení migrantů do Maďarska, co by první země vstupu do Schengenského prostoru. Druhá situace nastala v momentě, kdy Dánsko Norsko, Švédsko, Německo, Rakousko a Francie zavedly na podzim roku 2019 dočasné kontroly na svých vnitřních hranicích na dobu 6 měsíců. Kontroly byly zdůvodněny teroristickou hrozbou. Samozřejmě Schengenský hraniční kodex toto umožňuje, ale určitý kontrast a obdobu zároveň v těchto situacích lze cítit. Veškerá jednání orgánů EU a dokumenty, které tyto orgány vydávají ve spojitosti s jednotnou migrační politikou EU a reakcemi na nelegální migraci obsahují slovní konstrukce, které se už od 90. let stále opakují zcela bez ohledu na vývoj situace. „*Migrační politiku EU před rokem 2015 lze rozdělit na 3 fáze: První fáze – podpora řízené migrace, kdy dlouhodobě převládajícím názorem orgánů Evropské unie bylo a stále ještě je, že migrace je v jádru pozitivní a že je třeba migranty především ze zemí jižního Středomoří promyšlenými způsoby do Evropy přilákat*“ [7]. „*V roce 1995 vstoupila v platnost Barcelonská smlouva o euro-středomořském partnerství mezi EU a dne 28. listopadu 1995 si 15 členských států EU a 10 středomořských partnerských zemí (MPC, v roce 1995 byli členy Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko Libanon, Maroko, Sýrie, Tunisko, Turecko, samospráva Palestiny), která poskytla nový rámec pro řízení dvoustranných a regionálních vztahů založených na společných hodnotách a zásadách společného vlastnictví, dialogu a spolupráce s cílem vytvořit středomořský region míru, bezpečnosti a sdílené prosperity*“ [26]. „*Pro celkovou*

politiku řízené migrace má zásadní význam dokument Evropské rady nazvaný *Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu, který byl přijat v roce 2008, kdy migrační pohyby byly relativně nízké, Dokument se odvolává na prohlášení Evropské rady z 13 prosince 2005 a na její tři hlavní priority: podporu legální migrace, boj proti nelegální migraci a posílení vazby mezi migrací a rozvojem*“ [7]. Druhá fáze je zaměřena na humanitární politiku v období let 2012–2014 ve spojitosti s válečným konfliktem v Sýrii v roce 2011, kdy „počty migrantů soustavně narůstají a Evropa je viditelně zaskočena. Na úrovni všech jejich institucí se to projevuje nápadně bezradným tónem. Zasedání, porady a usnesení z let 2012–2014 především vyjadřují politování nad ztrátami životů, k nimž v důsledku nekontrolované migrace dochází, a nabádají jednotlivé země, aby se semkly ke společnému postupu“ [7]. Třetí fáze ve znamení tlaku na přijetí migračních kvót, kdy od druhé poloviny roku 2014 dochází k prudkému vzestupu počtu migrantů, který v roce 2015 kulminuje a v roce následujícím klesá jen částečně. Evropské instituce přitvrzují ve svých opatřeních. Méně však směrem k oslabení proudu migrace, mnohem výrazněji směrem k zemím, které se migranty zdráhají přijímat“ [7]. Tragické události z dubna 2015 ve Středomoří, vedly představitele států zemí EU k dohodě uskutečněné dne 23. dubna 2015 k vynaložení veškerého úsilí s cílem zabránit umírání migrantů na moři, a k řešení základních příčin migrace. „Rozhodli, že reakce EU bude zaměřena na čtyři hlavní oblasti:

- posílení přítomnosti na moři,
- boj proti obchodníkům s lidmi,
- předcházení nelegálním migračním tokům,
- výraznější vnitřní solidarita a odpovědnost“ [27].

Vedoucími představiteli EU byl zdůrazněn význam připravovaného sdělení Komise s názvem *Evropský program pro migraci*. „Dále vyzvali k uspořádání Vallettského summitu s cílem jednat o otázkách migrace s Africkými a jinými klíčovými zeměmi. Vyzvali rovněž k urychlenému posílení operací Triton a Poseidon, a to minimálně ztrojnásobením finančních zdrojů na tyto operace v letech 2015 a 2016“ [27]. Dne 20. června 2017 vedoucí představitelé EU ve strategické agendě EU na období 2019–2024 vyzvali k dalšímu rozvinutí plně fungující komplexní migrační politiky. Dne 19. října 2017 se vedoucí představitelé EU dohodli na dalších krocích k uzavření trasy přes centrální Středomoří. Bylo dohodnuto poskytnutí silnější podpory Itálii pro opatření s Libyí a finančních prostředků pro projekty v severní Africe realizované v souvislosti s migrací. Na prosincovém summitu

v roce 2017 byl přijat závazek představitelů EU k pokračování jednání o reformě Dublinského systému. K dosažení konsensu mělo potom dojít během prvního pololetí roku 2018. Dne 20. června 2019 vedoucí představitelé EU ve strategické agendě EU na období 2019–2024 vyzvali k dalšímu rozvinutí plně fungující komplexní migrační politiky. Ani více jak 4 roky po propuknutí největší migrační krize v historii EU, se členské státy nebyly schopny domluvit na jednotné migrační politice a reformě Dublinského nařízení, *kdy během roku 2007 byly, na základě zhodnocení fungování, indikovány nedostatky Dublinu II a byla navržena revize. Dublin III. (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 604/2013) následně vstoupil v účinnost na začátku roku 2014*“ [28].

4.2 Tvrdá realita

Eskalace nelegální migrace v roce 2015 ukázala na nepřipravenost, a hlavně neschopnost orgánů Evropské unie rychle a správně reagovat. V roce 2007 byly indikovány nedostatky Dublinského nařízení II. Příprava Dublinského nařízení III. trvala 6 let a schváleno bylo začátkem roku 2014 a už v tu dobu bylo neodpovídající a nesplňovalo požadavky migračních toků v tak velkém rozměru, jaký přišel v roce 2015. Dublin IV. není od roku 2015 ani navržen, na tož schválen. U migrace tak velkého počtu osob na tak velkou vzdálenost, jakou je trasa z Blízkého východu do Západní Evropy nastává často otázka, proč tito lidé raději neodcházejí do jiných bezpečných zemí na Blízkém východě nebo do zemí, které jsou bližší jak vzdáleností, náboženstvím a kulturou. Právě 4 miliony uprchlíků zvolili tuhle bližší variantu, kdy 2 miliony z nich se snažili usadit v Turecku, 1,2 milionu v Libanonu, 600 tisíc v Jordánsku a 140 tisíc v Egyptě [1]. Z evropského pohledu očekávaný humanitární přístup však v téhle oblasti světa ve velkém rozsahu neproběhnul. „*Noví hostitelé si s tak neskutečně vysokým přílivem uprchlíků nedokázali poradit a zanechali své hosty závislé skoro bezezbytku na přídělech od OSN*“ [1]. Uprchlíci neměli důvod zůstat v zemích, kde nebyla zajištěna humanitární pomoc a zázemí pro bezproblémové přežití a ve většině blízkovýchodních zemí jim nebylo uděleno ani pracovní povolení. Z těchto důvodů nevznikl žádný přirozený nárazový prostor před Evropou a tisíce lidí každý den se začalo valit do Evropy. Při pohledu na údaje z roku 2015, kdy bylo agenturou Frontex v roce 2015 detekováno 1 822 337 nelegálních migrantů [10], a podáno jen 1 256 600 žádostí o azyl [9], lehce vystává otázka, co se stalo s rozdílovou hodnotou 570 000 osob. Zda byly tito migranti vráceni do země původu, zemřeli či zmizeli, už nelze dohledat, z jednoho důvodu a tím je fakt, že při tak velkých počtech migrantů ztrácí EU svým humanitním přístupem

k nelegálním migrantům absolutní přehled o situaci, která je nezvladatelná. Navíc nelegální migrační toky v posledních letech vedou EU spíše než ke sjednocení a jednotnému přístupu členských států EU od začátku v roce 2015 k neshodám mezi jednotlivými členskými státy. Místo pomyslného táhnutí za jeden provaz vznikají napříč členskými státy EU jednotlivé názorové skupiny. I státy, které ze začátku byly pro otevřený vstup migrantů, pomalu obracejí a není výjimkou zavádění dočasných kontrol na jejich hranicích. Schengenský hraniční kodex umožňuje členským státům dočasně znovu zavést kontrolu hranic na vnitřních hranicích v případě vážného ohrožení veřejného pořádku nebo vnitřní bezpečnosti. Znovuzavedení kontroly hranic na vnitřních hranicích musí zůstat výjimkou a musí respektovat zásadu proporcionality. Rozsah a trvání takového dočasného znovuzavedení kontroly hranic na vnitřních hranicích je časově omezené a mělo by být omezeno na holé minimum potřebné k reakci na dotýchnou hrozbu. *„Znovuzavedení kontroly hranic na vnitřních hranicích by mělo být vždy použito jako opatření poslední instance. Znovuzavedení kontroly hranic je výsadou členských států. Komise může vydat stanovisko, pokud jde o nezbytnost opatření a jeho přiměřenost, ale nemůže takové rozhodnutí vetovat, pokud je přijato členským státem“* [21].

„Oznámení o dočasném znovuzavedení kontroly hranic v souvislosti s předvídatelnými událostmi:

- *Norsko (12. listopadu 2019 - 12. května 2020) Teroristické hrozby, sekundární hnutí; přístavy s trajektovým spojením s Dánskem, Německem a Švédskem;*
- *Švédsko (12. listopadu 2019 - 12. května 2020) Teroristické hrozby, nedostatky na vnějších hranicích; být stanoven, ale může se týkat všech vnitřních hranic;*
- *Dánsko (12. listopadu 2019 - 12. května 2020) Teroristické hrozby, organizovaná kriminalita ze Švédska; pozemní hranice s Německem a Švédskem, trajektové spojení s Německem a Švédskem;*
- *Německo (12. listopadu 2019 - 12. května 2020) Sekundární pohyby, situace na vnějších hranicích; pozemní hranice s Rakouskem;*
- *Rakousko (12. listopadu 2019 - 12. května 2020) Sekundární hnutí, riziko související s teroristy a organizovaným zločinem, situace na vnějších hranicích; pozemní hranice s Maďarskem a se Slovinskem;*

- *Francie (31. října 2019 - 30. dubna 2019) Přetrvávající teroristická hrozba, nadcházející vysoce významná politická událost v Paříži, sekundární hnutí; všechny vnitřní hranice“* [29].

Vážnost a nejednotnost situace lze při pohledu na přehled států zavádějících dočasné kontroly na svých hranicích lze spatřit v tom, že členské státy využívají ustanovení čl. 29 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2016/399 ze dne 9. března 2016, kdy v mimořádných situacích ohrožujících celkové fungování prostoru bez kontrol na vnitřních hranicích z důvodu přetrvávajících závažných nedostatků týkajících se ochrany vnějších hranic mohou členské státy znovu zavést ochranu vnitřních hranic na dobu nepřesahující šest měsíců. „*Tato doba může být nejvýše třikrát prodloužena o další období nejvýše šesti měsíců, pokud mimořádná situace trvá, a nikoliv ustanovení čl. 26 u předvídatelných, kdy je doba trvání opatření omezena na třicet dní nebo na předvídatelné trvání hrozby, pokud tato hrozba přesáhne třicet dní*“ [21]. Za neshody mezi jednotlivými členskými státy EU potažmo Schengenského prostoru stojí převážně nepřipravenost na zvládnutí velkého počtu migrantů, kdy bezpečnostní zabezpečení některých úseků vnější hranice Schengenského prostoru bylo a je ve stavu, kdy není možné tyto hranice jednotvárně střežit či uzavřít. Obrovské komplikace ve střežení vnějších hranic mají přímořské státy jako Řecko, Itálie nebo Španělsko. Dále náročnost legislativy pro navrácení migrantů do země jejich prvního vstupu, která je při tak velkém počtu migrantů absolutně nezvladatelná a nesplnitelná. Na příkladu Řecka a Maďarska z roku 2015 lze vidět, jak je a bylo nereálné naplňovat Dublinské nařízení, kdy při záchytu migranta, který neoprávněně vstoupil a pobýval na území EU, má být příslušný ten stát, jehož státní hranici neoprávněně žadatel překročil při přícházení ze třetího státu, a vrátit takového migranta do první členské země, kterou do EU vstoupil (další kritéria zjištění země příslušné k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu jsou: stát s rodinnými vazbami, stát vydávající vízum či povolující pobyt i bezvízový styk, stát první podané žádosti o azyl). Při takových počtech migrantů je toto nařízení naivní a tyto státy vzhledem ke geografii Schengenského prostoru byly většinou při vstupu migrantů první a kapacitně neměly šanci takový nápor zvládnout. Co se týče politického spektra EU, tento problém s migranty jen potvrdil různorodost, odlišné názory a neschopnost efektivní spolupráce evropského společenství. Problematika ochrany vnější hranice je velmi důležitou součástí pro celkové fungování Schengenského prostoru a měla by být jednotně vyřešena a daleko lépe připravena na situaci podobného formátu. Při opakujících se jednáních představitelů členských států EU, se projevuje

historicky a mentálně daná různorodost národů, kdy státy střední a východní Evropy se stavěly k ráznému zastavení nelegální migrace a odmítaly přijímat na své území nelegální migranty, za což byly ze strany států západní Evropy kritizovány a bylo jim hrozeno sankcemi. Naopak některé státy západní Evropy jako například Německo vyslalo migrantům signál, že je ochotno je bez problémů přijmout. Tyto odlišné názory a postoje vedly k individuálním opatřením jednotlivých členských států jako například stavba plotu na maďarsko-srbské hranici, což vedlo k velkým rozporům a rozbrojům uvnitř EU a opět poukázaly na nejednotnost a rozdílnost v názorech členských států EU.

4.3 Možné budoucí migrační hrozby EU

Před narušením bezpečnosti Schengenského prostoru ochrana vnějších hranic fungovala, jelikož směrem do tohoto prostoru neproudily žádné velké skupiny jako po roce 2015 a tak střežení vnější hranice nebylo tak náročné. Legislativa, byla nastavena, tak že vrácení nelegálních migrantů na základě Dublinského nařízení do země jejich prvního vstupu bylo lehce uskutečnitelné díky jejich nízkému počtu. Za porušením bezpečnosti schengenského prostoru stojí převážně nepřipravenost na zvládnutí velkého počtu migrantů, kdy bezpečnostní zabezpečení některých úseků vnější hranice schengenského prostoru bylo a je ve stavu, kdy není absolutně možné tyto hranice jednotvárně střežit či uzavřít. Dále náročnost legislativy pro navracení migrantů do země jejich prvního vstupu, která je při tak velkém počtu migrantů absolutně nezvladatelná a nesplnitelná. Migrace v aktuální podobě se s největší pravděpodobností už nikdy nezastaví, vzhledem k populační explozi spojené s nedostatkem a úbytkem pitné vody. *„S migrací jsou však spojené i bezpečnostní aspekty. Hrozbu mohou ve specifických případech představovat konkrétní imigranti anebo jejich masy. Tato dílčí hrozba může mít podobu terorismu, organizovaného zločinu, ale i šíření infekční nákazy, kulturních zvyklostí neslučitelných s naším právním pořádkem nebo snížené ochoty k integraci. Vedle typu imigrace, resp. imigrantů, může svou roli v podobě migrační hrozby sehrát i objem migračních toků a bezpečnost může ohrozit masová neřízená imigrace, která by mohla vyústit ve společenskou nepokoje či radikalismus, a to jak na straně minority, tak majority“* [30].

4.3.1 Smlouva EU s Tureckem

EU dne 29. listopadu 2015 aktivovala akční plán na základě dohody s Tureckem, které na základě toho otevřelo svůj trh práce občanům Sýrie, kteří požívají dočasné ochrany, jimž původně jako ve většině blízkovýchodních zemí nebylo uděleno pracovní povolení.

Pro občany Sýrie a migranty z jiných zemí byla zavedena nová vízová pravidla pro vstup na území Turecka. Turecká pobřežní stráž zvýšila zajištění bezpečnosti a zlepšila se spolupráce v rámci výměny informací. EU na základě toho vyplatila prostředky pro uprchlíky v Turecku ve výši 3 miliard EUR na konkrétní projekty [31]. Na základě finanční pomoci od EU Turecko v březnu 2016 akceptovalo urychlený návrat všech migrantů vstupujících do Řecka z Turecka, kteří nepotřebují mezinárodní ochranu, a přijalo zpět všechny nelegální migranty zadržené v tureckých vodách. Tato smlouva se zakládá na politické vůli EU a Turecka, a finanční pomoci od EU pro Turecko. Jedná se tedy o jakousi časovanou bombu, která stojí na základě aktuální politické situace, která je historicky velmi křehká, i z hlediska kritiky právního systému Turecka a tureckých válečných konfliktů se sousedskými státy, převážně Sýrií, ze strany EU. Je jen otázkou času, kdy nastane nějaký politický konflikt a nárazová turecká zóna pro EU se zase otevře, jak se stalo naposledy v únoru 2020.

4.3.2 Navrátilci z ISIS

S nelegální migrací do EU jsou z hlediska bezpečnosti spojovány teroristické útoky, ke kterým došlo v době rozsáhlé migrační krize. V migračních vlnách bylo pro teroristy snadnější proniknout do EU. Navíc se rozšiřovaly řady bojovníků organizace Islámského státu v Iráku a Sýrii (dále jen „ISIS“), do které se přidalo odhadem 40 tisíc extremistů z více než 120 zemí světa [32]. Kolik z těchto bojovníků zemřelo na syrsko-iráckém bojišti a kolik se vrátilo do svých mateřských zemí, není pochopitelně známo. U tzv. navrátilců, tedy bojovníků, kteří se vrátili do svých domovských zemí původu také bohužel není jasné, kdo z nich se nenávistné ideologie vzdal, a kdo naopak čeká na příležitost teroristického útoku. Dosud nejkrvavější útok odborníky přisuzovaný navrátilcům z ISIS se stal daleko od Evropy, na Srí Lance, kde při atentátech, k nimž došlo současně ve třech kostelech a třech luxusních hotelech zemřelo přes 300 lidí a počty raněných přesáhly 500 osob [32]. Z teroristických útoků přisuzované ISIS v Evropě je důležité zmínit 4 sebevražedné bombové útoky a šest útoků střelnými zbraněmi ze dne 13. listopadu 2015 v Paříži, při nichž zahynulo 130 osob a 352 jich bylo zraněno, přičemž 85 obětí zemřelo při střeleckém útoku v koncertní síni Bataclan [33]. Dne 22. března 2016 byly provedeny dvě sebevražedné exploze na bruselském letišti Zaventem a jedna exploze v bruselském metru, které si vyžádaly 34 mrtvých a 340 zraněných [33]. Tyto útoky jsou zmíněny z důvodu pravděpodobné spojitosti s migrační vlnou do Evropy v roce 2015, co by snadné infiltrace

bojovníků ISIS. Samozřejmě plnohodnotně tuto informaci potvrdit nelze, stejně jako spojitost s mnohými útoky nákladních aut na vánoční trhy, střelbou v nákupních centrech a jinými útoky. Při zamyšlení nad těmito událostmi je však patrné riziko spojené s velkým počtem nelegálních migrantů bez identity na základě otevřených dveří některých členských států EU. Nelze samozřejmě tvrdit, že každý migrant je bojovník ISIS, ale vyvrátit to u některých jedinců vzhledem k okolnostem migračních vln bohužel nelze. Do budoucna lze tento jev určitě považovat za hrozbu spojenou s nelegální migrací do EU.

4.3.3 Restrukturalizace evropské společnosti

Už nyní je jasné, že vzhledem k vývoji populace v posledních desetiletích, roste podíl muslimského obyvatelstva v Evropě. *„Podle scénáře vysoké migrace by Německo bylo největší muslimskou populací v Evropě v roce 2050 - 17,5 milionu, což je asi jeden z pěti Němců, protože Německo přijalo největší počet muslimských uprchlíků v posledních letech. Švédsko bylo také hlavní destinací pro uprchlíky a jeho populace (která je mnohem menší než německá) by byla v polovině století více než 30 % muslimů. V obou případech však byly provedeny nedávné politické změny s cílem omezit tok uprchlíků, což činí tyto scénáře mnohem méně pravděpodobné“* [34]. Sousedství ČR a Polska s Německem by mohlo v budoucnu při naplnění scénáře vysoké migrace, ale i přes její nenaplnění, ale jen pouhý vývoj a rozmnožování populace, způsobovat mezinárodní konflikty a rozepře, i z hlediska sílící muslimsky orientované voličské základny právě v Německu a rostoucích kulturních rozdílech. *„Problematiku migrace nelze chápat odděleně od vývoje mezinárodní situace v nejbližším sousedství i zemích původu. Z tohoto důvodu je třeba zaměřit se primárně na zdroje migrace – politické řešení konfliktů v zemích původu migrace, boj proti terorismu, boj proti převaděčům, zajišťování podmínek pro návrat migrantů a jejich zapojení do rekonstrukce země“* [30]. Růst muslimského obyvatelstva v EU bude stále více ovlivňovat politickou scénu a legislativu EU, například ve Skotsku mohou uprchlíci od roku 2020 volit [35]. Tenhle vývoj může s největší pravděpodobností vést ke stále většímu názorovému rozdílu evropské společnosti a tím pádem prohlubování neschopnosti efektivní spolupráce evropského společenství, vedoucímu až k postupnému rozpadu EU.

Tato kapitola poukazuje na určitý rozkol mezi jednotlivými členskými státy EU. Za příčinu lze označit migrační situaci v roce 2015. V srbsko-maďarském pohraničí byl postaven kritizovaný plot pro zabránění vstupu nelegálním migrantům. O 4 roky později následovala ta samá situace, avšak korektnější v podání Dánska, Norska, Švédska, Německa, Rakouska

a Francie, kdy tyto státy zavedly na podzim roku 2019 dočasné kontroly na svých vnitřních hranicích zdůvodněné teroristickou hrozbou na dobu 6 měsíců. Kapitola popisuje také fakt, že EU není schopna rychle reagovat a provést razantní změny, kdy toto lze potvrdit na vyjednávání změn, pro migraci zásadního Dublinského systému, které trvá téměř 3 roky a stále je bez zdárného výsledku. Tato neschopnost rychlé reakce se může EU v budoucnu vymstít z hlediska potencionálních migračních hrozeb, kterým může čelit, kdy lze očekávat, že migrace legální či nelegální v aktuální podobě se s největší pravděpodobností už nikdy nezastaví, vzhledem k populační explozi spojené s nedostatkem a úbytkem pitné vody.

5 BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ

Bezpečnostní opatření na národní úrovni lze vzhledem k členství ČR v EU aplikovat velmi složitě. Národní bezpečnostní opatření jsou i přes to důležitá, jelikož jak se ukazuje, EU není všemocná a zastřešovat fungování 27 států v době prosperity a nepřítomnosti problémů je velmi odlišné od zastřešení v době krize či rozsáhlého problému. Jak EU ukázala v době migračních vln v roce 2015 a následného řešení, není navíc úplně flexibilní a schopna rychle reagovat. Existují však z její strany i projekty, které mají velký potenciál, navíc má větší finanční možnosti než jednotlivé členské státy.

5.1 Typové plány

V roce 2014 byl Odborem azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR (dále jen „OAMP“) vydán Typový plán TP - 21 pro řešení krizové situace migrační vlna velkého rozsahu. Tato krizová situace nastává v momentě výrazného zesílení tlaku cizinců na státní hranice ČR s cílem legálně i nelegálně vstoupit na území ČR, za účelem přes něj tranzitovat do dalších států či na území ČR pobývat. Jedná se o příliv zhruba:

- a) 750 cizinců/den po dobu několika dnů s negativním výhledem
- b) 5 000 cizinců/měsíc po dobu několika měsíců s negativním výhledem
- c) 10 000 cizinců/rok [36].

Migrační vlnu velkého rozsahu způsobí vlna cizinců, kteří mohou vstupovat na území ČR buď oprávněně nebo neoprávněně. ČR jako členský stát EU, nemá plně pod kontrolou vydávání vstupních víz na své území, jelikož velká část kompetencí je sdílána právě v rámci EU. Dá se spíše očekávat, že migrační vlna bude spojena s neoprávněným vstupem, ale být tomu tak vždy nemusí, jelikož každá migrační vlna s sebou nese i zvýšené tlaky na cesty legální migrace. Na území ČR mohou tedy vstoupit cizinci, kteří budou v rámci migrační vlny přicházet nebo zde pobývat. Jedná se o žadatele o udělení mezinárodní ochrany, žadatele o poskytnutí dočasné ochrany, cizince s platným pobytovním oprávněním a také neoprávněně pobývající cizince [36]. Taková krizová situace vždy přináší negativní důsledky s možnými dopady na bezpečnostní situaci státu, jeho ekonomiku, sociální politiku spojenou s rozdílnými reakcemi občanů. Tuto situaci lze charakterizovat „*ztíženou možností řešit ji běžnými prostředky a postupy s tím, že dopady této migrační vlny mohou mít dalekosáhlé důsledky do společnosti*“ [36], protože stát není schopen řešení takové situace zabezpečit běžnou činností správních úřadů a složek integrovaného záchranného systému.

Při řešení krizové situace je nezbytné pohybovat se v mezích platné legislativy ČR, rovněž právní úpravy EU a dalších závazných mezinárodních podmínek. Velmi důležitá je schopnost ČR zvládnout zachování nezbytného rozsahu základních funkcí státu a veřejné infrastruktury při krizové situaci. „*Bez dostatečné medializace může docházet ke vzniku xenofobních nálad mezi obyvatelstvem, demonstracím, vlnám radikalizace, apod*“ [36]. Z právního základu vyplývají úkoly pro jednotlivé subjekty státu. Prioritní činnosti Ministerstva vnitra při této krizové situaci jsou zajištění bezpečnosti a veřejného pořádku, zajištění pobytu cizinců na území a péče adekvátně nastavená právnímu statusu cizinců, rychle vedené správní řízení, po vyhodnocení možností cizinců zajištění adaptace cizinců na pobyt v českém prostředí [36]. Regulace přílivu migrace cizinců a její ovlivňování prostřednictvím mezinárodní spolupráce, zejména vytváření podmínek pro pobyt cizinců v nejbližší sousední zemi je nedílnou součástí řešení migrační vlny. Zásadní pro řešení situace na území ČR je zadokumentování cizinců za účelem jejich evidence. Prevence nelegálních vstupů by měla být řešena i s ohledem na hledání alternativních způsobů vstupu a pobytu v rámci pravidel zákona o pobytu cizinců.

Preventivní opatření:

- technické: uvedení ubytovacích objektů do stavu celoroční obyvatelnosti
- organizační: dočasné posílení složek a orgánů zajišťujících péči o žadatele, provoz řízení o žádostech o udělení mezinárodní ochrany u Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra a OAMP MV spojené s navýšením personálního stavu, zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti v bezprostředním okolí středisek a v případě potřeby i uvnitř těchto středisek Policí ČR, a to dle aktuálních požadavků provozovatele
- ostatní: působení na země, ve kterých vzniká migrační vlna (poskytování humanitární, finanční, materiální, metodické pomoci v rámci společných mezinárodních aktivit), aktivace spolupracujících subjektů (správních úřadů, výkonných složek, právnických a podnikajících fyzických osob), posouzení ekonomických možností v rámci resortu [36].

5.1.1 Typový plán Krajského ředitelství policie Zlínského kraje

Plán opatření byl zpracován v souladu s typovým plánem OAMP Ministerstva vnitra ČR z roku 2014 - TP - 21 Migrace velkého rozsahu v souvislosti s narůstajícím počtem cizinců neoprávněně vstupujících na území ČR. Jeho účelem je stanovit úkoly a postup policistů při záchytu takového množství cizinců, při kterém již nelze plnit úkoly odboru cizinecké policie v rámci běžného výkonu služby. Zpravidla se bude jednat o skupinu více než 20 cizinců zachycených současně nebo v krátkém časovém sledu. Tento typový plán stanovuje úkoly postupy jednotlivých útvarů Krajského ředitelství policie Zlínského kraje (dále jen „KŘPZ“). V rámci tohoto plánu je určeno ve Zlínském kraji 7 prostorů pro dočasné umístění cizinců s celkovou kapacitou 400 osob [37]. Je v něm řešeno případné zdravotní ošetření v případě drobného poranění, bezprostředního ohrožení života nebo vážné nemoci zajištěného cizince. Dále zajištění stravování pro dočasně umístěné cizince v těchto prostorách. K dodání stravy se počítá s využitím oslovených neziskových organizací (např. charity) nebo soukromých subjektů. Služby těchto organizací budou financovány ze zdrojů KŘPZ.

5.2 Vznik Národního situačního centra ochrany hranic

Za podpory EU a spolufinancování z jejího Fondu pro vnitřní bezpečnost (ISF/6/01) bylo dne 4. června 2019 zahájeno fungování Národního situačního centra ochrany hranic Ředitelství služby cizinecké policie (dále jen „NSCOH“). Hlavním úkolem tohoto společného centra Policie ČR a Celní správy ČR, jehož sídlo je v Praze, je společné řízení a ochrana vnějších hranic, kdy toto oddělení plní nejen národní, ale také evropské operační úkoly [38]. V rámci fungování společného pracoviště NSCOH je využíván evropský systém ochrany hranic Eurosur (kapitola 5.3). Dále je využíván informační systém hraniční kontroly Kodox, provozovaný Policií ČR, který je základním systémem při ověřování podmínek vstupu a vycestování osob, dopravních prostředků a věcí, při hraniční kontrole prováděné inspektoráty cizinecké policie na mezinárodních letištích Ředitelství služby cizinecké policie na hraničních přechodech ČR v souladu s přímo použitelnými předpisy EU a dalšími právními předpisy.² Jedná se o celoplošný automatizovaný informační systém s manuální

² Např. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 (Schengenský hraniční kodex), zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o cestovních dokladech), zákon č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic ČR a o změně některých zákonů (zákon o ochraně státních hranic).

a automatizovanou aktualizací provozovaný na základě právních předpisů.³ Využíván je dále informační systém Policie ČR s názvem Obzor, sloužící k předávání údajů o cestujících leteckými dopravci prostřednictvím datové sítě letecké dopravy SITA na inspektorátech cizinecké policie na mezinárodních letištích: Letiště Václava Havla Praha, Brno – Tuřany, Ostrava – Mošnov, Pardubice a Karlovy Vary). V rámci projektu NSCOH, jehož celkové náklady činí 120 000 000 Kč je využíváno mnoho dalších informačních systémů a byl vytvořen systém dohledu nad vzdušným prostorem AGAS a datový sklad s pokročilými analytickými funkcemi, který slouží k odhalování osob a zboží na základě definovaných rizik [38]. *„Situační centrum není schopno zaručit, že nenastane nějaká humanitární či válečná krize a během půl roku se na hranicích opět neobjeví dalších sto až dvě stě tisíc lidí v nouzi. Ale pokud tomu tak bude, bude o tom vědět, a bude na to připraveno“* [39]. Tento projekt je metodicky koordinován agenturou Frontex, která spolupracuje se všemi situačními centry v členských státech EU.

5.3 Opatření EU

Mimo finančního a personálního posílení Agentury Frontex po migrační vlně v roce 2015 a fungování Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (EASO) funguje v rámci EU také Eurosur, což je *„víceúčelový systém využívaný pro odhalování nedovoleného přistěhovalectví a přeshraniční trestné činnosti na vnějších hranicích, předcházení těmto jevům a boje proti nim, který tak přispívá k dalšímu rozvoji schengenského acquis. Jeho cílem je přispět k ochraně a záchraně životů migrantů usilujících o překročení vnějších hranic“* [40]. Eurosur mimo jiné poskytuje možnost sdílet pozice sil a prostředků při společných operacích. Eurosur poskytuje společný rámec pro výměnu informací a spolupráci mezi všemi orgány odpovědnými za ostrahu vnějších pozemních a námořních hranic, sleduje přístup zaměřený na analýzu zpravodajských informací a rizik, který umožňuje vnitrostátním a evropským orgánům lépe pochopit dění na vnějších hranicích a rychleji reagovat na nové trasy a metody používané pro nedovolené přistěhovalectví a přeshraniční trestnou činnost. Jeho klíčové prvky obsahují výměnu informací v téměř reálném čase, pravidelné sdílení zpravodajských informací a úzkou spolupráci mezi orgány na vnitrostátní i evropské úrovni. Jeho rámec je složen z několika složek, které jsou vzájemně propojeny následujícím způsobem:

³ § 79 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.
§ 158 zákona č. 326/1999 Sb.

- Spolupráce orgánů na vnitrostátní úrovni prostřednictvím národních koordinačních center v oblasti ostrahy hranic a vyměňují si informace prostřednictvím vnitrostátních situačních obrazů.
- Vzájemná výměna informací národních koordinačních center na evropské úrovni a s agenturou Frontex prostřednictvím komunikační sítě Eurosur s neomezeným přístupem k evropskému situačnímu obrazu a společnému předhraničnímu zpravodajskému obrazu [40].

„Systém Eurosur umožňuje členským státům EU rychleji reagovat na incidenty a na kritické situace, ke kterým dochází na vnějších hranicích. Tomu napomáhá skutečnost, že vnější pozemní a námořní hranice jsou rozděleny na „hraniční úseky“, z nichž každému je přiřazena úroveň dopadu. Tento přístup umožňuje identifikaci kritických míst na vnějších hranicích a standardizovanou reakci na vnitrostátní úrovni s případnou podporou ze strany agentury“ [40]. Členské státy rovněž vyměňují informace a spolupracují se sousedními třetími zeměmi na základě dohod a prostřednictvím zvláštních regionálních sítí založených na těchto dohodách.

5.3.1 Migrační kvóty

Nejsledovanějším a nejznámějším opatřením řešení migrační krize v roce 2015 hlavně v očích veřejnosti jsou však tzv. migrační kvóty. V praxi kvóty znamenaly jakýsi přerozdělovací mechanismus nouzového opatření spočívající v přemístování žadatelů o azyl z Itálie a Řecka mezi ostatní členské státy EU. Hodně států se k tomuto opatření stavělo laxně. A čtyři státy se tomuto mechanismu přerozdělování vzepřely úplně, šlo o státy Visegrádské čtyřky – ČR, Maďarsko, Slovensko a Polsko. *„Slovensko a Maďarsko začátkem prosince 2015 podaly k Soudnímu dvoru EU žalobu na neplatnost rozhodnutí o druhém dočasném mechanismu zahrnujícím závazné kvóty. (Soudní dvůr v září 2017 tyto žaloby zamítl.) Maďarsko také v říjnu 2016 uspořádalo o kvótách referendum, v němž se přes 98 % voličů vyslovilo proti (pro účast méně než poloviny oprávněných voličů však výsledek nebyl právně závazný)“* [41]. V reakci na exploze provedené teroristy v březnu 2016 na bruselském letišti Zaventem a v bruselském metru, Polsko začátkem dubna 2016 zastavilo svou účast na přerozdělování, čímž dalo najevo, že se tohoto mechanismu účastnit nehodlá. *„Česká republika sice přijala podle kvót celkem 12 osob, v červnu 2017 se však odmítla na mechanismu dále podílet“* [41]. V červnu 2017 Komise zahájila proti zemím Visegrádské čtyřky, s výjimkou Slovenska, které kvóty otevřeně nebojkotovalo, řízení o nesplnění povinnosti. Dne 26. září 2017 byl ukončen přerozdělovací program žadatelů o azyl z Itálie a Řecka. Přerozděleno bylo 29 144 osob ze 160 tisíc, své kvóty splnilo pět

států [42]. Řízení zahájené v červnu 2017 skončilo verdiktem soudu EU, který dne 2. dubna 2020 rozhodl tak, že „Česko, Polsko a Maďarsko odmítáním povinného přerozdělování žadatelů o azyl nesplnily své povinnosti plynoucí z práva EU. K tomuto závěru dne 2. dubna 2020 dospěl Soudní dvůr EU. Podle vrcholného orgánu unijní justice se trojice zemí nemohla dovolávat toho, že odmítáním migrantů chrání svou vnitřní bezpečnost. Soud odmítl i argument, že systém zavedený v roce 2015 byl nefunkční“ [42]. Ke dni 24. listopadu 2017 podle údajů Komise byl počet přemístěných migrantů 31 779 (21 323 z Řecka, 10 456 z Itálie), což je necelých 20 % z plánovaného počtu, Někdy k tomuto číslu bývá připočítáváno 7 300 Syřanů, kteří byli přesídleni z Turecka k naplnění schématu 1:1⁴. S tímto celkovým součtem se pak úspěšnost mechanismu dostává k 25 %, tedy přibližně 39 000 z plánovaných 160 000 [41]. I přes očividný nezdár tohoto mechanismu byl zahájen skupinou států EU systém přerozdělování migrantů, kteří byli zachráněni ve Středomoří na dobrovolné bázi. Všechny státy Visegrádské čtyřky se odmítly na tomto přerozdělování spolupodílet.

5.4 Zákaz vstupu na území ČR kvůli koronaviru

V souvislosti celosvětového výskytu koronaviru, kterému samozřejmě volnějši migrační pravidla nahrávala, bylo českou vládou od 14. března 2020 00.00 hodin znovuzavedena vnitřní ochrana hranic s Německem a Rakouskem a vzdušná vnitřní hranice [43]. Na základě iniciativy Slovenska a Polska byly uzavřeny s těmito státy státní hranice. Jednalo se o krok odvážný z hlediska kritiky EU, na druhou stranu nutný. Například v Itálii, coby nejvíce zasaženého členského státu z hlediska pandemie koronaviru, sílila kritika EU. Opět jako v roce 2015 se ukázalo, že centrální krizové řízení EU, není bohužel na takové úrovni, jak by si taková instituce zasloužila. Při pohledu na opatření vlády ČR na státních hranicích je zase šokující seznam výjimek cizinců, pro které zákaz vstupu na území ČR s účinností ode dne 31. března 2020 od 00:00 hod do 12. dubna 2020 neplatil [44]. Vše se nějakým způsobem vyvíjí, a to i opatření na českých vnitřních hranicích. Je snadné kritizovat stav, který nikdo neočekával, v tom se zase ale nabízí selhání orgánů, které mají za úkol analyzovat rizika pro ČR. Při nejmenším k zamyšlení zůstává problematika tzv. pendlerů, kdy lidé dojíždějící za prací do 100 km vzdušnou čarou od vnitřních hranic ČR mohli ze začátku opatření tuto hranici překračovat v neomezené četnosti.

⁴ Schématem 1:1 se rozumí schéma mimo rámec programu přesídlování dohodnutý členskými státy v červenci 2015: za každého syrského občana navraceného z řeckých ostrovů do Turecka bude jeden syrský občan přesídlen z Turecka do EU [40].

Závěrem kapitoly lze uvést, že vytvořené typové plány připravují scénář na krizovou situaci. Typový plán OAMP řeší situaci velmi obecně a předpisově. Pokud se typový plán přenesl na menší samosprávný celek, jako třeba Zlínský kraj, kdy je řešení v gesci KŘPZ, lze už z něj vyčíst konkrétnější řešení a jasnější obrysy. Víceúčelový systém využívaný pro odhalování nedovoleného přistěhovalectví a přeshraniční trestné činnosti na vnějších hranicích Eurosur je bez pochyby projekt s velkým potenciálem a v rámci fungování a spolupráce národních situačních center v jednotlivých členských zemích, určitě velkým příslibem do budoucna. Co se týče migračních kvót, jedná se o velmi ožehavé téma. Vzhledem k průběhu a výsledku tohoto přerozdělovacího mechanismu se lze spíše přiklonit k názoru, že navržený systém měl na základě názorové rozdílnosti členských států malý potenciál na úspěch, což se také později potvrdilo. K nejaktuálnějším opatřením na státních hranicích ČR v rámci opatření proti šíření koronaviru se jednalo spíše o problematiku pobytového a zaměstnaneckého statusu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE

Tato kapitola je věnována situaci migrace v ČR. Migrace na českém území prošla určitým vývojem, kdy samozřejmě velké změny přineslo členství v EU a Schengenském prostoru. Tato členství znamenala změny v terminologii a tím pádem i ve statistikách. „Česká republika od svého osamostatnění prošla v oblasti migrace mnohými změnami. Zejména se jedná o výrazný skok v počtu migrantů, který vzrostl za 15 let téměř o 400 tisíc. V období ekonomické krize v roce 2008 došlo k prudkému poklesu přicházejících cizinců. K nejpočetnější skupině přistěhovalců do ČR patří Ukrajinci, zejména z důvodu společné historie v rámci východního bloku a současné situace na území Ukrajiny“ [1]. Před vstupem do EU tvořili občané Rumunska výraznou migrační skupinu, což zaniklo vstupem Rumunska do EU v roce 2007. Skrze dlouhodobý vývoj migrace na území ČR lze hovořit o tom, že v obdobích masivních migračních vln je ČR vždy spíše tranzitní zemí. Nelze však opomenout fakt, že při těchto krizových situacích i tak dochází k porušování národních i mezinárodních pravidel pro pohyb osob přes území a k narušení vnitřní bezpečnosti státu, což nelze omlouvat ani zlehčovat.

6.1 Statistika

Statistický přehled v této kapitole začíná rokem 2001, kdy byly poprvé sledovány ukazatele nelegální migrace spolu s porušováním pobytového režimu na území. Údaje jsou vzhledem k plnohodnotné statistice uváděny od roku 2001, tak aby byl vidět vývoj před rokem 2004, kdy ČR vstoupila do EU, a rokem 2007, kdy se stala součástí Schengenu. V následujících letech lze sledovat vývoj spojený s těmito událostmi. Pro porovnávání v této kapitole jsou vybrány ukazatele nelegální migrace přes státní hranice, porušování pobytového režimu na území ČR, soudní a správní vyhoštění cizinců z území ČR, potažmo EU, a soudní vyhoštění. „V kategorii nelegální migrace přes státní hranice se počet zjištěných osob snižoval v podstatě již od roku 1999, s malým výkyvem v roce 2000. Na tomto trendu se podílelo několik faktorů. Těmi nejzávažnějšími byly beze sporu zklidnění situace na území bývalé SFRJ⁵, zrušení vízové povinnosti pro občany Rumunska ze strany Evropské unie a zavedení vízové povinnosti ze strany České republiky vůči některým zemím bývalého SSSR⁶. V letech 2003/2004 ovlivňovali situaci na státních hranicích České republiky především státní příslušníci Ruské federace, a to osoby z Čečenska, které zneužívaly

⁵ Socialistická federativní republika Jugoslávie

⁶ Svaz sovětských socialistických republik

azylovou proceduru k nelegální migraci, a státní příslušníci Číny. Obě státní příslušnosti využívaly území ČR jako tranzitní prostor“ [45].

6.1.1 Nelegální migrace

V souvislosti se vstupem ČR do Schengenu bylo výrazně změněno pojetí definic nelegální migrace na území ČR. Z tohoto důvodu není možné srovnávat všechny statistiky nelegální migrace v roce 2008 s roky předešlými. Od roku 2008 jsou sledovány dvě základní kategorie nelegální migrace: nelegální migrace na území ČR, a nelegální překročení vnější schengenské hranice ČR, tedy počet osob, které nedovoleně překročily nebo se pokusily překročit vnější schengenské hranice (mezinárodní letiště) ČR (v této kategorii mohou být zahrnuti jak cizinci, tak i občané ČR) [46]. Nutno podotknout, že v roce 2015 se počet odhalených osob pohybuje kolem 20 % reálné hodnoty, jelikož kapacitní možnosti Policie České republiky (dále jen „PČR“) absolutně nebyly schopny pojmout migraci tak monstrózního rozsahu. Vysvětlení tohoto odhadu lze předvést na příkladu mezinárodního vlaku z Budapešti do Berlína a jeho kontrolách v Praze hl. nádraží, kdy tento mezinárodní vlak jezdil každé 2 hodiny (od 4 hodin do 16 hodin). V 8 hodin ráno se kontroloval vlak a zpravidla se zajistil takový počet migrantů, který v rámci zajištění těchto cizinců, vyšetření v nemocnici, správného řízení, umístění do zařízení pro zajištění cizinců (dále jen „ZZC“) tak zaměstnaly PČR, převážně odbory cizinecké policie ČR (dále jen „OCP“), že na kontrolu dalších vlaků, které projížděly během dne už zkrátka nebyly kapacity. Tolik příklad mezinárodních vlaků. Počet potencionálních nelegálních přesunů migrantů přes české území v rámci silniční, a hlavně kamionové dopravy byl také velmi pravděpodobně daleko vyšší než statistiky zajištěných migrantů. I tyto poznatky ukazují na absolutní nemožnost vést přesnou statistiku na území ČR, natož tak EU při tak velkých počtech migrantů jako v roce 2015. Při pohledu na národnostní složení nelegální migrace se na špici dlouhodobě drží Ukrajina (v roce 2018: 30 %) a Moldavsko (v roce 2018: 12 %) [47]. Výjimkou tohoto pravidla byl rok 2015, kdy nejpočetnější skupinu tvořili občané Sýrie a to 24,2 %, občané Ukrajiny tvořili v tomto roce 14,7 % [48]. U tohoto údaje lze polemizovat nad tím, zda se opravdu vždy v uvedených případech jednalo o skutečné občany Sýrie, na druhou stranu v každém případě v tomto roce předčili Ukrajince migranti z muslimských zemí. Pro zajímavost lze zmínit, že v roce 2015 neoprávněně pobývalo na území ČR celkem 6 128 mužů a 2 167 žen [48]. Situace na vnější hranici, tedy na mezinárodních letištích je daleko proměnlivější. V roce 2015 byli nejpočetnější zachycenou skupinou státní příslušníci Ruska,

a to 19,6 % a uprchlíci dle Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 s 15,8 % [48]. V roce 2018 byli nejpočetnější občané Gruzie (15 %) a Albánie (11 %) [47].

Tab. 1. Vývoj nelegální migrace v ČR v letech 2001–2018 [45, 46, 47, 48].

Rok	Nelegální migrace přes státní hranice ČR, od roku 2008 přes vnější schengenské hranice	Porušování pobytového režimu	Celkem
2001	23 834	18 309	42 143
2002	14 741	19 573	34 314
2003	13 206	21 350	34 556
2004	10 695	16 696	27 391
2005	5 689	9 800	15 489
2006	4 371	7 117	11 488
2007	3 384	4 712	8 096
2008	168	3 661	3 829
2009	190	4 267	4 457
2010	140	2 848	2 988
2011	80	3 280	3 360
2012	119	3 476	3 595
2013	179	3 974	4 153
2014	181	4 641	4 822
2015	240	8 323	8 563
2016	222	5 039	5 261
2017	250	4 488	4 738
2018	339	4 653	4 992

6.1.2 Soudní a správní vyhoštění

Od roku 2001 do roku 2004 vzrůstal počet cizinců, kterým bylo PČR, útvary služby cizinecké a pohraniční policie vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění. Vzhledem k tomu, že jednomu cizinci může být vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění opakovaně (z různých důvodů) je statisticky celkový počet vydaných rozhodnutí o správním vyhoštění vyšší. Tato kapitola je však zaměřena pouze na počet osob, kterým bylo takové rozhodnutí vydáno. Převládajícím důvodem pro toto opatření bylo dlouhodobě porušování pobytového režimu - neoprávněný pobyt na území ČR a nedovolené překročení státních hranic ČR (do roku 2007) až do roku 2017. V roce 2009 činil podíl pobytového režimu na správním vyhoštění 67,9 % a podíl neoprávněného zaměstnání pouze 1,9 % [49]. V roce 2017 byl poprvé větší podíl zaměstnání a to 51,3 % oproti 37,4 % případů porušení pobytového režimu [50]. V roce 2018 činilo zaměstnání podíl 52,8 % a porušení pobytového režimu 37,2 % [47]. Tato změna poměru souvisí i s kapitolou 6.3.1. Dalším sledovaným údajem je uložení trestu vyhoštění

soudy podle trestního zákona buď jako samostatný trest nebo vedle jiného trestu. Důležité je zmínit, že nelegální migrace neodpovídá počtu vyhoštění. Kromě správního vyhoštění existují totiž další prostředky jako rozhodnutí o povinnosti opustit území dle § 50a zákona o pobytu cizinců, readmise⁷, žádosti o azyl apod.

Tab. 2. Počet osob, kterým bylo uděleno správní a soudní vyhoštění 2001–2018 [45, 46, 47, 48].

Rok	Počet osob, kterým bylo vydáno správní vyhoštění	Rozdíl proti předchozímu roku	Rozdíl v %	Počet osob, kterým bylo uloženo soudní vyhoštění	Rozdíl proti předchozímu roku	Rozdíl v %
2001	11 064			761		
2002	12 700	+ 1 636	+ 14,8%	1 429	+ 668	+ 87,8%
2003	14 176	+ 1 476	+ 11,6%	1 906	+ 477	+ 33,4%
2004	15 194	+ 1 018	+ 7,2%	2 168	+ 262	+ 13,7%
2005	10 094	-5 100	-33,6%	2 252	+ 84	+ 3,9%
2006	6 960	-3 134	-31,0%	1 951	-301	-13,4%
2007	4 629	-2 331	-33,5%	1 609	-342	-17,5%
2008	2 909	-1 720	-37,2%	1 529	-80	-5,0%
2009	3 064	+ 155	+ 5,3%	1 464	-65	-4,3%
2010	2 507	-557	-18,2%	1 059	-405	-27,7%
2011	2 153	-354	-14,1%	933	-126	-11,9%
2012	2 006	-147	-6,8%	998	+ 65	+ 7,0%
2013	2 020	+ 14	+ 0,7%	1 085	+ 87	+ 8,7%
2014	2 149	+ 129	+ 6,4%	985	-100	-9,2%
2015	3 009	+ 860	+ 40,0%	1 013	+ 28	+ 2,8%
2016	3 539	+ 530	+ 17,6%	1 278	+ 265	+ 26,2%
2017	5 119	+ 1 580	+ 44,6%	1 613	+ 335	+ 26,2%
2018	5 713	+ 594	+ 11,6%	1 722	+ 109	+ 6,8%

6.1.3 Padělané doklady

Na základě výsledku analýzy problematiky neregulérních dokladů zpracované Odborem bezpečnostní politiky a krizového řízení Ministerstva vnitra vzniklo Národní centrum pro kontrolu dokladů (dále jen „NCKD“) Analýzou bylo upozorněno na nutnost komplexního uchopení oblasti neregulérních dokladů a vytvoření centrálního pracoviště v rámci některé ze struktur PČR, kde se policisté nejvíce setkávají s jevem neregulérních dokladů. V konečné fázi byla vybrána varianta zřízení centrálního pracoviště na Ředitelství služby cizinecké policie, která byla schválena Usnesením Bezpečnostní rady státu. NCKD bylo zřízeno 1. dubna 2016, kdy se stalo zpracovatelem analýz neregulérních dokladů, kdy vede jejich

⁷ Readmise nebo readmisní dohoda je mezinárodní smlouva upravující předávání cizinců (viz kapitola 1.2)

evidenci a vyhodnocuje informace o způsobu jejich zneužívání, vede statistiky zjištěných neregulérních dokladů na vnější schengenské hranici, ve vnitrozemí a na vybraných zastupitelských úřadech ČR v zahraničí [51]. Na základě statistik NCKD lze vidět, že se padělají jak cestovní pasy, doklady totožnosti, víza, ale také přechodová razítka (vstupní a výstupní) v cestovních pasech a hlavně to, že se vůbec nejedná o zanedbatelná čísla.

Tab. 3. Zachycené padělané doklady na území ČR a vnější hranici v letech 2016–2019 [51, 52, 53, 54].

Rok	Místo	Cestovní pas	Průkaz totožnosti	Povolení k pobytu	Vízum	Vstupní/výstupní razítko	Řidičský průkaz	Ostatní	Celkem
2016	území	70	606	36	6	2	103	468	1291
	hranice	21	21	20	11	58	8		139
2017	území	59	847	16	11	1	117	408	1459
	hranice	17	47	11	5	13	6	5	104
2018	území	79	730	16	9	13	127	252	1226
	hranice	36	51	10	17	35	0	11	160
2019	území	68	569	23	12	17	141	332	1162
	hranice	79	89	8	9	31	0	10	226

Nejčastěji odhalenými neregulérními doklady z hlediska vydávajícího státu na území ČR jsou doklady Rumunska (průkazy totožnosti občana a řidičské průkazy). V roce 2017 to bylo 686, v roce 2018 474 případů [53], v roce 2019 potom 346 [54]. Tyto neregulérní doklady jsou nejčastěji předkládány státními příslušníky Ukrajiny. Poté se nejčastěji jedná o průkazy totožnosti občana, povolení k pobytu a řidičské průkazy České republiky [54]. Z hlediska právní kvalifikace se za dobu existence NCKD téměř 70 % případů odhalení neregulérního dokladu kvalifikovalo jako trestný čin, zbytek jako přestupek anebo byly řešeny jiným způsobem [54]. V rámci této práce v souvislosti s doklady je důležité zmínit fakt, že „v roce 2015 došlo k nárůstu počtu odhalených padělaných či pozměněných dokumentů. Oproti předchozímu roku došlo k nárůstu o 4 %. Jednalo se o více než 22 000 případů, při kterých bylo odhaleno přes 26 000 podvodných dokumentů. Jedná se o historicky nejvyšší počet odhalených dokumentů. Paradoxně se jednalo nejvíce o detekci případů v rámci intra EU/Schengenského pohybu osob a nikoliv o dokumenty zjištěné na vstupu do EU. Ke značnému nárůstu došlo v tomto ohledu při pohybu osob mezi schengenským prostorem a Velkou Británií. V tomto směru bylo zjištěno zhruba 4 000 padělaných dokumentů. Většina

migrantů však přicestovala do EU nelegálně bez dokladů, kterými by se prokazovala. Z tohoto důvodu byla oblast dokladů zasažena migrační vlnou pouze okrajově“ [48].

6.2 Známé příklady

Tato kapitola popisuje vybrané příběhy dvou rodin, kterým Česká republika nabídla pomoc. Jedná se o vybrané případy, které lze považovat za důvěryhodné. Cílem kapitoly je jen poukázat na určitý trend uprchlíků potažmo azylantů, nikoliv dělat z těchto dvou příkladů žádné závěry. Je na místě však uvést, že tyto příklady prezentují většinový proud vykreslující situaci v roce 2015 a 2016, kdy uprchlíci migrovali přes několik bezpečných evropských zemí, ale jejich cílem bylo většinou Německo nebo jiné západoevropské a severoevropské země.

6.2.1 Irácká křesťanská rodina

Dne 28. července 2015 představil fond Generace 21 plán přivést do ČR 152 křesťanských uprchlíků z Iráku pronásledovaných radikály z ISIS. Tento fond dále uvedl, že v prvním roce uhradí náklady na ubytování, životní potřeby a integrační služby těchto iráckých křesťanů. Dne 14. prosince 2015 Vláda ČR odsouhlasila přijetí celkem 37 křesťanských rodin, čítajících 153 osob. Dne 5. února 2016 dorazila do ČR, přesněji do Okrouhlíku u Jihlavy skupina uprchlíků. Šlo o Iráckou sedmnáctičlennou rodinu Georgise Batta, které byl udělen v ČR azyl a některým členům rodiny bylo uděleno i povolení k dlouhodobému pobytu. Rodina však v dubnu 2016 odešla z ČR do Německa. Jako důvod uváděla především přidělené byty od města Jihlavy. Rodina byla ubytována v rekreačním zařízení u Jihlavy, následně jim byly nabídnuty opravené městské byty přímo v centru Jihlavy. Tyto byty byly označeny rodinou za přemalované kravíny [55]. V Německu požádala rodina po příchodu do země o azyl, který však byl Německými úřady zamítnut a soud v Drážďanech následně nařídil jejich zpětnou deportaci do ČR. Do ČR se ale rodina nevrátila a ukryla se u Evangelické jednoty bratrské v německém městě Herrnhut, kde jim byl udělen církevní azyl [55]. *„Azyl dostali na dobu, kdy je mohlo Německo vyhostit. De facto byli schováni na území církve, a jakmile vypršela doba, kdy je mohla země vyhostit, mohou se znovu volně pohybovat. Je to způsob, jak se legálně vyhnout vyhoštění,“ komentoval koordinátor projektu přesídlení z nadačního fondu Generace 21. Evangelická jednota bratrská se k celému případu nechtěla vyjadřovat.“ [55].* Nadační fond Generace 21 v roce 2015 přivezl do Česka 89 křesťanských uprchlíků z Iráku, kteří chtěli najít domov na bezpečném místě, daleko od Islámského státu. Dne 1. dubna 2016 byl Ministerstvem vnitra ČR

pozastaven projekt fondu Generace 21. Dalších 25 cizinců, kterým poskytla ČR azyl, totiž požádalo o vrácení pasů a chtělo se dostat do jiné evropské země. Dne 7. dubna 2016 se Vláda ČR dohodla, že program přesídlování uprchlíků z Iráku do ČR nebude pokračovat. Městské byty, s kterými nebyla rodina Georgise Batta spokojena a označila je za přemalované „kravíny“ město Jihlava dnes normálně pronajímá jako ostatní městské byty [55].

6.2.2 Nabídnutá lékařská pomoc bez vděku

Tři nemocné syrské děti s rodinami z jordánského uprchlického tábora v Zatári přiletěly v říjnu roku 2015 do ČR a byl jim zde udělen azyl. Jednalo o přesun v rámci programu MEDEVAC (Medical Evacuation), aby se děti mohly v ČR léčit. Tento program je uskutečňovaný ministerstvem vnitra ve spolupráci s resorty obrany, zahraničí a zdravotnictví, a je primárně určen pro vážně nemocné děti z válkou postižených či jinak potřebných oblastí, jimž není možné zajistit léčbu v místních podmínkách. Jedna z těchto rodin, jejíž dítě bylo pro léčbu vytipováno českými lékaři, vzala péči s povděkem a odjela přes ČR do Německa. Rodina tohoto dítěte odešla do Německa krátce po svém říjnovém příletu. Jedno z dětí trpělo svalovou dystrofií, druhé srdeční poruchou a třetí, devítiletá holčička, se potýká s následky těžkých popálenin. Odjezd rodiny z ČR do Německa potvrdil ředitel Fakultní nemocnice Motol, kdy potvrdil, že syrská rodina s jedním dítětem odjela, a to beze slova vysvětlení [56]. U dítěte mělo být provedeno několik poměrně zásadních zákroků po vážném zranění. Na životě dítě ohroženo nebylo, plánované zákroky jen měly jeho zdravotní stav výrazně zlepšit, ale vše bylo teprve ve fázi příprav a nestihlo se ani plánované očkování. Arcidiecézní charita Praha, která se stará o integrační a sociální péči syrských rodin z programu MEDEVAC, se o odjezdu jedné z nich dozvěděla zprostředkovaně počátkem listopadu. Dostala zprávu, že dítě nepřišlo do školy [56].

6.3 Dvojí metr

Na základě údajů z roku 2015 lze porovnat dvě odlišné situace: Dlouhodobý držitel prvenství v rámci vyhoštění z ČR potažmo EU – občané Ukrajiny, coby levná pracovní síla, někdy už jediná pracovní pro mnoho tuzemských firem zejména ve stavebnictví ale i jiných odvětvích byla v nevýhodě, jelikož získání českého pracovního víza je na Ukrajině nákladné časově i finančně. Nutno podotknout, že se jedná o pracovní vízum, tedy tito lidé mají tendenci přicestovat, vydělat peníze a odjet zpět do domovské země. Do jaké míry je výkon jejich

zaměstnání oprávněný tato kapitola neřeší. Ukrajinci jsou však dlouhodobě vyhošťováni za porušování pobytového režimu, a především porušení zákona o zaměstnanosti (v posledních 10 letech je průměrný podíl na správních vyhoštění u občanů Ukrajiny 48,7 % a celkový podíl osob dokonce 52,4 %). To vše působí jako jakýsi dvojitý evropský metr v porovnání s migračními vlnami z roku 2015, kdy si lidé z muslimských zemí často bez identity a dokladů kráčeli Evropou. Zákony členských zemí a pravidla schengenského prostoru, neznali nebo jimi pohrdali. Nutno podotknout, že ČR, co by tranzitní země patřila a patří k odpůrcům otevřené migrace do Evropy, ale toto srovnání se zkrátka nabízí.

6.3.1 Ukrajinci v ČR

Touha Ukrajinců dostat se do ČR nejen za prací je ohromná. Nahrává tomu také minimální jazyková bariéra, především lidí ze Zakarpatské oblasti. Lidé ze Zakarpatí mají díky společné československé minulosti také minimální kulturní odlišnosti. S trochou nadsázky to lze přirovnat k touze občanů Československa dostat se do Západní Evropy za dob železné opony. Oficiální průměrná mzda na Ukrajině činí 10 847 Hriven [57], přičemž kurz vůči české koruně je zhruba 1:1. Na Ukrajině však ceny nejsou nikterak výrazně nižší než třeba v ČR a v některých oblastech a na venkově, pokud je vůbec v blízkosti práce, je mzda daleko nižší. O fronty před Generálním konzulátem ČR ve Lvově a Velvyslanectvím ČR v Kyjevě, proto není nouze. Vůle získat české pracovní vízum nezůstala bez povšimnutí a tzv. zprostředkovatelé se rádi za úplatu postavili do fronty za žadatele, až je z těch front úplně vytlačily. Dnes je takřka nemožné pro samotného žadatele se samostatně objednat na konzulát a vyřídit si vízum. Trh s českými vízy na Ukrajině zcela ovládli zprostředkovatelé, někdy pro formu nazývány pracovní agentury, hovorovou řečí mafiáni. Ukrajina je nápaditá země a její občané jsou velmi vynalézaví. Pro vstup na území ČR jsou schopni předložit i diplom z neexistující univerzity v oboru betonář – bakalář. Po kladném vyřízení pro určitou českou firmu se většinou vyskytne problém, že než se Ukrajinec dostaví na určené pracovní místo, pracovní místo zanikne. Ukrajince a zprostředkovatele vůbec nezajímá, jestli je jeho výkon práce v souladu se zákony ČR a přes vytváření cestovních příkazů se snaží výkon práce na české vízum pro jinou pracovní pozici zlegalizovat. Ukrajinci to možná tuší, možná ne, ale takový výkon práce risknou, jelikož vidina českého výdělků je lákavější než velikost rizika. Při odhalení výkonu nelegálního zaměstnání a vedení správního řízení o správním vyhoštění zpravidla Ukrajinci neví, jak se jejich zprostředkovatel jmenuje, uvádí zpravidla křestní jméno. Praktikují styl “zaplat’, jed’ a vydělej, a o nic víc se nestarej“. Mentalita Ukrajinců se může jevit v určitém pohledu

negativně, avšak na druhé straně z hlediska vnitřní bezpečnosti v porovnání s migrační situací v roce 2015 téměř neškodně. Daleko výhodnější a nižší náklady představující, než práce na české vízum je varianta výkonu práce na biometrický doklad (kapitola 6.3.2), a nebo práce na polské vízum (kapitola 10.5.5).

6.3.2 Bezvízový styk s Ukrajinou

Dne 11. června 2017 byla na základě Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2017/850 ze dne 17. května 2017 zrušena vízová povinnost na území členských států EU občanům Ukrajiny, kteří jsou držiteli platného biometrického pasu [58]. Ostatní musí mít pro svůj pobyt nadále udělené vízum nebo jiné pobytové oprávnění. *„Podmínkou k liberalizaci vízového režimu bylo přijetí mechanismu takzvané záchranné brzdy, který umožňuje rychlou reakci na výjimečné situace v podobě okamžitého znovuzavedení vízové povinnosti“* [59]. Biometrický pas je od ostatních rozlišen tím, že na vnější straně desek vpředu je vyznačen mezinárodní symbol e-pasu (piktogram) obsahující biometrické údaje. Podle pobytové klauzule vycházející z článku 6 odst. 1 SHK, mohou občané Ukrajiny pobývat na území schengenského prostoru 90 dní během jakéhokoli období 180 dnů, kterým se rozumí období 180 dnů bezprostředně předcházející každému dni pobytu. Země schengenského prostoru lze navštěvovat bez víza opakovaně, ale nikdy nesmí během 180-ti denního období přesáhnout doba 90 dnů. Při výpočtu délky pobytu se den vstupu považuje za první den pobytu a den výstupu za poslední den pobytu na území členských států schengenského prostoru, přičemž k dobám pobytu na základě dlouhodobého víza nebo povolení k pobytu se nepřihlíží. To znamená, že do výpočtu 90-ti denního povoleného pobytu nelze přičíst dobu, kdy státní příslušník Ukrajiny pobývá na území schengenského prostoru na základě národních dlouhodobých víz nebo povolení k pobytu, které je osvědčeno dokladem o povolení k pobytu. To však neplatí, pokud státní příslušník v předcházejícím 180ti denním období pobývá na území schengenského prostoru na základě krátkodobého víza typu C. Tento pobyt je nutno přičíst do celkové délky pobytu 90-ti dní. Délka pobytu na území schengenského prostoru se posuzuje dle vstupních a výstupních razítek přes vnější hraniční přechod. Ty musí být otištěny v cestovním pase kontrolovaného cizince. Pro výpočet spotřebovaných dnů pobytu lze využít schengenský kalkulátor. Pobyt na území Bulharska, Chorvatska, Kypru a Rumunska se do maximální doby pobytu v schengenském prostoru nezapočítává. Předcházející pobyt na základě krátkodobého víza typu C je nutno započíst do celkového výpočtu délky pobytu, přičemž celková délka pobytu v předcházejícím 180-ti denním období nesmí přesáhnout 90 dnů. Z hlediska Ukrajiny je bezvízový režim zneužíván

pro výkon zaměstnání, čímž však Ukrajinec porušuje účel bezvízového styku a tím, že je cizinec zaměstnán ztrácí pobytové oprávnění. To stanoví § 4 Nařízení vlády č.215/2017 Sb., o stanovení výjimek z vízové povinnosti a z osvobození od vízové povinnosti. Z dikce tohoto ustanovení vyplývá, že cizinec, jehož účelem je výkon výdělečné činnosti, podléhá vízové povinnosti pro pobyt na území ČR, jejichž celková délka nepřekročí 90 dnů během jakéhokoliv období 180 dnů, s výjimkou činností uvedených v § 4 Nařízení vlády č.215/2017 Sb. Porušením tohoto ustanovení se cizinec dopouští jednání, pro které mu může být uděleno správní vyhoštění z území členských států EU na dobu až 5 let.

6.3.3 Česká víza pro Ukrajince

Statistika víz udělených Generálním konzulátem ČR ve Lvově a Velvyslanectvím ČR v Kyjevě ukazuje v posledních letech nárůst žádostí o české vízum, kdy podíl zamítnutých žádostí vzhledem k celkovému počtu je minimální. Jedná se o všechny podané žádosti, tedy krátkodobá, dlouhodobá víza za účely zaměstnání, turistiky, rodinných vazeb, pozvání, kulturních aj. V posledních 4 letech je patrná změna počtu a podílu tzv. Multiple entry víz, tedy víz umožňující několikanásobný vstup, který se propadnul až ze 44,1 % na 1,5 %. Nutno podotknout, že systému přijímání žádostí krom konzulátu napomáhají i vízová centra, která přijímají žádosti o krátkodobá víza. Žadatelé o dlouhodobá víza a pobyty podávají své žádosti nadále přímo na konzulárním úseku velvyslanectví v Kyjevě nebo konzulátě ve Lvově.

Tab. 4. Udělená česká víza Ukrajincům Českou republikou v letech 2015–2018 [60].

Rok	Místo	Celkem žádostí	Z toho Multiple entry víza	Podíl Multiple / celkem	Zamítnuto celkem	Podíl zamítnutí / celkem
2015	Lvov	35 571	15 374	44,1%	732	2,1%
	Kyjev	30 158	8 318	29,6%	2 084	6,9%
2016	Lvov	45 826	15 099	34,9%	2 571	5,6%
	Kyjev	42 970	8 249	20,7%	3 198	7,4%
2017	Lvov	46 605	7 905	18,0%	2 608	5,6%
	Kyjev	27 392	5 853	23,5%	2 525	9,2%
2018	Lvov	66 796	992	1,5%	2 172	3,3%
	Kyjev	53 212	1 935	3,8%	2 801	5,3%

6.4 Azyl v EU a ČR

V rámci historických milníků pro migraci zaznamenala v roce 1992 EU 672 385 žádostí o azyl [8]. Tento rekordní záznam v počtu žádostí způsobený konflikty na Balkáně počtu byl překonán v kritickém roce 2015, kdy bylo na území EU podáno 1 256 600 nových žádostí o azyl [9]. „V roce 2018 bylo v Německu zaregistrováno 162 000 žadatelů, což představuje 28 % všech žadatelů, kteří podali první žádost o azyl v členských státech EU. Následovala Francie se 110 000 (19 %), Řecko 65 000 (11 %), Španělsko 53 000 (9 %), Itálie 49 000 (8 %) a Spojené království 37 000 (6 %). V roce 2018 bylo 37 % pozitivních rozhodnutí v prvním stupni žádostí v EU“ [10]. V takovém případě je uděleno žadateli postavení uprchlíka nebo status doplňkové ochrany nebo povolení k pobytu z humanitárních důvodů. „Mezi členskými státy EU byly nejvyšší podíly kladných rozhodnutí na prvním stupni z celkového počtu rozhodnutí na prvním stupni v roce 2018 v Irsku (85 %) a Lucembursku (72 %). Naopak Francie, Estonsko, Španělsko, Lotyšsko, Polsko a Česko zaznamenaly v prvním stupni míru odmítnutí mezi 72 % (Francie) a 89 % (Česko)“ [61]. Od roku 2013 je hlavní zemí občanství žadatelů o azyl v členských státech EU Sýrie. V roce 2018 klesl počet syrských žadatelů o azyl v EU na 81 000 ze 102 000 v roce 2017, zatímco podíl Syřanů na celkové hodnotě EU klesl z 15,6 % na 13,9 %. V roce 2018 Afghánci představovali 7,1 % z celkového počtu žadatelů o azyl, Iráčané 6,8 %, Pákistánci a 4,3 % Iránci [62]. Z evidence žadatelů o azyl podle pohlaví vyplývá, že o azyl žádalo více mužů než žen. Z nejmladší věkové skupiny (0–13 let) tvořili muži v roce 2018 51 % z celkového počtu žadatelů. U žadatelů o azyl ve věku 14–17 nebo 18–34 let byla vyšší míra genderové nerovnosti, kde 72 %, respektive 70 %, prvních žadatelů bylo mužů, přičemž tento podíl klesl na 59 % u věkové skupiny 35–64 let. V celé EU převyšovaly žadatelky v roce 2018 počet žadatelů o azyl ve věku 65 a více let, ačkoli tato skupina byla relativně malá, představovala pouze 0,7 % (0,4 % žen a 0,3 % mužů) z celkového počtu žadatelů [62].

Tab. 5. Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR v období 2009–2018 [50].

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Žadatelé	1 258	833	756	753	707	1 156	1 525	1 478	1 450	1 701
Azyl udělen	157	75	125	113	49	95	82	148	29	47
DP udělena	132	28	104	270	149	256	194	302	118	118

V roce 2015 požádalo o udělení mezinárodní ochrany v ČR 1 525 osob, což bylo o 369 žádostí více jak v roce 2014. I přes rozsáhlé migrační vlny bylo nejvíce žadatelů

o mezinárodní ochranu v roce 2015 z Ukrajiny (694 žadatelů), poté Sýrie (134 žadatelů), dále Kuba (128 žadatelů) a Vietnam (81 žadatelů). V roce 2015 byl udělen azyl celkem v 71 případech, nejčastěji byl však udělen v 29 případech příslušníkům Sýrie, dále získalo azyl 7 státních příslušníků Ukrajiny, 6 občanů Moldavska, 4 státní příslušníci Arménie, Běloruska a Iráku [48]. „*Doplňkovou ochranu MV ve stejném roce udělilo 399 žadatelům. Tato forma ochrany byla nejčastěji udělena státním příslušníkům Ukrajiny (174 osob), Sýrie (101 osob) a Kubu (53 osob). Doplnková ochrana byla prodloužena ve 329 případech. Nejčastěji se jednalo o státní příslušníky Sýrie (68 osob), následně Běloruska (63 osob), Iráku (36 osob) a Kubu (31 osob)*“ [48]. V roce 2018 bylo v ČR podáno 1 701 žádostí o udělení mezinárodní ochrany. Ve 418 případech byli žadatelé příslušníci Ukrajiny, ve 169 Gruzie, ve 154 Kubu, ve 117 Arménie, ve 100 Vietnamu a v 98 Uzbekistánu [50]. „*Mezinárodní ochranu v podobě azylu ČR udělila v 47 případech, nejčastěji státním příslušníkům Číny (8), Sýrie (6), Ukrajiny (6) a Myanmaru (5). Doplnková ochrana byla udělena 118 žadatelům, nejčastěji občanům Sýrie (52), Iráku (32) a Ukrajiny (12)*“ [50].

Závěrem lze uvést, že čísla potvrzují postavení ČR jako tranzitní země z východu na západ. Co se týká touhy muslimských národů usídlit se v ČR, tak ta je minimální. Mohou k tomu vést důvody, že v ČR z důvodu určité migrační izolace v dobách socialismu nevznikly tak rozsáhlé muslimské komunity, jako např. v Belgii, Francii, Německu, Velké Británii, nebo také že muslimským národům nevyhovuje slovanská mentalita, stejně jako slovanským národům nevyhovuje mentalita muslimská. Nutno také určitě zmínit fakt, že sociální výhody pro azylanty v zemích jako je Německo, jsou určitě daleko lákavější a příznivější než podmínky pro azylanty v zemích Visegrádské čtyřky. Pokud existuje enormní zájem o pobyt v ČR, tak určitě od příslušníků z Ukrajiny, pro které je pobyt a zaměstnání v ČR velmi lukrativní a lákavý vzhledem k situaci na Ukrajině a blízkosti této země jak geografické, historické, kulturní a při určitých pohledech i mentální. Co se týká inkriminovaného roku 2015 lze vidět, že nelegální migrace v ČR stoupla oproti roku 2014 téměř dvojnásobně, kdy je však určitě nutno podotknout, že nelze považovat statistiky z tohoto roku za plně vypovídající, jelikož velké množství migrantů procházelo schengenským prostorem ignorující jakákoliv pobytová pravidla a ČR stejně jako další okolní země zkrátka nebyli na takový nápor připraveny, kdy veškeré systémy a opatření selhávala. Zachytit tak velké počty migrantů byť jen do přesných statistik bylo takřka nereálné.

7 OBJEKTY SOUVISEJÍCÍ S MIGRACÍ V ČR

Objekty související s migrací v ČR jsou zabezpečovány Správou uprchlických zařízení ministerstva vnitra ČR (dále jen „SUZ MV“). Tato zařízení poskytují služby žadatelům z třetích zemí žádajícím o udělení mezinárodní ochrany, držitelům mezinárodní ochrany, a zajištěným cizincům. Ředitelství SUZ MV sídlí v Praze a zastřešuje 2 přijímací střediska, 4 pobytová střediska, 4 integrační azylová střediska, 3 zařízení pro zajištění cizinců. Dále fungují po celém území ČR centra na podporu integrace cizinců, a 1 koordinační centrum pro cizince.

7.1 Přijímací střediska

Účelem přijímacího střediska je ubytování nových žadatelů o mezinárodní ochranu až do ukončení základních vstupních procedur, dále středisko poskytuje následné ubytování, stravu, základní hygienické potřeby a lékařskou péči [63]. Přijímací procedura nových žadatelů zahrnuje identifikaci totožnosti, zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany, vstupní pohovor a sociální šetření a předepsanou vstupní zdravotní prohlídku. Tato střediska jsou na území ČR dvě a jsou umístěny v Praze – Ruzyni a v Zastávce u Brna, Tato střediska není možné volně opustit. Ubytovaným žadatelům jsou k dispozici sociální a psychologické služby. V těchto zařízeních nesmí mít umístění cizinci u sebe v souladu se zákonem o pobytu cizinců žádné elektronické komunikační zařízení. To samé se týká i žadatelů o udělení mezinárodní ochrany ubytovaných v přijímacím středisku dle zákona o azylu. Přijímací středisko Praha-Ruzyně se nachází v tranzitním prostoru mezinárodního letiště Václava Havla v Praze. Jsou zde ubytováni nově příchozí žadatelé o udělení mezinárodní ochrany, kteří přiletí na území ČR a podají žádosti o udělení mezinárodní ochrany v tranzitním prostoru mezinárodního letiště [63]. Ruzyňské zařízení dále funguje pro tzv. dublinské žadatele, coby přestupní středisko, jelikož odsud dublinští žadatele, kteří mají skutečnou vazbu na jinou zemi než je ČR, a měli by do ní být přemístěni, putují do přijímacího střediska v Zastávce u Brna. V přijímacím středisku Zastávka u Brna slouží část zařízení také jako pobytové středisko.

7.2 Pobytová střediska

Pobytová střediska slouží k ubytování žadatelů, kteří prošli předepsanými vstupními procedurami v přijímacím středisku, a to po dobu řízení ve věci jejich žádostí o mezinárodní ochranu [64]. Pobytová střediska jsou v ČR čtyři a nachází se v obcích Bělá – Jezová

v okrese Mladá Boleslav, Kostelec nad Orlicí v okrese Rychnov nad Kněžnou, Havířov, Zastávka u Brna. Poskytované služby jsou obdobné jako v přijímacím středisku. Žadatelé mohou střediska opouštět nebo využít možnosti pobytu v soukromí [64]. Ve střediscích je zajištěna sociální práce, dětské centrum a volnočasové aktivity. *„Ubytování cizinci se mohou účastnit různých kulturních akcí a výletů. Zvláštní pozornost je věnována ohroženým skupinám, mezi které patří samotné ženy s dětmi, senioři, fyzicky, psychicky či sociálně handicapované osoby a oběti fyzického nebo psychického násilí“* [64].

7.3 Integrovaná azylová střediska

Tato střediska slouží cizincům, kterým byla přiznána mezinárodní ochrana a kteří vstoupili do Státního integračního programu a požádali o dočasné ubytování. V ČR jsou celkem čtyři a jsou umístěny v Brně, Ústí nad Labem - Předlice, Jaroměř v okrese Náchod, Havířov v okrese Karviná. Doba pobytu cizinců v tomto zařízení je maximálně 18 měsíců, kdy zdejší pobyt, který je zpoplatněný, by měl cizincům převážně sloužit k osvojování českého jazyka a rozšíření možnosti jejich osamostatnění prostřednictvím získání zaměstnání a samostatného bydlení. Navíc pracovníci těchto středisek mohou ubytovaným cizincům a klientům středisek ve spolupráci s pracovníky z neziskových organizací v případě jejich zájmu poskytnout potřebné poradenství a asistenci. Práva a povinnosti osob, kterým je přiznaná mezinárodní ochrana jsou shodná s právy a povinnostmi občanů ČR jak v sociální a zdravotní oblasti, tak i na trhu práce.

7.4 Zařízení pro zajištění cizinců

Zařízení sloužící přednostně k zajištění cizinců, kterým bylo vydáno odbory cizinecké policie jednotlivých krajských ředitelství policie, rozhodnutí o správním vyhoštění a o zajištění. Slouží pro osoby, které na území ČR pobývaly v rozporu se zákony ČR. Převážně jsou zde umísťováni cizinci, u kterých není známa identita anebo pobývali na území ČR bez platných dokladů. Pobyt takových cizinců je tedy spojen i s jejich ztotožněním. Zajištěn do tohoto zařízení může být cizinec od věku 15 let. Vnější ostrahu zajišťuje PČR, vnitřní smluvní bezpečnostní agentura. *„Těžištěm práce SUZ je v tomto ohledu poskytnutí ubytování a stravy, o celou další plejádu služeb se stará zdravotnický personál i sociální pracovníci. Klienti mají s výjimkou nočního klidu relativně volný pohyb, mohou využívat sportoviště, kulturní místnost“* [65]. Záchyty někdy též označeny jako detence jsou v ČR celkem 3 a jsou umístěny v obci Bálková v okrese Plzeň – sever, Bělá pod Bezdězem – Jezová v okrese Mladá Boleslav, Vyšní Lhoty v okrese Frýdek – Místek.

V současné době je celková kapacita těchto zařízení 990 míst. MV má v případě potřeby k dispozici náhradní ubytování pro 200 osob v přijímacím středisku Zastávka u Brna s kapacitou 200 míst. V těchto zařízeních nesmí mít umístění cizinci u sebe v souladu se zákonem o pobytu cizinců žádné elektronické komunikační zařízení. Tato zařízení jsou po dobu záchytu cizince uloženy u provozovatele zařízení, tedy SÚZ MV a po ukončení pobytu v záchytu provozovatel tyto komunikační zařízení vrací. Před odebráním zařízení a jejich uložení si cizinci mohou opsat ze zařízení kontakty, popřípadě těmto kontaktům zavolat. Odebraná zařízení jsou bezpečně uložena v trezoru a jsou po celou dobu jejich uložení vypnuté. Na náklady státu je zajištěným cizincům vydávána telefonní karta v hodnotě 180 Kč, což však žádný zákon výslovně neukládá. Telefonní automaty jsou cizincům k dispozici v každé budově a v každém patře. Přístup k internetu zajištění cizinci nemají, ale potřebné informace z internetu jim mohou být zajištěny prostřednictvím sociálních pracovníků, kteří jsou k dispozici v zařízení od pondělí do pátku v době od 7:00 do 15:30 hodin. V záchytu se jedná o režim, kde je člověk omezen na osobní svobodu, takže toto zařízení nemůže svévolně opouštět. PČR v tomto zařízení provádí veškeré policejní úkony, jako osobní prohlídky, eskorty, procesní návratové instituty, readmisní dohody a správní vyhoštění.

7.5 Centra na podporu integrace cizinců

V návaznosti na vládní materiál „Koncepce integrace cizinců“ bylo SÚZ MV od roku 2009 postupně v ČR otevřeno 10 krajských Center na podporu integrace cizinců (dále jen „CPIC“). *„Provoz všech CPIC je financován z národního programu Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF). CPIC tvoří komplexní síť v rámci celé republiky, která zajišťuje realizaci integrační politiky ČR ve vztahu k cílové skupině cizinců třetích zemí a legálně pobývající na území ČR“* [66]. Cílem CPIC je vytvoření prostoru pro dlouhodobou a koncepční podporu integrace cizinců do většinové společnosti. Jedná se hlavně o služby pro cizince třetích zemí pobývající oprávněně na území ČR, kteří mají povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu, dlouhodobé vízum, povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana EU, nebo kteří jsou v řízení u udělení víza za účelem strpění pobytu na území, o udělení povolení k dlouhodobému pobytu, o udělení povolení k trvalému pobytu, nebo o vydání povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana EU, osoby, kterým byla udělena mezinárodní ochrana. K nejvýraznějším aktivitám CPIC patří právní a sociální poradenství, kurzy českého jazyka, tlumočnické služby,

sociokulturní kurzy, provoz internetového pracoviště a knihovny, komunitní pracovníci a vzdělávací společenské akce [66].

7.5.1 Koordinační centrum pro cizince

V areálu průmyslové zóny Kvasiny v okrese Rychnov nad Kněžnou vzniklo na základě Usnesení vlády ČR č. 388 ze dne 22. května 2017 Koordinační centrum pro cizince. Vznik tohoto centra je jedním z opatření, které mají za cíl řešit složitější a napjatější situaci v této průmyslové zóně a jejím okolí v souvislosti se zvýšeným zaměstnáváním cizinců. Hlavními aktivitami tohoto centra jsou:

- monitoring aktuální situace v regionu a reportování vedení resortu MV ČR
- zlepšení koordinace činnosti hlavních aktérů (místní samosprávy, Škoda Auto, a.s., co by největšího zaměstnavatele v této průmyslové zóně, Pobočka Úřadu práce ČR, místní součást PČR)
- asistenční a poradenská činnost pro cizince zejména poradenství v rámci ubytování, pracovně právní problematika, zprostředkování nabídky volnočasových aktivit, případně zajištění tlumočení)
- terénní práce pracovníku koordinačního centra v rámci regionu [67].

7.6 Využití SBS v objektech SUZ MV

V zařízeních ve správě SUZ MV zajišťuje vnější ostrahu PČR, vnitřní ostrahu smluvní bezpečnostní agentura. Hlavními úkoly SUZ MV je poskytování ubytování a stravy, zdravotní a sociální služby zabezpečuje zdravotnický personál a sociální pracovníci. Ostraha zařízení je dvojitá. V zařízení pro zajištění cizinců (dále jen „ZZC“) je vnější ostraha zařízení v souladu se zákonem o pobytu cizinců vykonávána Službou cizinecké policie. PČR v ZZC provádí veškeré policejní úkony, jako osobní prohlídky, eskorty, procesní návratové instituty, readmisní dohody a správní vyhoštění. V zařízeních je dále vnitřní ostraha vykonávána smluvní bezpečnostní agenturou. SUZ MV má uzavřenou smlouvu o poskytování fyzické ostrahy v areálech správy uprchlických zařízení MV s ABAS IPS Management s.r.o., se sídlem Českobratrská 692/15, 702 00 Ostrava, prostřednictvím personální agentury CBA personální s.r.o., se sídlem Orlí 542/27, Brno 602 00, [68]. Tato smlouva upravuje podmínky spočívající v zajištění ochrany osob a majetku různých prostor nebo budov v areálech SUZ MV, prováděním nepřetržité vnitřní a vnější fyzické ostrahy pro SUZ MV ve dvanáctihodinových pracovních směnách, a to bez ohledu

na klimatické a povětrnostní podmínky v areálech azylových zařízení provozovaných SUZ MV ve smyslu zákona o azylu a v areálech provozovaných objednatelem ve smyslu hlavy XII. zákona o pobytu cizinců na území ČR. Službou fyzické ostrahy se v rámci předmětu plnění této smlouvy rozumí zejména:

- ochrana života a zdraví zaměstnanců, klientů a dalších osob v prostorách areálů
- ochrana movitého i nemovitého majetku státu před odcizením, zničením či poškozením
- zajišťování stanovených bezpečnostních a režimových opatření na vstupech a vjezdech do areálů, uvnitř areálů a na jejich perimetru, provádění pochůzkové činnosti podle předem zpracovaných variant
- bezpečnostní dohled nad dodržováním režimových opatření uvnitř areálů azylových zařízení a ZZC a v dalších prostorách
- monitorování a obsluha systémů technické ochrany areálu
- plnění povinností objednatele souvisejících s požární ochranou a prevencí
- plnění hlášené povinnosti vůči SUZ MV, průběžné informování objednatele o výkonu služby fyzické ostrahy a vedení dokumentace související se službou fyzické ostrahy
- plnění stanovených opatření při vzniku mimořádných událostí
- zajištění součinnosti s PČR, Městskou policií a ostatními složkami IZS [68].

Jsou stanoveny tři typy pracovišť a pracovníků: stanoviště A - řídicí bezpečnostní stanoviště. Jedná se zpravidla o stanoviště zabezpečující řízení bezpečnostní směny, obsluhu systémů technické ochrany, umožňující reakci na signály systémů technické ochrany areálu (stanoviště typu velín nebo vrátnice). Bezpečnostní pracovník typu A je přímý nadřízený všem bezpečnostním pracovníkům zařazeným v daném areálu a odpovídá za důsledné dodržování pravidel organizace a výkonu bezpečnostní služby stanovených ve směrnících pro výkon služby fyzické ostrahy. Základní požadavky na bezpečnostního pracovníka typu A jsou: organizovat, řídit a kontrolovat výkon bezpečnostní služby v areálu v souladu se směrnici pro výkon služby fyzické ostrahy a memorandumem o součinnosti se součinnostními složkami (jen v ZZC), samostatně a iniciativně řešit všechny události v průběhu služby, při vzniku mimořádné události organizovat součinnost s PČR, popř. s dalšími složkami IZS, zpracovávat a vést písemně stanovenou dokumentaci, která je stanovena ve směrnících pro výkon služby fyzické ostrahy, provádět systematickou

kontrolní činnost směny v nepravidelných intervalech se zaměřením na výstroj a celkový vzhled bezpečnostních pracovníků, na znalosti povinností při výkonu služby a dodržování stanovených postupů. Stanoviště typ B – Vrátnice. Jedná se o pevné stanoviště fyzické ostrahy situované u vstupu do areálu, které provádí i občůzkovou činnost dle požadavku SUZ MV. Základní požadavky na bezpečnostního pracovníka typu B: zajišťovat vstupní a výstupní režim osob, vozidel a materiálu do areálu a z areálu včetně ohlašování, evidence a doprovodu návštěv, evidence výdeje klíčů, správa provozního klíčového hospodářství, provádět kontrolu vnášených a vynášených věcí, dovážených a vyvážených věcí a materiálu, provádět kontrolní občůzkovou činnost se zaměřením na vnější a vnitřní kontrolu areálu, zejména na neporušenost oplocení, vstupů a vjezdů, vnějšího pláště objektů (okna, dveře, zámky, mříže apod.), neporušenost věcných prostředků požární ochrany, osvětlení areálu, pohyb cizích osob v areálu. Stanoviště typ C – vnější a vnitřní kontrola areálu (bezpečnostní dohled v jednotlivých částech areálu). Jedná se o pevné a pohyblivé stanoviště fyzické ostrahy v rámci vymezeného vnitřního a venkovního prostoru budov nebo částí areálu a o zajišťování stanovených bezpečnostních a režimových opatření. Základní požadavky na bezpečnostního pracovníka na stanovišti typu C: zajišťovat stanovená bezpečnostní a režimová opatření v ubytovacích a vycházkových částech areálu, doprovázet a chránit zaměstnance objednatele a další oprávněné osoby v ubytovacích a vycházkových částech areálu, monitorovat chování a jednání klientů a předávat důležité informace zaměstnancům SUZ MV, zabraňovat agresivnímu jednání a konfliktům v zařízení, provádět bezpečnostní dohled při výdeji stravy a materiálních potřeb klientům, při volnočasových aktivitách.

Tab. 6. Rozmístění zaměstnanců smluvní bezpečnostní agentury [68].

Zařízení	12 hod. směny	Pracovník A	Pracovník B	Pracovník C	Směna celkem
PřS Zastávka	denní + noční	1+1	1		2
PoS Kostelec n. Orlicí	denní + noční	1	1	1+1**	3
ZC Jezová	denní	1*+1	2	6	1*+9
	noční	1	2	4	7
ZC Vyšší Lhoty	denní	1	1+1 (psovod)	6	9
	noční	1	1+1 (psovod)	4	7
ZC Bálková	denní	1*+1	3	10	1*+14
	noční	1	3	6	10

*) vedoucí ostrahy – 8 hod. v pracovních dnech **) jen v pracovních dnech od 07:00 do

15:30 hod.

7.7 Řízený rozhovor

V rámci diplomové práce byly provedeny řízené rozhovory s příslušníky PČR sloužící v Příjímacím středisku Zastávka a ZZC Bělá Jezová. Tyto rozhovory probíhaly formou otevřených otázek, které v případě potřeby byly rozváděny a doplňovány. Rozhovory měly za hlavní cíl zjistit, jak se v daných zařízeních projevovala situace v roce 2015 v rámci rozsáhlých migračních vln a jakou měla tato situace dopady na změny v těchto zařízeních. Otázky byly rozváděny dle potřeby a daných reakcí dotazovaných. Byly provedeny osobně během února 2020 a následně telefonicky během dubna 2020. Bylo dotázáno celkem 6 příslušníků PČR sloužících v příjímacím středisku Zastávka u Brna a 4 příslušníci PČR sloužící v ZZC Bělá - Jezová. Během rozhovoru byly položeny tyto otevřené otázky, které byly následně rozváděny dle vývoje a reakcí na danou otázku. V následující kapitole je vždy uvedena otevřená otázka a k ní vyhodnocení a shrnutí odpovědí dotázaných.

1. Jaký nejzásadnější kulturní rozdíl jste zaregistroval/a u cizince v Příjímacím středisku nebo ZZC během vašeho působení?

Z odpovědí vyplývá, že cizince nelze bagatelizovat. Každá národnost vykazuje jiné kulturní a další rozdíly od náboženství, stylu oblékání, stravování, rodinných vazeb, atd. Za zásadní kulturní rozdíly je považována především jazyková vybavenost a potom různé stupně vzdělání, s tímto jsou spojené i následné možnosti začlenit se do společnosti.

2. Z jaké země pocházel cizinec s nejzásadnějšími kulturními rozdíly?

U této odpovědi jasně dominují státy spojené s migrační krizí v roce 2015, které zajištění cizinci uváděli jako svou národnost. Jedná se o země Sýrie, Afghánistán a Irák

3. Jaký největší problém z hlediska narušení pravidel Příjímacího střediska nebo ZZC jste zažil/a u cizince během vašeho působení?

Zde se vyskytují odpovědi, které naznačují a popisují, že režim v zařízeních pro cizince se při zatížení jako bylo v roce 2015 a 2016 stává kritickým, jelikož střetávání různých kultur a považování své kultury za tu nejnadhrazenější působí jako problém. Vyskytují se případy jako nerespektování ostatních ubytovaných cizinců, porušování ubytovacího řádu, problémy s oblékáním žen z jiných kultur, kdy zahalování částí těla je v jedné kultuře povinné a v druhé nepovinné, nadměrná hlučnost a provádění modliteb v nočních hodinách, ojedinělými případy jsou potyčky a užívání drog. Vše samozřejmě souvisí s vytížením daných zařízení, které však bylo v roce 2015 enormní.

4. Z jaké země cizinec působící problémy pocházel?

Zde opět převládají odpovědi Sýrie, Afghánistán, pokud se však odpoutáme od inkriminovaných let 2015 a 2016, jsou velmi časté odpovědi i Ukrajina, Gruzie, či Nigérie. Zde nutno podotknout, že příslušníci PČR uvádí, že v každé společnosti, kultuře či národnosti se najdou lidé bezkonfliktní ale i konfliktní. Závěrem lze uvést, že porušování pravidel a odlišné kulturní rozdíly převládají výrazně u občanů zemí mimo Evropu.

5. Pokud jste působil/a v přijímacím středisku nebo ZZC v roce 2015 a 2016, co se podle Vás změnilo od té doby k lepšímu/horšímu?

Zde nutno na úvod podotknout, že kvůli situaci s migrací v roce 2015 začala být zařízení pro cizince na území ČR velmi sledována ať už na základě různých stížností neziskových organizací, evropských institucí, či samotných cizinců. Vzrostl i mediální zájem o tyto prostory, což souviselo i se zájmem veřejného ochránce práv a vládních představitelů ČR. Tento zájem samozřejmě vedl k určitému zlepšení a vybavování těchto zařízení, která však nebyla nezbytná. Bohužel mediální tlak a tlak neziskových organizací a EU byl enormní. Dále je velmi často zmiňována změna zákona o azylu, kdy cizinec má zlegalizovaný pobyt pouze u prvních 2 žádosti o mezinárodní ochranu, u třetí a dalších žádosti, už musí na rozhodnutí čekat mimo území ČR.

6. V čem vidíte přednosti a silné stránky současného fungování přijímacího střediska nebo ZZC?

Situace se po roce 2015 zlepšila a stabilizovala. Rok 2015 byl enormní. Možnost zlegalizovat si pobyt pouze v rámci 2 žádosti o mezinárodní ochranu pomohl ulehčit situaci v zařízeních. Objevují se zde i samozřejmě nadále problémoví cizinci, jelikož do ZZC míří všichni nedobrovolně. Je to pro ně jakýsi trest, takže k tomu taky tak přistupují.

7. V čem vidíte nedostatky a slabé stránky současného fungování přijímacího střediska nebo ZZC?

Zdlouhavé řízení o mezinárodní ochranu v případě podání žaloby a následné kasační stížnosti. Tento proces se táhne i roky, než je ve věci vydáno konečné rozhodnutí. Cizinci jsou po celou dobu řízení na území ČR legálně. Dále se objevují i názory obecné jako, že MV a vedení PČR řeší situaci vždy až nastane, neexistují úplně připravená řešení na krizové situace jako v roce 2015.

8. Co byste navrhl/a zlepšit/změnit v současném fungování přijímacího střediska nebo ZZC?

Obecně se objevují názory na zpřísnění pravidel, a hlavně trestů při porušení pravidel povolující pobyt na území ČR. Dále se také uvádí, že v případě porušení zákonů a pravidel ČR žadatelem o mezinárodní ochranu by se mělo řízení s cizincem bezvýhradně ukončit.

7.7.1 Situace v ZZC Bělá Jezová 2015

Dva dotazovaní příslušníci PČR se vyjádřili i k situaci v ZZC Bělá – Jezová v červenci roku 2015, kdy vrcholila uprchlická krize v Evropě a autobusy denně vozily do ZZC Bělé - Jezové desítky běženců, které po nelegálním vstupu na území ČR zajistili policisté Služby cizinecké policie. Za plotem areálu, který sloužil k zajištění cizinců před deportací byla vidět nejen početná skupina policistů, kteří po areálu přecházeli sem a tam, ale připraveni zasáhnout byli také psodvodi a zaměstnanci bezpečnostní agentury. Nepokoje nebyly ničím výjimečným. Vyhoštění se bránili zoufalými činy včetně sebepoškození. Někteří zajištění cizinci byli podle jejich slov ochotni raději zemřít, než aby byli deportováni zpět do jejich domovského státu. ZZC Bělá - Jezová se muselo vyrovnat s extrémně náročnou situací, která nastala vlivem nelegální migrace, kvůli které byla několikanásobně překročena běžná kapacita zařízení. Konflikty mezi cizinci měly obvykle banální důvody, mnohdy vznikali v důsledku národnostních a kulturních odlišností jednotlivých skupin. Při potyčkách převážně docházelo pouze k drobným poraněním. K velmi absurdním patřila rvačka mezi skupinou Pákistánců a Iráčanů, která měla banální důvod, a to zájem o sledování odlišného programu v televizi. Výjimkou nebyla ani fyzická napadnutí a slovní urážky pracovníků smluvní bezpečnostní agentury SUZ MV ze strany zajištěných cizinců. Po několika divokých nocích a nepokojích byly v ZZC přítomny speciální pořádkové jednotky. Jednou se totiž vzbouřilo asi 50 až 60 cizinců, na což pouhá ostraha ZZC opravdu nestačila. Nakonec se ale situace uklidnila ještě před příjezdem a zákrokem speciálních pořádkových jednotek, které ale na místě raději setrávaly, kdyby se situace opakovala. PČR v období od července do září v roce 2015 musela v záchytných zařízeních zasahovat podle oficiálních statistik v celkem 56 případech (47x v Bělé - Jezové, 8x ve Vyšních Lhotách a 1x v Zastávce u Brna). Od začátku roku 2015 bylo provedeno 150 zásahů PČR při potyčkách mezi zajištěnými cizinci [69].

V této kapitole byl popsán stav v objektech souvisejících s migrací v ČR. Tyto objekty prošly na základě migrační situace v posledních pěti letech velkými změnami z důvodu širšího společenského zájmu. Na základě provedeného řízeného rozhovoru s příslušníky PČR sloužících v Příjímacím středisku Zastávka a ZZC Bělá Jezová bylo zjištěno, že každá národnost vykazuje jiné kulturní a další rozdíly. Ať se jedná o náboženství, styl oblékání, stravování, rodinných vazeb, atd. Za zásadní kulturní rozdíly je potom považována především jazyková vybavenost a potom různé stupně vzdělání, spojených s možností začlenit se do společnosti. Odpovědi respondentů naznačují, že režim v zařízeních pro cizince se při zatížení jako bylo v roce 2015 a 2016 stával kritickým, jelikož střetávání různých kultur a považování své kultury za tu nejnadřazenější působil jako problém. Mezi problémy vznikajících v těchto zařízeních bylo zařazeno nerespektování ostatních ubytovaných cizinců, porušování ubytovacího řádu, problémy s oblékáním žen z jiných kultur, kdy zahalování částí těla je v jedné kultuře povinné a v druhé nepovinné, nadměrná hlučnost a provádění modliteb v nočních hodinách, ojedinělými případy jsou potyčky a užívání drog. Z hlediska problémových národností lze zmínit občany Sýrie a Afghánistánu. Pokud pomineme roky 2015 a 2016, jsou však mezi problémové řazení i příslušníci Ukrajiny, Gruzie, či Nigérie. Příslušníci PČR uvádí, že v každé společnosti, kultuře či národnosti se najdou lidé bezkonfliktní ale i konfliktní. Porušování pravidel a odlišné kulturní rozdíly však podle respondentů převládají výrazně u občanů zemí mimo Evropu.

8 ŘÍZENÝ ROZHOVOR V RÁMCI AGENTURY FRONTEX

Situaci v českých zařízeních pro cizince byla popsána v předchozí kapitole. Chování cizinců a samotní zajištění cizinci byli a jsou však v mnohých případech následkem neřízené nelegální migrace směrem do Evropy. V této kapitole je proveden řízený rozhovor s účastníky operací agentury Frontex, jejímž úkolem je ochrana vnějších hranic EU a Schengenského prostoru, prováděných v součinnosti se strážci hranic členských zemí.

8.1 Frontex

Název agentury pohraniční a pobřežní stráže Evropské unie vznikl z francouzského výrazu pro vnější hranice *Frontières extérieures*. „*O vytvoření agentury Frontex bylo definitivně rozhodnuto v říjnu 2004 a fungovat začala v červnu 2005. Sídlo agentury bylo symbolicky umístěno do Varšavy, jelikož Polsko se posunem hranic na východ stalo garantem bezpečnosti na poměrně dlouhé části vnější hranice EU*“ [70]. V každém členském státě EU je zřízen Národní kontaktní bod Frontexu (National Frontex Point of Contact, NFPoC). Na národní úrovni je to jediné pracoviště určené k přímé spolupráci s agenturou Frontex. V ČR je Národní kontaktní bod Frontexu součástí odboru mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia ČR. „*Zásadním krokem pro společnou ochranu vnějších hranic se stalo uzavření tzv. Schengenských dohod. První z nich, která měla průlomový charakter a nastartovala hraniční spolupráci, byla uzavřena v roce 1985. K uzavření druhé dohody, která měla prováděcí charakter a obsahovala konkrétní závazky signatářských států, pak došlo v roce 1990*“ [70]. Agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích EU Frontex byla založena Nařízením Rady (ES) č. 2007/2004. Tento zakládající dokument byl v říjnu 2016 aktualizován Nařízením Evropského Parlamentu a Rady o Evropské pohraniční a pobřežní strážci a o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/1624. Nový název agentury je Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž - Frontex. Spolupráce i na této úrovni může být však skrze historickou nejednotnost Evropy komplikovaná vzhledem k politickým zájmům jednotlivých členských států EU. „*Ke vzniku samostatných jazykových skupin a národních států přispěla nádherná složitost geografie Evropy s její rozmanitostí moří, poloostrovy, říčními údolními a horskými masivy, která bude i v následujících letech přispívat k politické a ekonomické nejednotnosti, navzdory celoevropským institucím*“ [71]. Na příkladu řešení řecké finanční krize, která otřásla začátkem roku 2010 měnovým systémem EU a vyvolala napětí mezi severními a jižními evropskými zeměmi, lze vidět, že „*Evropa zůstává skutečně ambiciózním*

a nedokončeným projektem, který bude ve světě otřeseném krizí prostoru ovlivňován vývojovými tendencemi a nepokoji z jihu a východu“ [71].

8.1.1 Aktuální situace Frontexu

Lidské zdroje agentury tvoří jednotky EBCGT (European Border and Coast Guard Teams), známější pod původním názvem RABIT (Rapid Border Intervention Teams). Lidské zdroje pochází z jednotlivých členských států EU, kdy poptávka je řešena prostřednictvím jednotlivých národních kontaktních bodů Frontexu. Při operacích EBCGT jsou nasazováni členové ze všech členských zemí, kteří jsou při službě oblečení do svých národních policejních uniforem a jsou odlišeni světle modrým rukávnickem s logem Frontexu a akreditační kartou. Jednotkám složených z členů ze všech členských států EU vždy velí hostitelský stát, na jehož území operace probíhá. První rozpočet agentury v roce 2005 byl 6 milionů €, v roce 2006 byl 19 milionů €, v roce 2019 pak 333 milionů € a pro rok 2020 je rozpočet plánovaný ve výši 460 milionů € [72]. Do budoucna je v plánu omezovat vysílání členů z jednotlivých členských států a nahradit je stálými příslušníky Frontexu, kdy stálý sbor má mít 3 000 příslušníků, celkový počet důstojníků by měl dosáhnout čísla 10 000 [73]. Aktuálně je přijato 265 stálých členů [74]. Frontex řídí aktuálně operace na pozemních hranicích, vzdušné hranici a na moři, a všechny operace koordinované agenturou Frontex jsou založeny na podrobné analýze rizik situace na vnějších hranicích, migračních trendech, situaci v zemích původu a tranzitu, metodách používaných pro pašování lidí, silných a slabých stránek hraniční kontroly na konkrétních místech vnější hranice EU. Podrobný operační plán je vždy navržen po konzultaci se zemí EU, která v současné době čelí migračním tokům nebo je pravděpodobné, že v budoucnu bude.

8.2 Řízený rozhovor s účastníky operací Frontex

V rámci diplomové práce byly provedeny řízené rozhovory s příslušníky PČR a dále policisty z jiných členských zemí vysílaných na operace agentury Frontex. Tyto rozhovory probíhaly formou otevřených a uzavřených otázek, které v případě potřeby byly rozváděny a doplňovány. Rozhovory měly za hlavní cíl zjistit, jak samotní účastníci vnímají situaci a jaké mají názory na fungování agentury při ochraně vnějších hranic. Otázky byly rozváděny dle potřeby a daných reakcí dotazovaných. Byly provedeny osobně během února 2020 a následně telefonicky během března a dubna 2020. Bylo dotázáno celkem 23 policistů z toho: 12 příslušníků PČR, 3 polské policie, 2 slovenské policie, 2 dánské policie,

a po jednom z německé, nizozemské, portugalské a rakouské policie. U příslušníků mimo PČR a slovenské policie byly tyto otázky pokládány v anglickém jazyce.

Během rozhovoru byly položeny tyto otevřené a uzavřené otázky, které byly následně rozváděny dle vývoje a reakcí na danou otázku. V následujícím textu je vždy uvedena otázka a k ní vyhodnocení a shrnutí odpovědí dotázaných.

1. Kolikrát jste se účastnil/a zahraniční operace v rámci agentury Frontex a v kterých zemích to bylo?

U dotázaných příslušníků dominuje Řecko, kdy operace v rámci tohoto území byly dotázanými absolvovány celkem ve 48 případech., ve 12 případech se jednalo o Itálii, ve 4 o Španělsko, ve 2 Bulharsko, Polsko a Litva. 4 respondenti potom absolvovali operaci v rámci Frontexu již v deseti a více případech.

2. Jak vnímáte působení agentury Frontex v boji proti nelegální migraci?

Podle respondentů převládá názor, že Frontex je založen na dobré myšlence, nicméně dodnes, na mnoha místech funguje na principu předstírání činnosti. A to ne vinou Frontexu. Ten vysílá členy týmu, kteří jsou ochotni poctivě přiložit ruku k dílu. Nejde však jednoduše hodit vinu na hostitelské země, potažmo jejich policisty. Ti by pravděpodobně také vzorně fungovali, kdyby jim ze strany jejich vlády a ze strany rozhodnutí EU nebyly „házeny klacky pod nohy“. Z hlediska negativních vyjádření je důležité zmínit že Frontex není dostatečně účinný, je bez potřebných pravomocí, a hlavně je nastaven špatný systém v navracení osob, které překročili nelegálně hranice EU. Co se týká přínosu, téměř polovina dotázaných účastníků hodnotí operace a zkušenosti na nich získané velice přínosně. 63 % dotázaných uvedlo, že se v rámci služby jedná spíše o monitoring situace a kontrolní činnost než ochranu vnějších hranic EU. Téměř všichni dotázaní respondenti mimo ČR a Slovensko jsou přesvědčeni že agentura pracuje skvěle, ale zároveň si myslí, že by se dalo v boji proti nelegální migraci dělat daleko víc.

3. V případě Vašeho víceletého působení na operacích v rámci agentury Frontex, jak vnímáte její vývoj a jakým směrem se podle Vás vyvíjí?

V případech respondentů, kteří působí v rámci Frontexu dlouhodobě (21 případů) tito respondenti soudí, že za poslední tři roky žádnou zásadní změnu nepocítili. Jsou ale převážně přesvědčeni, že Frontex jde správným směrem. Tím však není myšleno, zaměstnávání vlastních lidí a omezování vysílaných lidí, nýbrž převážně pozvolné zvyšování pravomocí, a hlavně především zavedení kontrolních mechanismů,

zdokonalování technického i lidského zázemí. 39 % respondentů si myslí a jejich odpovědi směřují k tomu, že agentura se rozvinula do kolosu, který by měl převzít úlohu ostrahy vnějších hranic EU, kdy podle těchto respondentů je větší kontrolní mechanismus vnitřních struktur spíše na škodu a prohlubuje byrokratickou zátěž. Dále je podle nich kladen zbytečně velký apel na lidská práva a tím navazující nefunkční vyhošťování ekonomických migrantů, u kterých je důležité zorganizovat přijímací procesy, jelikož u velké části případů není známa jejich identita, původ a minulost.

4. Je podle Vás plnohodnotně dodržován Dublinský systém?

U této uzavřené otázky převládá odpověď NE a to v 74 % odpovědí oproti odpovědi ANO ve 26 %. Z čehož lze vyčíst nejednotný názor na dodržování Dublinského systému. Tím pádem jej nelze považovat za plně funkční.

5. Pokud podle Vás není Dublinský systém dodržován, v čem vidíte hlavní příčinu(y)?

U odpovědí na tuto otázku vyjma 3 českých, 2 dánských příslušníků a jednoho německého příslušníka byly označovány za hlavní příčiny nedodržování dublinského systému dominantní postavení některých členských států EU, kteří mění zavedené, funkční pravidla. Klíčovou roli hraje také fakt, že některé členské státy nejsou dostatečně efektivní při ochraně vnějších hranic a nemožnost navrácení migrantů do některých členských států. Dublinský systém není dodržován, protože členské země momentálně nejsou schopny zastávat jednotný názor na řešení migrace, jde o politický nesoulad s politickými rozhodnutími více členských států. Měla by platit stejná pravidla pro všechny členské státy, a to bez výjimky. V opačném případě ať má každý členský stát raději svá pravidla, nic mezi tím, tak jak je to aktuálně.

6. Projdou podle Vás všichni detekovaní nelegální migranti identifikačním procesem?

U této uzavřené otázky jasně převládá odpověď NE s 91 % proti odpovědi ANO s 9 %. Jde o úplně nejednoznačnější odpověď ze všech položených otázek.

7. Kolik procent detekovaných nelegálních migrantů je podle Vašeho odhadu plnohodnotně či věrohodně ztotožněno?

Zde respondenti uvádějí, že se jedná o otázku spíše přímo pro příslušníky sloužících na hotspotech, tedy záchytných centrech v části vnější hranice EU nebo s mimořádným migračním tlakem a toky, které vyžadují posílenou a koordinovanou podporu Frontexu postiženým členským státům. 6 z respondentů, kteří tuto zkušenost s hotspoty mají uvádějí shodně svůj odhad kolem 50 %. U příslušníků, kteří na hotspotech neslouží oscilují odhady od 30 % až do 80 %. Hodnotu blížící se ke 100 % nevedl nikdo.

8. Jsou podle Vás všichni detekovaní nelegální migranti zahrnuti do statistik (Eurostat, Frontex)?

Tato otázka a odpovědi na ni jsou jednoznačně nejrozporuplnější ze všech položených otázek. 26 % respondentů je přesvědčeno, že NE. Dalších 26 % neví nebo nemá představu. 17 % si myslí, že v drtivé většině jsou cizinci, kteří byli detekováni hlídkou Frontex zahrnuti do statistik, zároveň ale mají pochyby, co se děje při detekci cizinců místní policií. 13 % příslušníků odpovědělo na tuto otázku ANO a 17 % nebylo schopno odpovědět.

9. Zažil/a jste návštěvu představitelů EU v místě působení Vaší operace?

U této uzavřené otázky mírně převládá odpověď ANO v 57 % případů ve 43 % případů odpověď NE. Odpověď se odvíjí samozřejmě od počtu absolvovaných misí, kdy čím více misí příslušník absolvoval, tím je pravděpodobnější, že návštěvu představitelů EU v místě jeho působení zažil.

10. Pokud ano, jak na Vás tato návštěva působila, popřípadě co bylo jejím účelem?

Na 13 respondentů, kteří tuto návštěvu zažili, působila tato návštěva ve 38 % případů velice příjemným dojmem a profesionálně, kdy podle příslušníků ze strany představitelů EU byl důvodem návštěvy zájem o práci v místě nasazení, nebo zájem o možné zlepšení podmínek pro příslušníky nasazené v terénu. Ve 31 % bylo podle dotázaných cílem návštěvy se jen zviditelnit a ukázat a vysvětlit, kdo dané věci velí. V 15 % se objevuje názor, že místo volna po náročných službách museli příslušníci stát ve vedru několik hodin a čekat nastoupení na příjezd představitele EU a označili tuto návštěvu spíše za otravnou. U dalších 15 % respondentů se objevil názor, že návštěva byla přínosná nikoliv pro příslušníky, ale pro samotné představitelů EU, jelikož ti žijí v úplně jiném světě a občas si neuvědomují o čem je práce v terénu, o které oni rozhodují od stolu.

Tato kapitola popsala, za jakým účelem vznikla a jakým způsobem Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž – Frontex, funguje i jaké má vize. Jedná se o velmi potencionální projekt, který však je závislý na správném a nezávislém uchopení a směřování. V posledních letech je agentura v očích kritiků vnímána mimo jiné jako zachránce nelegálních migrantů z moře před utopením v rámci tzv. SAR operací (Search and Rescue), které se provádějí v souladu s právem EU a mezinárodním právem, které ukládá všem kapitánům plavidel pomoc všem osobám, které se nacházejí na moři v nouzi. Tento stav je často kritizován z důvodu zneužívání této humanitární povinnosti pašeráky jako způsob, jak dostat nelegální migranty na břehy EU. V rámci otevřených rozhovorů bylo zjištěno, že zdaleka ne všichni

detekování migranti projdou identifikačním procesem a podle odhadů respondentů je věrohodně ztotožněno kolem 50 % detekovaných nelegálních migrantů. Není dodržován dublinský systém, kdy klíčovou roli hraje také fakt, že některé členské státy nejsou dostatečně efektivní při ochraně vnějších hranic a nemožnost navrácení migrantů do některých členských států. Členské země momentálně nejsou schopny zastávat jednotný názor na řešení migrace, jde o politický nesoulad s politickými rozhodnutími více členských států. U respondentů, kteří zažili návštěvu představitelů EU v rámci jejich operace, působila tato návštěva ve 38 % případů příjemným dojmem v zájmu o práci v místě nasazení, nebo zájem o možné zlepšení podmínek. Ve 31 % bylo však cílem se jen zviditelnit, zajímavý názor, byl že návštěva byla přínosná nikoliv pro příslušníky, ale pro samotné představitele EU, jelikož ti žijí v úplně jiném světě a občas si neuvědomují o čem je práce v terénu, o které oni rozhodují od stolu.

9 HRANICE

V této kapitole je popsána situace na hraničních přechodech ČR před a po vstupu do Schengenu. Dále je v téhle kapitole popsán aktuální stav hraničních přechodů ve Zlínském kraji, kdy v rámci policejního bezpečnostního opatření Covid-19 a díky provedeným službám na těchto hraničních přechodech bylo možné analyzovat situaci na těchto hraničních přechodech a v rámci tohoto opatření díky působení v těchto místech za plného fungování vyčistit případné nedostatky. Tato kapitola popisuje zřízení registračního místa při znovuzavedení ochrany vnitřních hranic ČR v případě neoprávněného vstupu většího počtu cizinců na území.

9.1 Hraniční přechody ČR

České hraniční přechody, kterých před vstupem do Schengenu k 31.12.2006 fungovalo 93 silničních a 26 železničních [75], byly v roce 2007 uzavřeny, prodány, zbourány a na státních hranicích přestala působit PČR, která od vzniku samostatné České republiky zajišťovala zabezpečení hraničních přechodů prostřednictvím Služby cizinecké a pohraniční policie ČR. Hraniční kontroly zde prováděla před vstupem do EU v roce 2004 také Celní správa, kdy v roce 2004 také v souvislosti se vznikem společného celního prostoru zanikly hraniční celní úřady, vyjma celního úřadu Praha - Ruzyně. Vstupem do Schengenu byla prakticky odbourána ochrana pozemních státních hranic, což znamenalo transformaci Služby cizinecké a pohraniční policie na Službu cizinecké policie a přesun policistů ze státních hranic do vnitrozemí. Současnou ochranu státních hranic ČR upravuje zákon č. 191/2016 Sb., o ochraně státních hranic s účinností od 1. srpna 2016 v návaznosti na SHK. Situaci na hraničních přechodech ČR odráží společenská situace, kdy v době evropského blahobytu, prosperity a svobod, není ochrana vnitřních hranic žádným ožehavým tématem. Je to logické, pokud budeme uvažovat, že poslední vojenský konflikt na našem území se odehrál v roce 1945, či 1968. Lidé necítí žádné nebezpečí a pochopitelně tím pádem má volný pohyb zboží přispívající k ekonomické prosperitě, svobodné cestování bez kontrol a front na hranicích s tím spojené, jasně navrch před ochranou hranic. V roce 2007, se v době velké slávy otevírání hranic a rušení hraničních přechodů, zapomělo na možnost, že tyto hraniční přechody budou zase někdy třeba a hraniční kontroly budou obnoveny na delší dobu. Události, které by k těmto opatřením vedly, se dějí mimořádně, ale dějí se a nikdo nemůže vědět, kdy nastane další. K obnově hraničních kontrol vedla v roce 2015 migrační krize, a naposledy v roce 2020 bezpečnostní opatření v souvislosti pandemií Covid-19.

O smysluplnosti a provedení tohoto opatření se mohou vést sáhodlouhé diskuze, faktem ovšem zůstává, že hraniční kontroly byly prováděny takřka 3 měsíce na hraničních přechodech, které se před 13 lety rušily, bouraly, zavíraly nebo v současnosti na nich chybí jakékoliv zázemí pro PČR a další bezpečnostní složky. V době opatření Covid-19 nebyla střežena zelená hranice⁸, jelikož na toto střežení nebyly prostředky, a hlavně personální kapacity. Například díky místní znalosti obyvatel Sidonie u hraničního přechodu Brumov-Bylnice / Horne Srnie, mohli pendleři v době tohoto opatření se zakázaným či omezeným vstupem do ČR díky znalosti a terénním autům překračovat hranici mimo místo silniční hraniční kontroly. Berme proto v potaz toto opatření s pandemií jako zatěžující test pro případné migrační vlny. Co se týká provozu na vnějších hranicích, tedy 5 mezinárodních letišť ČR, jsou technologicky zabezpečeny na takové úrovni, kdy nelegální migrace je na minimální úrovni a bývá zpravidla odhalena.

9.2 Aktuální stav hraničních přechodů ve Zlínském kraji

Diplomová práce vznikala v době, kdy byl řešen rozsáhlý problém pandemie Covid-19. V rámci bezpečnostního opatření v souvislosti s touto chorobou byly obnoveny hraniční kontroly ČR s Německem, Rakouskem, Polskem a také se Slovenskem. Opatření se SR bylo prováděno PČR KŘP Zlínského kraje ve spolupráci s CS a AČR také na 5 hraničních přechodech se SR ve Zlínském kraji: Starý Hrozenkov, Střelná, Strání, Brumov-Bylnice, Velké Karlovice. Ostatní přechody v kraji byly v rámci opatření uzavřeny. V rámci služby na těchto hraničních přechodech byla provedena analýza aktuálního stavu těchto hraničních přechodů pro případ migrační vlny velkého rozsahu. Fungování hraničních přechodů při znovuzavedení hraničních kontrol je upravené také Sdělením Ministerstva vnitra č. 373 ze dne 18. září 2008, o vyhlášení seznamu hraničních přechodů a rozsahu jejich provozu v případě dočasného znovuzavedení ochrany vnitřních hranic [76], kde je však více méně napsáno, že hraniční přechody ve Zlínském kraji jsou otevřeny nonstop a nijak nekoresponduje a nesouvisí s krizovou situací migrační vlna velkého rozsahu.

9.2.1 Charakteristika a stav hraniční přechodů ve Zlínském kraji

- Silniční přechod Brumov-Bylnice / Horne Srnie

Geografickou polohou se jedná o velmi specifickou situaci, kdy z hlediska nedostatečného místa pro umístění mobilního zázemí hraničního přechodu v blízkosti státní hranice a koryta

⁸ Dříve užívaný pojem pro úsek státních hranic mezi dvěma hraničními přechody.

řeky Vlárky musí být toto zařízení umístěno více ve vnitrozemí, což komplikuje přechod hranice obyvatelům Sidonie, jelikož místo hraniční kontroly je umístěno před odbočkou do Sidonie, která je však ještě na českém území. Vzhledem ke slabšímu silničnímu provozu převážně osobních automobilů, postačuje mobilní zařízení hraničního přechodu. V rámci migrační vlny velkého rozsahu doporučuji tento hraniční přechod nechat otevřen jen pro místní obyvatele, pro ostatní dopravu, kdy přechod slouží pro dopravní prostředky do 7,5 tuny [77] pak lze uzavřít.

- Železniční přechod Vlárský průsmyk / Horne Smie

Nachází se na železniční trati č. 341, kdy se nejedná o nijak vytiženou trať. Železniční osobní doprava je v tomto místě minimální a nepravidelná. V případě opatření související s migrační vlnou velkého rozsahu navrhuji tento hraniční přechod plně uzavřít z důvodu snadné orientace v terénu pro skupiny migrantů pomocí železniční tratě.

- Silniční přechod Březová / Nová Bošáca

Vzhledem ke slabšímu silničnímu provozu převážně osobních automobilů do 7,5 tuny [77] na silnici III. třídy, v rámci migrační vlny velkého rozsahu doporučuji tento hraniční přechod uzavřít.

- Silniční přechod Nedašova Lhota / Červený Kameň

Vzhledem ke slabšímu silničnímu provozu převážně osobních automobilů do 7,5 tuny mimo autobusy [77] na silnici III. třídy, v rámci migrační vlny velkého rozsahu doporučuji tento hraniční přechod uzavřít.

- Silniční přechod Střelná / Lysá pod Makytou

Hraniční přechod leží na silnici I. třídy č. 49, která vede z Otrokovic přes krajské město Zlín, Vizovice, Horní Lideč do slovenského města Púchov, za kterým se napojuje na slovenskou dálnici D1. Jedná se o druhý nejvytiženější přechod ve Zlínském kraji. V místě hraničního přechodu se nachází 4 budovy, které jsou v současnosti majetkem Zlínského kraje stejně jako přilehlý pozemek hraničního přechodu. Největší z budov slouží jako ubytovna „Na celnici“, další jsou využívány komerčně (autoservis, bufet) V jedné z budov byla ubytována Armáda ČR v době opatření Covid-19. Nemovitosti jsou určitě příslibem pro případné hraniční kontroly v průběhu migrační vlny velkého rozsahu. Navrhuji proto vzhledem k vyššímu provozu kamionové a osobní dopravy plné fungování hraničního přechodu s hraničními kontrolami.

- Železniční přechod Horní Lideč / Lúky pod Makytou

Tento železniční hraniční přechod leží na významné železniční trati č. 280, po které mj. jezdí 6x denně vlak vypravovaný Českými drahami Valašský expres ve směru Praha, Hlavní nádraží – Púchov, a také 6 x v opačném směru. Kdy tento vlak zastavuje na českém území poprvé, respektive naposledy ve stanici Horní Lideč, kdy do 4 km vzdálené stanice Střelná jezdí osobní vlak. Vzhledem k velikosti nádraží a potencionálního zázemí doporučuji v případě migrační vlny velkého rozsahu provádět hraniční kontroly na nádraží Horní Lideč, nikoliv ve Střelné, kde by však pochopitelně vlaky nemohly zastavovat ani výrazně zpomalovat.

- Silniční přechod Strání / Moravské Lieskové

Hraniční přechod leží na silnici I. třídy č. 54 spojující Brněnsko a střední Slovácko, která vede na Slovensko do Nového Mesta nad Váhom. Na hraničním přechodu je zázemí původního hraničního přechodu. Většina objektu je však komerčně využíváno. Přechod je průjezdný pro vozidla do 7,5 tuny. Pro opatření v rámci migrační vlny velkého rozsahu navrhuji nechat přechod průjezdný s hraničními kontrolami.

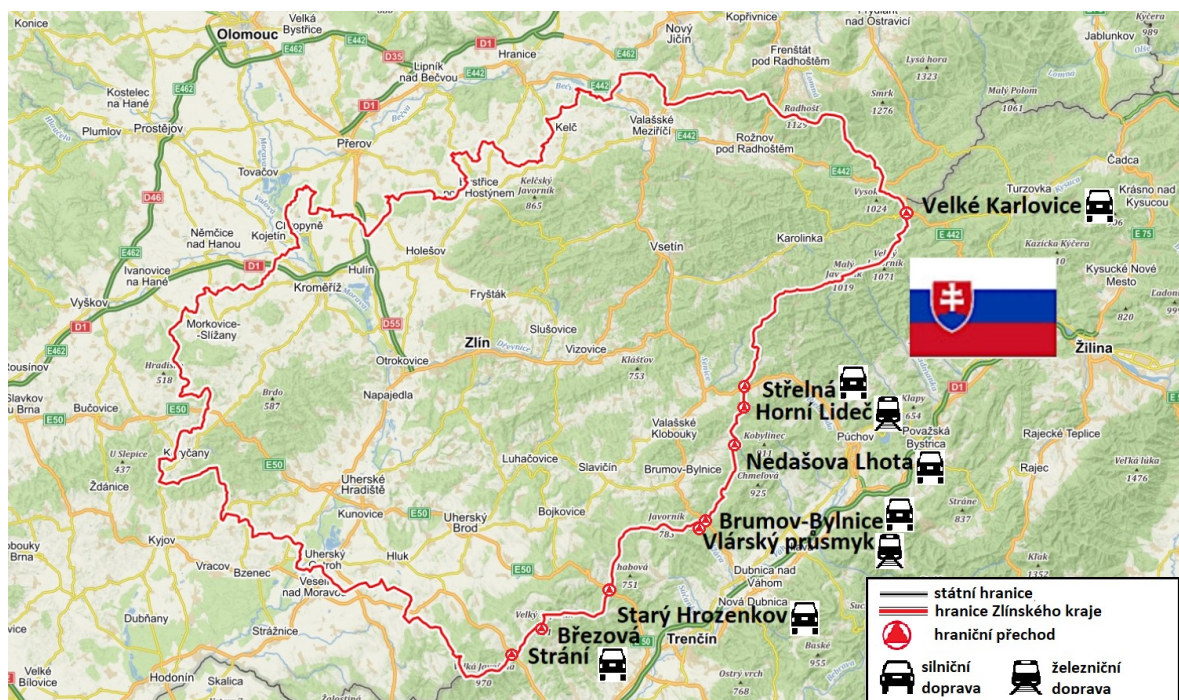
- Silniční přechod Velké Karlovice / Makov

Vzhledem ke slabšímu silničnímu provozu převážně osobních automobilů na silnici II. třídy, postačuje mobilní zařízení hraničního přechodu. V rámci migrační vlny velkého rozsahu doporučuji tento hraniční přechod nechat otevřen jen pro místní obyvatele, pro ostatní dopravu pak lze uzavřít.

- Silniční přechod Starý Hrozenkov / Drietoma

Jedná se o největší a nejvytíženější přechod ve Zlínském kraji ležící na páteřní silnici I. třídy č. 50 vedoucí z Brna Jihomoravským a přes Uherské Hradiště Zlínským krajem do slovenského města Trenčín. Délka silnice je přes 100 km a je po ní vedena evropská silnice E50. Na této silnici byla po vstupu do Schengenu provedena rozsáhlá rekonstrukce, kdy touto rekonstrukcí byl odříznut i areál hraničního přechodu. Rozsáhlý areál hraničního přechodu je v současnosti v majetku Zlínského kraje. Budovy jsou majetkem z části státu ČR, Zlínského kraje, obce Starý Hrozenkov a také soukromých osob. V současnosti v částech těchto objektů sídlí firmy, nebo slouží jako ubytovna. Smutným faktem ovšem je, že neexistuje žádný zakonzervovaný prostor pro zázemí PČR a další bezpečnostní složky v případě znovuzavedení hraničních kontrol, i vzhledem k tomu že právě tento hraniční přechod je určen operačním plánem společného postupu a spolupráce při zřízení a provozu

registračních míst v případě neoprávněného vstupu většího počtu cizinců na území ČR, pro vybudování registračního místa. I během bezpečnostního opatření Covid-19 bylo téměř veškeré zázemí řešeno mobilními zařízeními, což vzhledem k vysokému silničnímu provozu z větší části kamionové a nákladní dopravy, technologickým nárokům v současném prostředí není optimálním řešením. Je potřeba na tak velkém hraničním přechodu opravdu mít zázemí v podobě kontrolních budek s technologií. Za zcela nevyhovující lze označit již zmíněné přehrazení silnice I/50 od vjezdu do areálu hraničního přechodu. Některá řešení z doby éry ze vstupu do Schengenu, zřejmě nepočítala se znovuzavedením hraničních kontrol, které však jsou obsaženy v SHK. Od té doby již byly ve velkém rozsahu hraniční kontroly obnoveny v rámci migrační krize v roce 2015 (sice na rakouských hranicích) a v roce 2020 opatření z důvodu nákazy Covid-19. Nepochybně lze podotknout, že držení takového majetku a udržování ve funkčním stavu je samozřejmě velmi nákladné. Na druhou stranu jedná se o největší přechod ve Zlínském kraji, a případné registrační místo pro případ rozsáhlé migrace.



Obr. 2. Mapa hraničních přechodů ve Zlínském kraji [zdroj: vlastní].

9.3 Registrační místo Starý Hrozenkov

Při znovuzavedení ochrany vnitřních hranic ČR bylo operačním plánem společného postupu a spolupráce při zřízení a provozu registračních míst v případě neoprávněného vstupu většího počtu cizinců na území ČR, který řeší činnost od výstavby registračních míst,

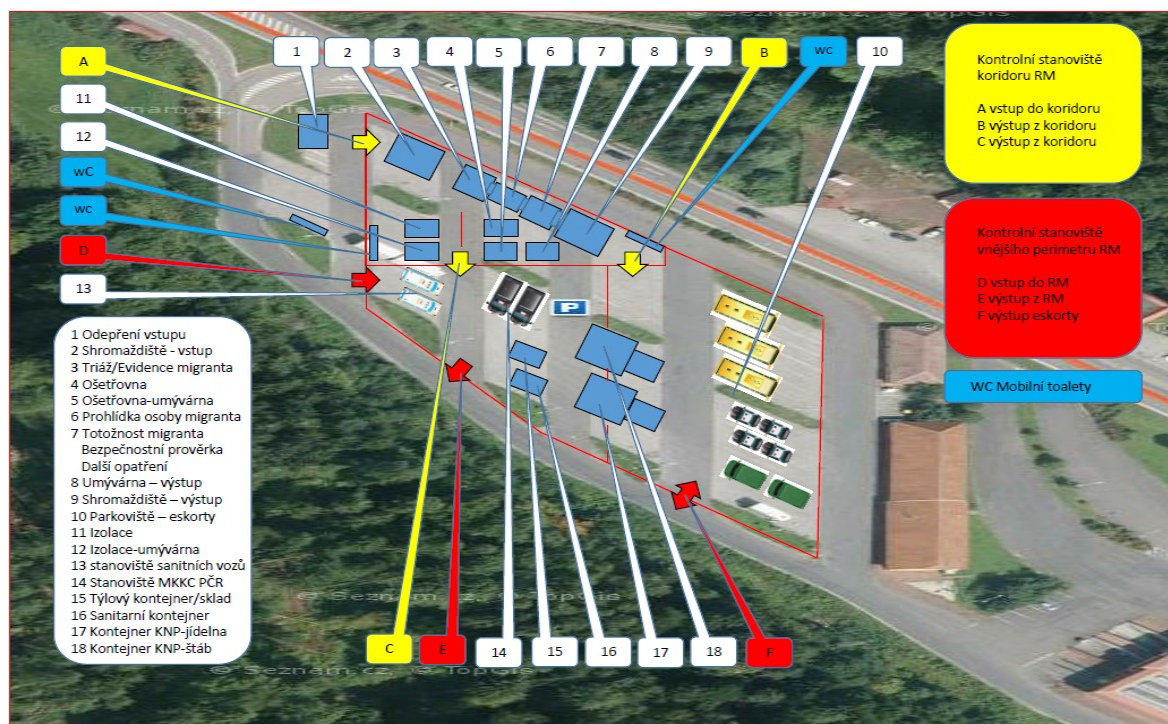
obsazení pracovišť až po samotnou registraci v souladu se Závazným pokynem Policejního prezidenta č. 133/2018 o registračním informačním systému a registračním místě, ve Zlínském kraji určeno vybudování registračního místa ve Starém Hrozenkově, v prostoru parkoviště bývalého hraničního přechodu. Pro funkčnost registračního místa se registrací rozumí zaevidování údajů o migrantovi a o provedených úkonech do registračního informačního systému (RIS). Provedení prvotních úkonů s cílem přerozdělit a postoupit migranty v co nejkratší době k dalšímu opatření věcně příslušným útvarům.

9.3.1 Legislativa

Legislativně je znovuzavedení hraničních kontrol upraveno v člancích 25-35 SHK, kdy je pracováno s podmínkou, že se *v prostoru bez kontrol na vnitřních hranicích vyskytne závažná hrozba pro veřejný pořádek nebo vnitřní bezpečnost některého členského státu, může tento členský stát výjimečně znovu zavést ochranu celých svých vnitřních hranic nebo konkrétních úseků těchto hranic po omezenou dobu nepřesahující 30 dní nebo po předvídatelnou dobu trvání závažné hrozby, pokud tato doba přesahuje 30 dní* [21]. Dále v zákoně č. 191/2016 Sb., o ochraně státních hranic ČR a o změně souvisejících zákonů dává: § 11 odst. 1 zákona možnost Vládě ČR opatřením obecné povahy dočasně znovu zavést ochranu vnitřních hranic, § 12 odst. 1 zákona možnost ministerstvu vnitra v případě bezprostřední vážné hrozby pro veřejný pořádek nebo vnitřní bezpečnost mimořádným opatřením dočasně znovu zavést ochranu vnitřních hranic. Spolupráce bezpečnostních složek je upravena v § 22 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, kde je uvedeno, že pokud síly a prostředky policie nebudou dostatečné k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti, může vláda ČR povolát k plnění úkolů policie vojáky v činné službě a příslušníky Vězeňské služby ČR nebo Celní správy ČR [78]. Operační plán PČR ke společnému postupu a spolupráci s Armádou České republiky a Celní správou České republiky a ostatními orgány veřejné moci v případě znovuzavedení ochrany na vnitřních hranicích České republiky se Slovenskou republikou ve smyslu ustanovení článků 25 až 35 SHK. Operační plán společného postupu a spolupráce při zřízení a provozu registračních míst v případě neoprávněného vstupu většího počtu cizinců na území ČR mezi Policií České republiky, Hasičským záchranným sborem České republiky, Vězeňskou službou České republiky, Armádou České republiky a Zdravotnickým zařízením Ministerstva vnitra Celní správou České republiky (dále jen „PČR, HZS, VS, AČR, Zdravotní zařízení MV, CS“)

9.3.2 Zbudování a provoz registračního místa

V této podkapitole je vycházeno z taktického součinnostního cvičení na hraničním přechodu Mosty u Jablunkova uskutečněné ve dnech 4. až 5. listopadu 2019. Cvičení samozřejmě nikdy nemůže být plnohodnotně odpovídající reálné situaci, ale o připravenosti a provozuschopnosti napoví hodně. Do 6 hodin od nastání krizové situace proběhne výstavba registračního místa (dále jen „RM“) za pomoci Hasičského záchranného sboru (dále jen „HZS“), který provede i nezbytná revizní opatření. Zde je připraveno veškeré technické vybavení, v reálu by bylo doba jen samotné přípravy a přemístění delší. Samotná výstavba RM však trvá 6 hodin. V rámci zavedení opatření přijíždí na místo automobil CS s rentgenovým vybavením. Po 6 hodinách následuje předání RM veliteli, který zajišťuje dovybavení RM. 2 pracovníci PČR Odboru informatiky a provozu informačních technologií (dále jen „OIPIT“) a 2 pracovníci PČR Odboru komunikačních a informačních technologií (dále jen „OIKT“) provádí zapojení RM do datové sítě MVČR Hermes a spuštění Registračního informačního systému. Příjezd všech zúčastněných složek PČR, HZS, Zdravotní zařízení MV, AČR, VS, CS probíhá do 2 hodin od nastalé krizové situace. Zpracování zachycených migračních vln není zdaleka jednoduché ani rychlé, a odhadnout čas registrace skutečných nelegálních migrantů bez identity odhadovat jen těžko. Mějme proměnou v podobě času dojezdu na Starý Hrozenkov, a přesunutí veškerého vybavení HZS, a také přesun technologií včetně automobilu Celní správy ČR s RTG vybavením, kdy v současné době CS provozuje jeden mobilní velkokapacitní RTG a jeden mobilní zavazadlový RTG. Velkokapacitní RTG je primárně určen jen pro kontrolu přepravy zboží, nikoli na kontrolu přepravy osob. Oba RTG vozy jsou nasazovány po celém území ČR na zájmových pozemních komunikacích, logistických terminálech nebo operativně ve spolupráci s dalšími útvary CS, případně na vyžádání orgány PČR, zejména SKPV. V rámci společných meziřesortních cvičení byl v rámci registračních míst nasazen mobilní zavazadlový RTG z důvodu kontrol zavazadel figurantů „migrantů“. Cílem bylo vyhledat nebezpečné předměty, zbraně a zboží podléhající zákazům a omezením před vstupem do registračního místa z důvodu zajištění bezpečnosti.



Obr. 3. Schéma rozložení registračního místa Starý Hrozenkov [79].

Pro zřízení RM a jeho provoz při záchytu 150 migrantů během 12 hodin bylo potřeba 72 příslušníků bezpečnostních sborů a zaměstnanců na provoz RM a 39 příslušníků na jeho samotné zřízení. Důležité je však zmínit, že identifikace migrantů „figurantů“ probíhala v rámci pomoci kartiček se jmény, a nikoliv reálným výsledkem, kdy skutečný migrant například nespolupracuje a doklady nutné k identifikaci u sebe nemá, dále jazyková a kulturní bariéra, stres, vyčerpání a náročnost samotného výsledku reálnou dobu jistě prodlouží.

Tab. 7. Počty příslušníků a zaměstnanců potřebných pro zřízení a provoz RM [79].

Bezpečnostní složka	Zřízení RM	Provoz RM
PČR - Odbor cizinecké policie		10
PČR - Speciální pořádková jednotka		15
PČR - Mobilní jednotka		18
PČR - OIPIT	2	
PČR - OIKT	2	
PČR - Ředitelství služby cizinecké policie		2
Celní správa		2
Vězeňská služba		5
Hasičský záchranný sbor	35	10
Zdravotnické zařízení MVČR		10
CELKEM	39	72



Obr. 4. Registrační místo Mosty u Jablunkova listopad 2019 [zdroj: vlastní].

Z této kapitoly je patrné, že v roce 2007 došlo státem k podcenění udržení zázemí na hraničních přechodech pro případné znovuzavedení hraničních kontrol. Za případ nevyužitého potenciálu ze strany státu lze určitě uvést největší a nejvytíženější přechod ve Zlínském kraji Starý Hrozenkov / Drietoma, kde je postaveno a vybudováno velké zázemí, které však od roku 2008 patří Zlínskému kraji a sídlí zde několik firem a během bezpečnostního opatření (dále jen „BO“) Covid-19 PČR a AČR musela sídlit v mobilních buňkách, které technicky byly vybaveny až po určité době dle vývoje opatření. Toto rozhodnutí z éry rušení hraničních přechodů vedlo k nezakonzervování hraničních přechodů, aspoň tak velkých a vytížených jako je právě Starý Hrozenkov, kdy navíc dle vývoje světové migrace lze předpokládat vytížení hranic ČR právě z východu a jihu. Co se týká zbudování registračního místa v případě krizové situace migrační vlny velkého rozsahu je i z taktického součinnostního cvičení na hraničním přechodu Mosty u Jablunkova provedeného v listopadu 2019 patrná připravenost a provozuschopnost bezpečnostních složek, kdy se samozřejmě musí v realitě počítat s jistými faktory, od kterých je cvičení osvobozeno. Nepřipravenost zůstává na straně státu v podobě chybějícího technického zázemí na hraničních přechodech, kdy sice do 6 hodin proběhne výstavba registračního místa za pomoci HZS, ale z hlediska dlouhodobosti a velkého vytížení, je určitě lepší využít stabilní zázemí, zvláště když bylo jednou již pro účely hraničních kontrol vybudováno. V reálu se navíc musí počítat s delší dobou přepravy technických prostředků a také samotné přípravy RM a také přesunu a povolání bezpečnostních složek. Co cvičení určitě v žádném případě neodhalí, je reálný čas identifikace migrantů, kdy v rámci cvičení nelze nikdy simulovat reálné chování a případné nespolutracování migrantů při výslechu či absence jejich dokladů pro identifikaci.

10 NAVRŽENÉ BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ

V této kapitole jsou navržena bezpečnostní opatření v souvislosti s problematikou nelegální migrace. Lze uvažovat o různých technických vymoženostech a způsobech, jak chránit hranice ČR a vstup na její území. V dnešním světě lze spatřit různé způsoby ochrany státní hranice. Od technologicky nejmodernějších a propracovaných hraničních kontrol v Izraeli, přes tvrdou imigrační politiku Austrálie až po stavbu hraniční zdi na hranici Spojených států amerických s Mexikem. Pro ČR nejsou taková razantní opatření z finančního hlediska možná a vzhledem ke geopolitickému prostředí ani nutná. Pro ČR je ideálním řešením nelegální migrace nastavení udržitelného systému pomocí razantních pravidel. Šíření informací o možnosti průchodnosti území v Evropě se pomocí internetu a sociálních sítí mezi nelegálními migranty šíří velmi snadno a rychle, což ukázala i situace v roce 2015. Už jen fakt, že za nelegální vstup a pobyt na území ČR bude hrozit trest vyhoštění z území členských států EU až na 10 let při zrychleném a zjednodušeném správním řízení, a odepření možnosti žádat o azyl, kdy v jiném členském státě EU za stejnou věc nehrozí migrantovi žádný postih, je jasné kterou zemi si migrant pro tranzit zvolí.

10.1 Zlepšení důvěryhodnosti tlumočnicků, snížení jazykové bariéry

Provádění správního řízení o správním vyhoštění vedených na území ČR dle zákona o pobytu cizinců s nelegálními migranty ze Sýrie, Afghánistánu, Pákistánu, Iráku, Nigérie je dle mých zkušeností náročnější a nákladnější skrze problémy od vyšších nákladů na tlumočení, jelikož tlumočnicků do arabských jazyků a jeho různých dialektů není v ČR takové množství. U tlumočení navíc nastávají situace, kdy se projevuje jakási národnostní soudržnost arabských národů, kdy důvěryhodnost odpovědí a komunikace tlumočnicka s vyhošťovaným cizincem se mění v odpovídání tlumočnicka tak, aby napomáhal cizinci. Během výslechu nelze rozpoznat, zda se tlumočení odehrává tak, jako třeba u rusky a ukrajinsky mluvících cizinců, kdy tyto slovanské jazyky a mentalita jsou českému prostředí mnohem bližší. Správní řízení s cizinci z výše uvedených zemí na území ČR však za poslední dva roky rapidně pokleslo. Dále lze uvést, že cizince z arabských a afrických zemí je daleko složitější vyhostit než například cizince z Ukrajiny a Moldavska, kteří ve většině případů paradoxně nejsou bezpečnostní hrozbou a nenarušují veřejný pořádek. Cizinci z těchto zemí většinou přijíždí s platnými doklady a důvodem je výkon práce, která je v ČR daleko lépe placená než na Ukrajině. Tato práce je sice vykonávána často v rozporu se zákony ČR, avšak vykonatelnost správního vyhoštění u Ukrajinců a Moldavanů, kteří zde

migrují za prací a vydělané peníze vozí či posílají do své domovské země, a chtějí se dobrovolně vracet do země svého původu, nechtějí v EU ve většině případů trvale zůstat, je vysoká. Zatímco u cizinců ze zemí jako Afganistán, Irák, Pákistán a Sýrie skrze žádosti o azyl velmi nízká.

10.1.1 Tlumočení přes telekonferenci

V rámci bezpečnostních opatření navrhuji vytvořit síť propojenou s databází tlumočnicků, která bude k dispozici pro online tlumočení pomocí telekonferencí, kdy se do této sítě bude možno připojit ze všech míst v ČR. U složitějších případů by byla možnost kontroly tlumočnicka jiným tlumočnickem a také možnost vést simultánní překlad a přepis výsledku pro následnou kontrolu. Výhodou by byl nestranný překlad, minimalizace očního kontaktu či mimiky mezi vyslychaným a tlumočnickem. Prvotní náklady na vybavení či dovybavení výsledkových místností dlouhodobě sníží náklady na cestovné tlumočnicků, snížení hodinového fondu tlumočení, jelikož výslech bude urychlen. Bude vytvořen celostátní systém s možností rezervace a objednávání tlumočnicků na určitý datum a hodinu napříč celou ČR bez nutnosti cestování tlumočnicků. Taková síť i v případě rozsáhlých migračních vln usnadní dostupnost tlumočnicků do různých nářečí a dialektů, rozmístěných vzácně v různých městech ČR. Důvěryhodnost tlumočnicků lze zvýšit dlouhodobým hodnocením vybraných tlumočnicků v této databázi.

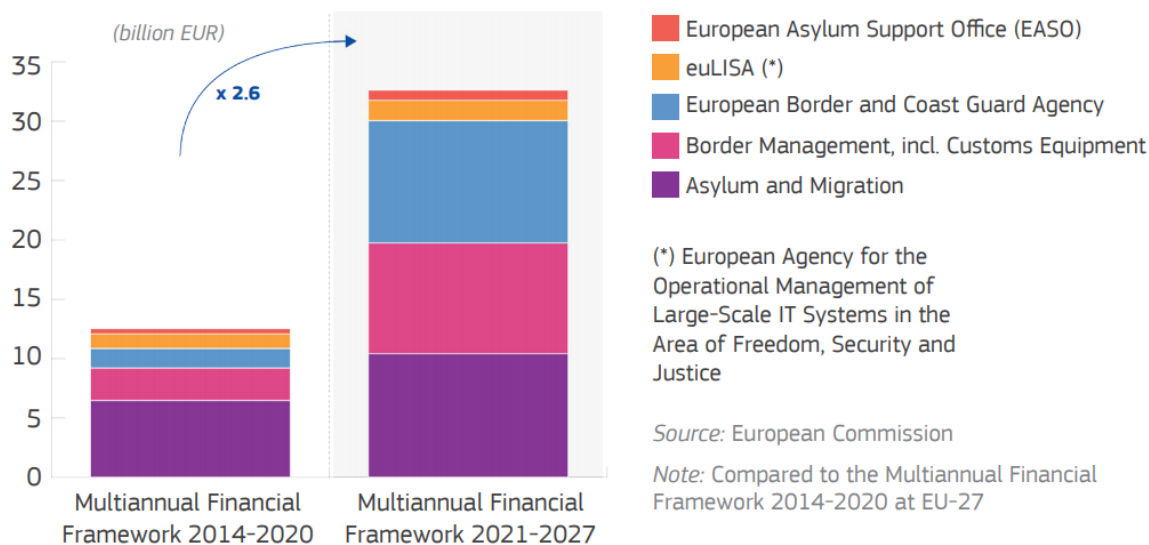
10.1.2 Koncepce vzdělání pro připravenost

V rámci dlouhodobé koncepce rozvoje PČR v souvislosti s radikálním růstem legální i nelegální migrace do Evropy a připravenost bezpečnostních složek navrhuji adekvátně reagovat na různé scénáře vývoje nelegální migrace v EU, potažmo Schengenského prostoru. Doporučuji zavést vzdělávání policistů v oblasti reálií kultur muslimského světa. V současnosti žádná taková koncepce v rámci PČR neexistuje. Při aktuálních trendech světové migrace může nereagování a nepřipravenost v tomhle ohledu představovat v blízké době bezpečnostní problém z hlediska kulturních odlišností migrantů od evropských zvyklostí.

10.2 Redukce financování podpory nelegální migrace

Z unijního hlediska a prevence předcházení rozsáhlých migračních vln je určitě třeba zvážit snížení motivace migrantů prostřednictvím snížení sociálních ekonomických výhod, které na ně po nelegálním příchodu do EU v mnohých zemích čekají. Je třeba omezit vstřícné

sociální zvýhodnění a prostředí, které se stalo motivací pro mnoho migrantů a také neziskových organizací. Schválené jednorázové částky na jednotlivé projekty ve výši 350 milionů € na řešení problémů samotné migrace či problémy vzniklé nelegální migrací nejsou ničím výjimečným [80]. Nejen podpora samotné migrace ale i problémy způsobené touto migrací přináší náklady jako udělená podpora pro Itálii a Španělsko ve výši 13 milionů € na zlepšení sociální soudržnosti v místních komunitách, které nedávno přijaly významný počet lidí, EU v tomhle případě však aktuálně razí názor, že za integraci jsou zodpovědní všichni. [80]. Toto financování směřuje například také do komunit migrantů, kteří čelí nejisté situaci v 18 italských obcích, podporuje místní projekty občanské angažovanosti, opatření na začlenění do bydlení a pohotovostních služeb, jako je přístup k lékařské a psychosociální péči a základní asistenční služby [81]. Rozpočet EU na ochranu vnějších hranic, migraci a azyl bude v období let 2021 až 2027 posílen na částku 34,9 miliardy €, což je velmi velký nárůst oproti předešlému období 2014 až 2020, kdy rozpočet činil 13 miliard € [82]. Aktuálně jde o jakýsi zvláštní model, který na jedné straně migraci podporuje a na druhé straně jsou vynakládány obrovské finance na řešení sociálních problémů způsobených migrací a ostrahu vnějších hranic.



Obr. 5. Srovnání položek rozpočtu EU pro migraci v období 2014-2020 a 2021-2027 [82].

10.3 Zjednodušení a urychlení správního řízení

Procesní činnost správního řízení o správním vyhoštění je velmi rozsáhlá a pro případ rozsáhlých migračních vln je potřeba připravit koncept jakéhosi nouzového stavu, který celý proces urychlí a zjednoduší. V rámci krizové situace migrační vlna velkého rozsahu je třeba zjednodušit celý proces na pár nezbytných kroků a právních úkonů. Pro představu v systému

ETŘ, který PČR využívá k provádění spisové činnosti je současné správní řízení spojené se zajištěním cizince, spolu s umístěním do ZZC obsaženo ve 30 protokolech, provázanými různými poučeními v jazykových mutacích. Nejjednodušší správní řízení je otázkou 40 listů spisu. V krizové situaci migrační vlny velkého rozsahu je taková zátěž absolutně nemyslitelná a nepředstavitelná, proto je třeba připravit změnu zákona, kdy bude možnost toto řízení urychlit a zkrátit, tak aby se dal zvládnout proces vyhoštění u co největšího množství nelegálních migrantů v co nejkratším čase a s co nejmenší administrativní zátěží.

10.3.1 Mezinárodní ochrana pouze s totožností

Řízení o udělení mezinárodní ochrany by mělo být možné zahájit a ochranu udělit jen osobě, která při žádosti o azyl věrohodně prokáže svoji totožnost dokladem totožnosti. Bez prokázané a ověřené totožnosti, nelze řízení ani zahájit. Vzhledem k velkému počtu členských států EU a jejich různorodosti nelze řešit migrační a azylovou politiku jednotně v rámci celé EU. Společná vízová politika funguje, migrační politika nikoliv. Přerozdělování pomocí migračních kvót nefungovalo a v rámci dodržování lidských práv migrantů, která jsou v souvislosti s nelegální migrací často zmiňována, je přece nemyslitelné, aby někdo, kdo chce žít v určité zemi byl přesídlen do jiné země pomocí kvót. Dále nemůže být suverénnímu státu, kterým Česká republika je, nařizováno přijetí osob jen protože jiný suverénní stát takové přijetí již finančně a kapacitně nezvládá.

10.3.2 Zaimplementování správního řádu

Při správním řízení o správním vyhoštění cizince z území členských států EU je vedle zákona 326/1999 Sb. právní oporou správní řád, zákon č. 500/2004 Sb. (dále jen "správní řád") upravující postup orgánů, kdy v některých pasážích je vzhledem k jednání s cizincem ne zcela vyhovující. Bylo by vhodnější začlenit správní řízení přímo do zákona o pobytu cizinců, tak aby jednotlivé formulace byly směřovány přímo k cizincům a počítáno s tím, že osoba, které se řízení týká je automaticky cizinec. Aktuálně spatřuji nejvýraznější problém v doručování rozhodnutí o správním vyhoštění cizincům pomocí veřejné vyhlášky dle § 25 správního řádu, tedy osobě neznámého pobytu nebo sídla a osobě, již se prokazatelně nedaří doručovat. Nebo v případě doručení rozhodnutí na základě opatrovnictví dle § 32 správního řádu [83]. V případě maření správního rozhodnutí o správním vyhoštění a nevycestování cizince nedochází podle soudů ČR k trestnému činu dle § 337 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání s odůvodněním právě toho, že taková písemnost nebyla adresátovi doručena přímo do vlastních rukou.

10.4 Zastavení zneužívání lidských práv ve prospěch migrantů

S dodržováním pravidel souvisí jejich vymahatelnost, kdy v případě že nelegálním migrantům a nelegálně pobývajícím cizincům na území ČR nebude hrozit reálný trest, tak se nastavený systém a pravidla respektovat nebudou. Tresty vyhoštění a umístování do záchytů se často střetávají s jakýmsi nastavením určité části naší společnosti, které vinu za nelegální pobyt na území, nedodržování a ignorování pobytových pravidel převrací na lidské zacházení a vyvolávání lítosti nad osudy zákonů a pravidel porušujících cizinců. Často je řešení nelegální migrace hlavně v letech 2015 a 2016 spojováno s porušováním lidských práv, které v souvislosti s nelegální migrací nemohou a nesmí být přeceňována a zveličována, jelikož tyto práva většinou porušována nejsou a hlavní prioritou by proto mělo zůstat, že cizinec, který vědomě a úmyslně porušuje zákony bude adekvátně potrestán. Dodržování lidských práv musí být samozřejmě vždy naplňováno, ale nelze se na ně odvolávat v případech, kdy snahou většinou bývá jen odvrácení od skutečného problému, a to nezákonné migrace, často spojené s pašováním lidí. Důležité uvést je také fakt, že právo pobývat na území cizího státu není možno označit za základní lidské právo a nepatří proto do kategorie základních práv a svobod chráněným ústavním pořádkem České republiky. Projevem suverenity každého státu je rozhodovat o povolení vstupu a pobytu cizích státních příslušníků na svém území. Cizinci, kteří porušují právní normy hostitelského státu, nemohou požívat výhod povolení pobytu vstupu cizích státních občanů na své území pomoci národních a mezinárodních právních předpisů. Pro představu lze použít příklad z roku 2015, prezentované kanceláří veřejné ochránkyně práv, kdy jako porušování lidských práv bylo vyhodnoceno zákonné oprávnění PČR používat pouta při eskortách osob. *„Použití pout může být velmi ponižující. Zvláště žadatelé o mezinárodní ochranu v jiném členském státě EU, kteří jsou v ČR zajištěni za účelem předání dle nařízení Dublin III, prohlašovali, že nejsou zločinci a že se ničeho trestného nedopustili. Účel poutání nechápali a užití pout považovali za hrubý zásah do své důstojnosti. Nikoliv ojediněle jsou rovněž poutáni rodiče před svými dětmi [84].* Kdy znění § 54 zákona 273/2008 Sb. hovoří jasně. *„Policista je oprávněn použít pouta a prostředek k zamezení prostorové orientace také ke spoutání osoby*

a) zajištěné,

b) zadržené,

c) zatčené,

d) dodávané do výkonu trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranného léčení nebo ochranné výchovy, nebo

e) převzaté policistou k provedení procesních úkonů z vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranného léčení nebo ochranné výchovy, je-li důvodná obava, že může být ohrožena bezpečnost osob, majetku nebo ochrana veřejného pořádku anebo že se osoba pokusí o útěk. Policista je oprávněn použít pouta ke vzájemnému připoutání dvou nebo více osob. Prostředek k zamezení prostorové orientace je policista oprávněn použít pouze, nelze-li účelu úkonu dosáhnout jinak.“ [78]. Pokud osoba bez jakékoliv identity má být eskortována, je přece možné, že může být ohrožena bezpečnost osob, tudíž eskortujících policistů. Na tomto příkladu lze vidět, že pokud někdo, kdo neoprávněně vstoupil na území státu, na jehož území platí určité zákony, zdají tyto zákony třeba jen ponižující, vznikají tendence pro vymáhání výjimek. A to většinou jen z důvodu, aby náhodou nedošlo k porušení lidských práv. Tudíž nedochází k efektu chování podle zákonů, ale k úpravě a výjimkám ze zákonů pro určitou skupinou osob. Ohýbání zákonů před jakoukoliv zvýhodňovanou skupinou lze považovat za bezpečnostní hrozbu pro suverénní stát. Pro širší představu porušování lidských práv Veřejná ochránkyně trvala v roce 2015 na následujících opatřeních:

- nepoužívat pouta při eskortách plošně;
- zlevnit telefonní hovory změnou poskytovatele telekomunikačních služeb;
- zajistit přístup na internet;
- systematicky připravovat cizince na opuštění zařízení;
- neumisťovat rodiny s dětmi do Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová [84].

10.5 Registrační body a registrační brány

Na základě řízených rozhovorů s účastníky operací v rámci agentury Frontex bylo zjištěno, že respondenti se zkušeností služby v hotspotech uvádějí odhad plnohodnotného či věrohodného ztotožnění nelegálních migrantů kolem 50 %. U příslušníků, kteří na hotspotech nesloužili oscilují odhady od 30 % až do 80 %. Hodnotu blížící se ke 100 % neuvedl nikdo. 91 % respondentů si myslí, že všichni detekovaní migranti neprojdou identifikačním procesem. Co se týká statistik, jen 17 % respondentů si myslí, že jsou v nich určitě uvedeni všichni detekovaní migranti, dalších 17 % si myslí, že v drtivé většině jsou cizinci, kteří byli detekováni hlídkou Frontex zahrnuti do statistik, zároveň ale mají pochyby, co se děje při detekci cizinců místní policií. Proto navrhuji bezpečnostní opatření založené na vzniku a uzákonění povinnosti cizince ze třetí země se při vstupu na území ČR registrovat

na registračním místě, kdy tato povinnost bude platná i pro státní příslušníky třetích zemí s uděleným českým schengenským vízem či schengenským vízem jiného státu. Tento systém je ideální připravit a rozjet v době migračního klidu, kdy se může zdát přehnaným pro registraci Ukrajinců a Moldavanů migrujících převážně za prací, avšak s přípravou odpovídající legislativy bude do budoucna velkým přínosem migrační politiky ČR a také účinným nástrojem pro zvládnutí případných větších migračních vln. Při neprovedení této registrace by cizinci hrozilo vyhoštění z území členských států EU až na 10 let.

10.5.1 Registrační bod regBod

V rámci bezpečnostních opatření s problematikou migrace navrhuji vytvoření celostátního systému registračních bodů, tzv. regBodů, tvořeného sítí přístrojů s dotykovým displejem vybavených čtečkou biometrických dokladů a v jazykových mutacích anglického, moldavského, ukrajinského, ruského jazyka. V rámci diplomové práce je řešeno rozmístění regBodů pouze ve Zlínském kraji na základě znalosti a přehledu migrační situace. Jednoduše lze takový přístroj přirovnat k samoodbavovacímu kiosku na letišti. Přístroj bude pomocí internetové sítě propojen s ověřením adresy veřejným dálkovým přístupem Českého úřadu zeměměřictví a katastru (dále jen „ČÚZK“), Cizineckým informačním systémem (dále jen „CIS“) a Informačním systémem Hotel. Registrace se zahájí naskenováním strojově čitelné zóny cestovního dokladu⁹. Je proto zásadní podmínkou mít u vstupu do ČR platný cestovní doklad. Dalším a důležitým krokem bude vyplnit účel pobytu, kdy na výběr bude z možností:

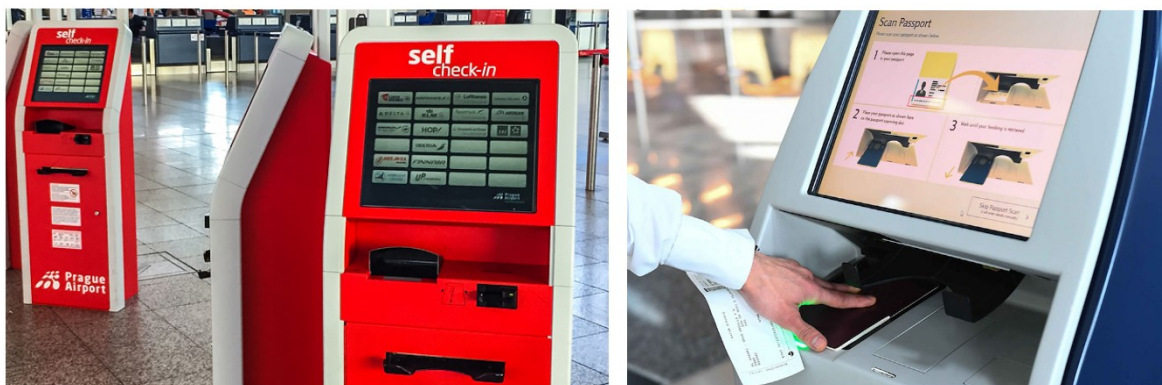
- zdravotní
- kulturní
- sportovní
- návštěva (pozvání)
- oficiální (politický)
- rodinný
- studium, školení stáž
- turistika

⁹ Strojově čitelné informace pro automatizované zpracování pomocí optického rozpoznávání znaků, které jsou obsaženy v textových řádcích u spodního kraje cestovního dokladu.

- vědecký výzkum
- dobrovolnictví
- sezónní zaměstnání
- podnikání
- zaměstnání

Pro nevybrání žádné z možností lze zvolit důvod „jiný“ a doplnit účel v poznámce. Třetím a posledním krokem registrace bude výběr adresy pobytu. Zde lze právě vybrat adresu pomocí ověření adresy veřejným dálkovým přístupem ČÚZK. V případě ubytování cizince na nahlášeném a registrovaném ubytovacím zařízení se lze propojit přímo s Informačním systémem HOTEL, který ŘSCP provozuje v rámci registrace ubytovatelů dle zákona o pobytu cizinců, a slouží k přehledu dodržování plnění povinností ubytovatele stanovených stejným zákonem. V opačném případě cizinec zadá potvrzenou adresu ubytování dálkovým přístupem ČÚZK. Po úspěšném ukončení registrace se vytiskne potvrzení o registraci. Pokud se takovéto potvrzení nevytiskne, bude možnost kontaktovat obsluhu ze soukromé bezpečnostní služby. Pokud by byl rozsáhlý výpadek sítě, trvala by povinnost cizince nahlásit se do 3 dnů na příslušném OCP. Pokud by cizinec tuto povinnost nesplnil, a toto nesplnění registrace bylo odhaleno až pobytovou kontrolou OCP, hrozil by cizinci trest vyhoštění z území členských států EU až na 10 let a dále by nesplnění povinnosti registrace znamenalo přitěžující okolnost v případné žádosti o azyl, samozřejmě po objektivním posouzení celého případu. Při opuštění ČR by cizinec musel provést odregistrování, které už by obnášelo jen stisk tlačítka odregistrovat, naskenování dokladu a opět vytisknutí potvrzení, tentokrát o odregistrování.

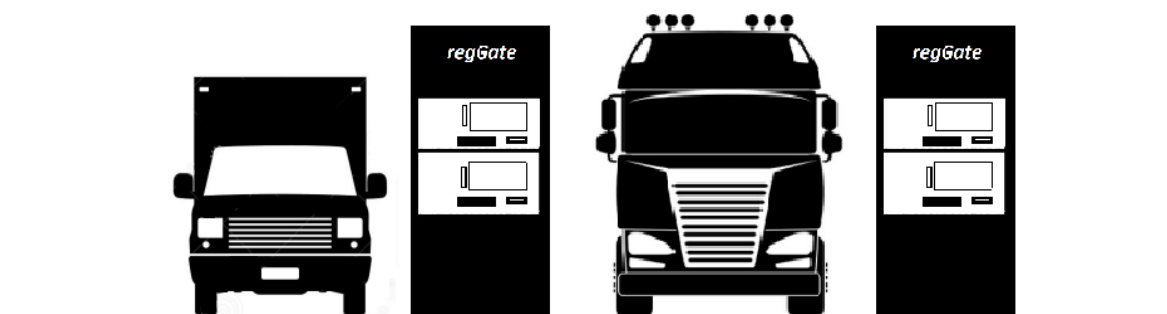
Pokud by nastala situace, že překročení pobytu cizince na území ČR nastane až na základě registrace a odregistrování při opuštění území ČR. Bude tato skutečnost vyhodnocena systémem a cizinci bude uděleno správní vyhoštění z území členských států EU dodatečně.



Obr. 6. Ilustrační fotografie samoodbovacích kiosků [85, 86].

10.5.2 Registrační brány

Pro řidiče mezinárodní dopravy z třetích zemí lze uvažovat o dvouúrovňové registrační bráně regGate v úrovni kabiny a rychlého odbavení pomocí pouhým naskenováním cestovního dokladu řidiče z kabiny vozu. Kdy samozřejmě v rámci zaměstnání pro společnost ze států EU by tato povinnost odpadala. Ve Zlínském kraji lze uvažovat s vybudováním takových silničních pruhů s registrační bránou na hraničních přechodech Starý Hrozenkov / Drietoma, Střelná – Lysá pod Makytou i pro vozidla nad 7,5 tuny a na přechodě Strání – Moravské Lieskové pouze pro vozidla do 7,5 tuny. Ostatní přechody ve Zlínském kraji by pro mezinárodní dopravu řidiči z třetích zemí nepracující pro společnost z EU využívat nemohli.



Obr. 7. Čelní pohled nákladních vozů ve srovnání s čelním pohledem registrační brány [zdroj: vlastní].

10.5.3 Legislativa

V rámci současné legislativy je cizinec dle § 93 zákona o pobytu cizinců „povinen do 3 pracovních dnů ode dne vstupu na území ohlásit na policii místo pobytu na území, to neplatí, pokud jde o cizince mladšího 15 let, člena personálu zastupitelského úřadu cizího státu nebo mezinárodní vládní organizace akreditované v ČR“ [18]. Tato povinnost ohlášení místa

pobytu se nevztahuje na cizince, pokud tuto povinnost již splnil u ubytovatele. „Z ohlášení místa pobytu cizince na území nevyplývají žádná práva k objektu ani k vlastníkovu nemovitosti, v níž je cizinec přihlášen k pobytu“ [18].

„Ubytovatel je povinen oznámit ubytování cizince do 3 pracovních dnů po jeho ubytování; předložením přihlašovacího tiskopisu, předložením stejnopisu listinného dokumentu obsahujícího údaje v rozsahu přihlašovacího tiskopisu nebo prostřednictvím dálkového přístupu vyplněním elektronického formuláře s využitím internetové aplikace v rozsahu údajů vedených v přihlašovacím tiskopisu. Jde-li o ubytovatele, který má ubytování jako předmět podnikatelské činnosti, oznamuje ubytování prostřednictvím dálkového přístupu je-li takový přístup zřízen a funkční“ [18].

Jde-li o cizince, který je držitelem dlouhodobého víza nebo povolení k pobytu uděleného jiným členským státem schengenského prostoru, orgán cizinecké policie při kontrole počítá, zda v období posledních 180 dnů pobytu cizince na území ostatních členských států schengenského prostoru (s výjimkou členského státu schengenského prostoru, na jehož území má povolen dlouhodobý nebo trvalý pobyt) doba pobytu nepřekročí 90 dnů. Vyčerpáním doby pobytu na dlouhodobé vízum, která je kratší než doba platnosti tohoto dlouhodobého víza, nepřestává být toto vízum platné a cizinec se může volně pohybovat na území ostatních členských států schengenského prostoru po dobu 90 dnů během jakéhokoli období 180 dnů, a to po celou dobu platnosti tohoto dlouhodobého víza.

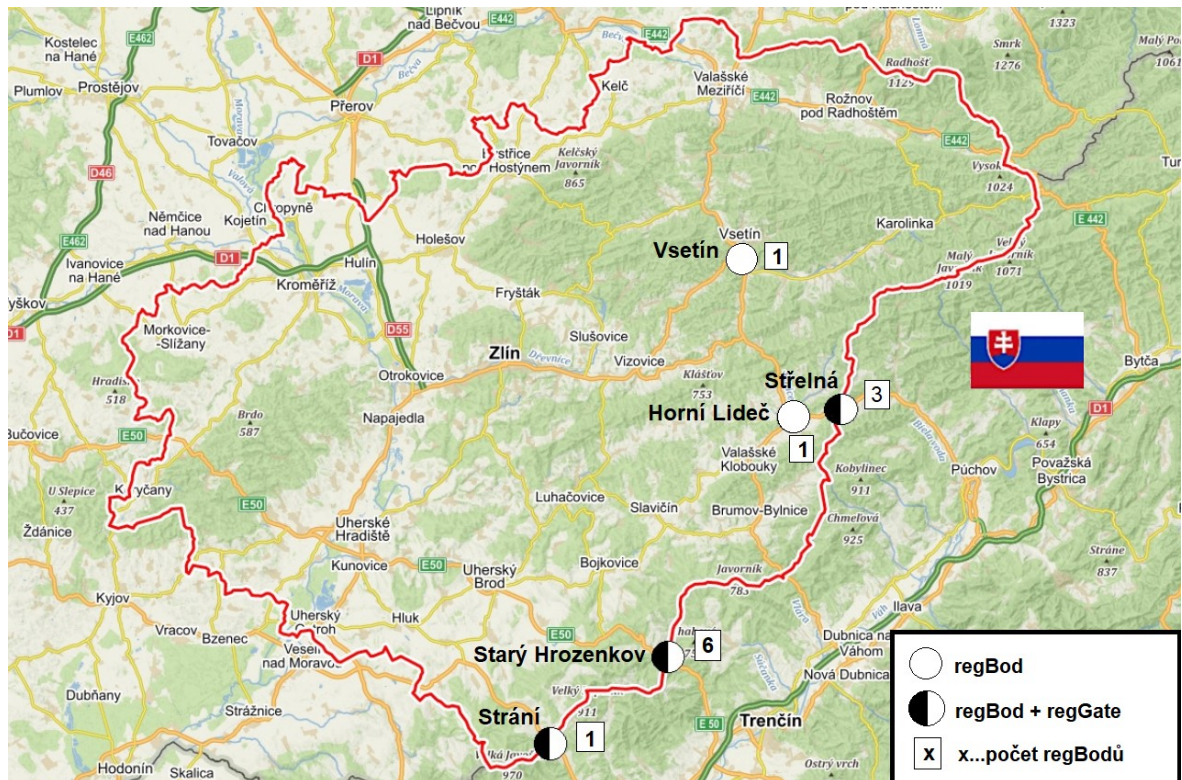
Co se týká migračních vln velkého rozsahu a jiných je důležité připomenout, že cizinec je povinen dle § 103 písm. d) zákona č. 326/1999 Sb. „na požádání policie prokázat totožnost předložením cestovního dokladu, průkazu o povolení k pobytu nebo identifikačního průkazu vydaného Ministerstvem zahraničních věcí osobám požívajícím výsad a imunit podle mezinárodního práva, a ve lhůtě stanovené policií doložit, že splňuje podmínky pobytu na území“ [18]. Aktuálně je hlášení pobytu cizinci neefektivně využíváno, jelikož maximální výše sankce je pokuta 3 000 Kč [18] v příkazním řízení, kdy samotní cizinci tak skrývají svůj pobyt a výkon nelegální práce před odhalením. Proto navrhuji uzákonění povinnosti se registrovat v systému registračních bodů pod trestem správního vyhoštění z území členských států EU až na 10 let. Tato povinnost zpřísní a zpřehlední pobyt cizinců na území ČR, kdy pod hrozbou vyššího trestu budou tuto povinnost plnit víc než pod hrozbou pouhé pokuty.

10.5.4 Návrh rozmístění regBodů ve Zlínském kraji

Registrační body ve Zlínském kraji navrhuji umístit na bývalé hraniční přechody. V případě přechodu Starý Hrozenkov / Drietoma, je třeba pro velkou vytíženost umístit 4 regBody

ve směru do ČR a 2 ve směru z ČR, a umístit je přehledně k budově bývalého hraničního přechodu pod zastřešenou část přechodu, kdy hraniční přechod bude v souvislosti s umístěním regBodů opět napojen na silnici I/50 a bude se tak areál využívat právě pro registraci a odregistraci cizinců z třetích zemí. Nezbytnou součástí je vybudování zázemí pro bezpečnostní agenturu, která bude v nepřetržitém provozu ve dvanáctihodinových směnách dohlížet na fungování regBodů a chránit je před případným poškozováním. Na hraničním přechodu Střelná / Lysá pod Makytou, bude dle mého návrhu dostačující umístit 2 regBody ve směru do ČR a 1 ve směru z ČR, kdy ideální umístění je ve vestibulu budovy bývalé celnice, nyní sloužící jako ubytovna, kdy součástí vybavení je zázemí pro bezpečnostní agenturu, která bude v nepřetržitém provozu ve dvanáctihodinových směnách dohlížet na fungování regBodů a chránit je před případným poškozováním. Na hraničním přechodu Strání / Moravské Lieskové, navrhuji umístit 1 regBod společně pro směr do ČR a z ČR, kdy ideální umístění je v zázemí bývalého hraničního přechodu bez zázemí pro bezpečnostní agenturu. Kdy postačující bude kontrolní činnost bezpečnostní agenturou v nepravidelných intervalech. Pro vstup a výstup občanů ze třetích zemí v rámci silniční dopravy budou tedy ve Zlínském kraji sloužit pouze tyto 3 silniční hraniční přechody. Jiné hraniční přechody v kraji tedy nebudou moci cizinci z třetích zemí využívat.

Co se týká železniční dopravy spojenou s migrací občanů třetích zemí ve Zlínském kraji lze i na základě provedené analýzy hraničních přechodů považovat za nejvytíženější bod nádraží Horní Lideč, kdy je však zároveň nejisté že zde cizinci vystupují, aby tak mohli provést registraci. Uvažováno může být z hlediska železniční trasy také s umístěním regBodu na nádraží ve Vsetíně či Valašském Meziříčí. U tohoto typu dopravy však je nutno uvést, že pro cizince z třetích zemí nepatří mezi ty nejatraktivnější a nejvyužívanější. Proto dle aktuálního stavu navrhuji umístit 1 regBod na nádraží v Horním Lidči a ve Vsetíně, do vestibulů nádražních budov, kdy ostraha těchto zařízení bude součástí již vykonávající ostrahy areálu bezpečnostní agenturou.



Obr. 8. Mapa registračních bodů a bran ve Zlínském kraji [zdroj: vlastní].

10.5.5 Modelová situace občan Ukrajiny s polským vízem

Před zavedením regBodu:

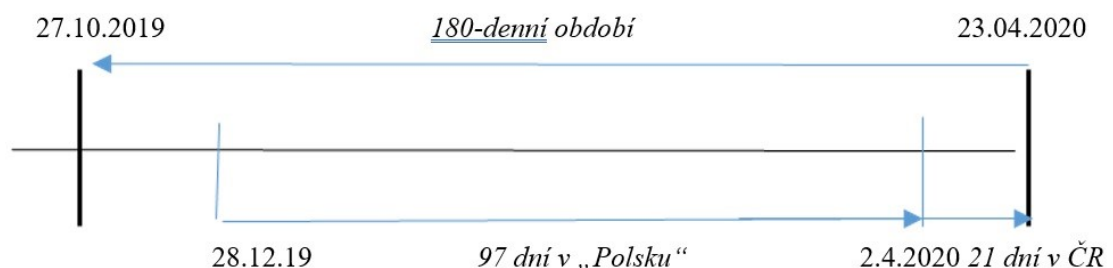
Občanu Ukrajiny (dále jen „cizinec“) je uděleno na zastupitelském úřadě Polské republiky ve Lvově polské schengenské vízum typu D s platností 365 dní od 21. 12.2019 do 20.12.2020. (Nebere se v potaz bezpečnostní opatření v souvislosti s Covid-19). S tímto vízem cizinec vstupuje do Schengenského prostoru na území Slovenska dne 28.12.2019, kdy tato informace je zaznamenávána do jeho cestovního dokladu pomocí vstupního razítka. Ukrajinec přes Slovenské území projede v rámci silniční dopravy přímo do ČR, kde pobývá a pracuje bez pracovního povolení od 28.12.2019. Cizinec nesplní ohlašovací povinnost pobytu na území a jeho ubytovatel také ne (často kvůli obavě odhalení jeho neoprávněného pobytu či zaměstnání). Cizinec je kontrolován hlídkou PČR dne 23.4.2020, kdy cizinec uvede, že do ČR přijel 2.4.2020, a do té doby byl v Polsku, kde pobýval na polské vízum. PČR tuto informaci nemá jak ověřit, jelikož jediná oficiální informace je v tomto případě vstupní razítko v cestovním dokladu na Slovenské území. Jediná možnost zjištění takového pobytu je sofistikovaný výsledek, kdy cizinec není schopen doložit důvěryhodně místo jeho pobytu v Polsku a další informace s tím související, kdy se nakonec přizná, že celou dobu pobývá v ČR, popřípadě toto bývá zjištěno a potvrzeno docházkou do zaměstnání.

Takovému cizinci hrozí správní vyhoštění z území členských států EU až na 5 let. Cizinci se však pomocí sociálních sítí zdokonalují a u takových výsledků bývají připravenější a přiznání ubývá, a pokud se neoprávněný pobyt nedokáže prokázat např. pomocí docházky ze zaměstnání, cizince za neoprávněný pobyt vyhostit nelze.

Po zavedení regBodu:

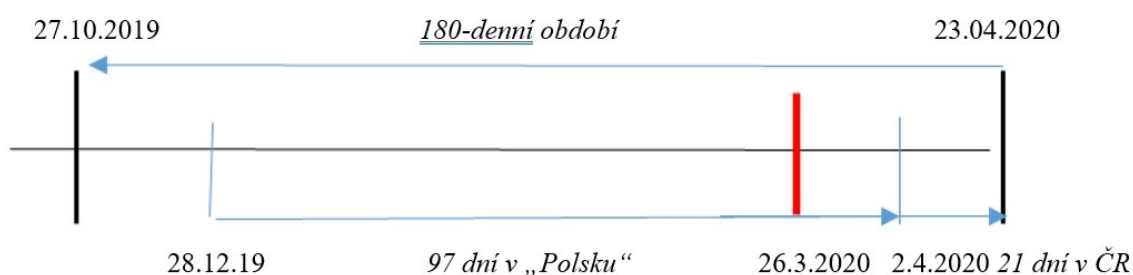
Cizinec s polským schengenským vízem typu D s platností 365 dní od 21.12.2019 do 20.12.2020 vstupuje do Schengenského prostoru na území Slovenska dne 28.12.2019, kdy tato informace je zaznamenávána do jeho cestovního dokladu pomocí vstupního razítka. Ukrajinec přes Slovenské území projede v rámci silniční dopravy přímo do ČR, tentýž den přijíždí na hranice ČR, hraniční přechod Starý Hrozenkov / Drietoma, kde vystoupí z automobilu popř. autobusu a pomocí regBodu registruje svůj pobyt a jeho účel. Cizinec získává potvrzení o registraci a je zřejmé, že cizinec může pobývat v rámci schengenského pravidla 90/180 na území ČR do 26.3.2020. Pokud tuto dobu překročí je díky systému zřejmé, že pobývá na území ČR neoprávněně. Pokud registraci v registračním bodě neprovede a bude kontrolován, bude toto důkazem a důvodem pro správní vyhoštění z území členských států EU.

1. Občan Ukrajiny je kontrolován dne 23. 4. 2020. Kontrolou biometrického pasu občana Ukrajiny bylo zjištěno, že v něm je vylepeno dlouhodobé vízum typu D s platností od 21.12.2019 do 20.12.2020 s délkou pobytu na 365 dnů. V dokladu má otištěno vstupní razítko prokazující přechod přes vnější hranici se vstupem 28. 12. 2019 na Slovensko. Cizinec uvádí, že byl do 2.4.2020 v Polsku a pak přijel do ČR. Cizinec ani ubytovatel však nesplnil ohlašovací povinnost místa pobytu na území a tak není pobyt v ČR nijak prokazatelný.



Obr. 9. Schéma pobytu cizince v rámci schengenského pravidla 90/180 č. 1 [zdroj: vlastní]. Cizinec tak pobývá na území ČR celkem 118 dní, ačkoliv je oprávněn pobývat v jeho případě jen 90 dní. Takový pobyt cizince je však neprokazatelný.

2. Občan Ukrajiny je kontrolován dne 23. 4. 2020. Kontrolou biometrického pasu občana Ukrajiny bylo zjištěno, že v něm je vylepeno dlouhodobé vízum typu D s platností od 21.12.2019 do 20.12.2020 s délkou pobytu na 365 dnů. V dokladu má otištěno vstupní razítko prokazující přechod přes vnější hranici se vstupem 28. 12. 2019 na Slovensko. Cizinec by dříve klidně mohl uvádět, že pobýval například do 2.4.2020 v Polsku a pak přijel do ČR. Cizinec však provedl registraci v regBodu a tím pádem je jasné, že pobývá na území ČR nepřetržitě od 28.12.2019.



Obr. 10. Schéma pobytu cizince v rámci schengenského pravidla 90/180 č. 2 [zdroj: vlastní]. Cizinec tak pobývá na území ČR celkem 118 dní, ačkoliv je oprávněn pobývat v jeho případě jen 90 dní. Možnost pobytu 90/180 vyčerpal dne 26.3.2020 a od té doby pobývá na území ČR neoprávněně. Kdyby cizinec registraci v regBodu neprovedl, byl by stejně na základě kontroly a zjištění nesplnění této povinnosti registrace vyhoštěn.

10.5.6 Modelová situace nelegální migrant

Před zavedením regBodu:

Nelegální migrant vstoupí na území ČR. Pro tuto modelovou situaci se uvažuje většinový příklad, že migrant používá ČR pouze jako tranzitní zemi k cestě do Německa či dál na západ. Schovaný v nákladním automobilu překračuje hranice ČR. Při vyložení nákladu ve firmě ve Zlíně, řidič objevuje migranta uvnitř nákladu a přivolává na místo PČR. Po příjezdu je cizinec zajištěn a při provedení kontrolních otisků v rámci EURODAC je zjištěno, že cizinec žádal o azyl v Řecku. V případě prokázání trasy je uskutečněna readmise na základě readmisní dohody s okolními státy. V případě neprokázání trasy je cizinci vydáno Rozhodnutí o povinnosti opustit území ČR dle § 50a zákona 326/1999 Sb. a cizinec je poučen, že se má vrátit do Řecka. Cizinec zpravidla pokračuje v cestě do Německa.

Po zavedení regBodu:

Nelegální migrant vstoupí na území ČR. Pro tuto modelovou situaci se uvažuje většinový příklad, že migrant používá ČR pouze jako tranzitní zemi k cestě do Německa či dál na

západ. Schovaný v nákladním automobilu překračuje hranice ČR. Při vyložení nákladu ve firmě ve Zlíně, řidič objevuje migranta uvnitř nákladu a přivolává na místo PČR. Po příjezdu je cizinec zajištěn. Cizinci je přeložena prostřednictvím tlumočnicka zákonná výzva k předložení registračního lístku z regBodu. Cizinec prostřednictvím tlumočnicka sděluje, že registrační lístek nemá, popřípadě, že o povinnosti nevěděl. PČR sděluje cizinci, že neznalost zákona neomlouvá a vzhledem k zanedbání povinnosti registrace při vstupu na území ČR je správně vyhoštěn z území členských států EU na 10 let.

10.5.7 Migrační vlna velkého rozsahu

Před zavedením regBodu:

Stovky nelegálních migrantů přicházející z jihovýchodní Evropy překračují hranice ČR a putují pomocí kamionů, vlaků směrem do Německa. Tito migranti nemají u sebe žádné cestovní doklady. Jsou k nezastavení, arogantní a tvrdí, že mají právo jít do Německa protože je státní představitelé Německa pozvali.

Po zavedení regBodu:

Stovky nelegálních migrantů přicházející z jihovýchodní Evropy překračují hranice ČR a putují pomocí kamionů, vlaků směrem do Německa. Na základě krizové situace je na hraniční přechody povolána armáda a PČR. Cizinci jsou pomocí tlumočnicků informováni o povinnosti registrace v regBodu. Cizinci namítají, že se nemohou registrovat, protože nemají doklady. Načež jim je vysvětleno, že tato registrace je při vstupu na území ČR povinná a pokud ji nesplní a vstoupí bez ní na území, budou vyhoštěni z území členských států EU na 10 let. Cizinci se vrací zpátky na Slovensko a pochodují na slovensko-rakouskou hranici.

Závěrem je nutno uvést, že je velmi důležité mít připravené nástroje na migrační vlny dopředu i když se mohou zdát opatření třeba radikální či přehnaná v době migračního klidu. Na druhou stranu nelegální migrace do EU i v rámci území ČR běží neustále, ne tak jako v roce 2015, ale i statistiky Frontexu dokazují, že v roce 2019 bylo detekováno na vnější hranici 139 000 nelegálních migrantů [14], což není určitě zanedbatelné číslo. Do budoucna existují prognózy v souvislosti se suchem, hladem či přelidněním některých oblastí světa, které budou mít na svědomí nárůst migrace směrem do EU, která nabízí sociální a ekonomické zázemí v diametrálně odlišných hodnotách než například v Africe. Nelze řešit rozsáhlé migrační vlny pouze pomocí narychlo vytvořených opatření při vzniklé krizové situaci. Je třeba mít dlouhodobý funkční koncept řešení migrace. Z tohoto důvodu jsem v této kapitole navrhnul opatření v souvislosti s nelegální migrací jak právního, tak

systemového charakteru, kdy je třeba mít připravenou legislativu pro migrační vlny velkého rozsahu, která zjednoduší proces správního vyhoštění a funkční systém sankcí, který bude migranty od porušování zákonů odrazovat. K tomuto účelu pomůže zajisté systém registračních bodů a registračních bran navržený v této kapitole nebo jemu podobný fungující na obdobném principu. Co se týká mých navržených opatření podotýkám, že hlavně legislativní příprava a úpravy pro řešení nelegální migrace jsou z hlediska finančních nákladů zcela zanedbatelné, a proto i reálné. Navržená databáze tlumočnicků pro tlumočení pomocí online konferencí, která by ušetřila rozsáhlé finanční náklady na cestovní výdaje tlumočnicků, a také zkrátila časovou náročnost, není opět nijak finančně nákladná. Vytvoření takové databáze je otázkou maximálně pár měsíců, kdy její efektivita i přes možné nijak vysoké počáteční náklady na vybavení výslechových místností, by se v krátké době stala přínosnou a levnější než je současný stav. Systém registračních bodů z hlediska celorepublikového rozmístění a fungování by byl náročný časově, finančně i funkčně. Je to však investice, která se již v brzké době vzhledem ke světovým prognózám o migraci, může stát pro ČR stěžejní, jelikož obecná a reálná hrozba trestu vyhoštění z území členských zemí EU až na 10 let za vstup na území ČR bez cestovního dokladu spojená s připravenou legislativou pro zkrácené a jednodušší správní řízení, by byla jistě pro nelegální migranty velmi odstrašující. Z hlediska přijetí takového systému a případné kritiky ze strany EU, jsem vzhledem ke skutečnostem z nedávného opatření na hraničních přechodech v souvislosti s pandemií Covid-19 přesvědčen, že je otázkou času, kdy si každá členská země bude řešit migrační politiku sama, jako v případě migračních vln v roce 2015, nebo Covidu-19 v roce 2020. Možností, i když zřejmě reálně velmi malou, je postupné zavedení systému registračních bodů v jednotlivých členských zemích EU. Nutno však dodat, že politický tlak EU a jeho hlavních aktérů v roli Německa či Francie bude mít vždy významný podíl na řešení a návrhů politických oblastí, jakým je migrace legální či nelegální.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce na téma „Návrh bezpečnostních opatření v souvislosti s problematikou migrace“ bylo navrhnout legislativní a technická bezpečnostní opatření v souvislosti s problematikou nelegální migrace vhodná pro geopolitické prostředí České republiky (dále jen „ČR“). K docílení návrhů bezpečnostních opatření bylo využito analýzy migrační situace v České republice v minulých letech, byly rozebrány objekty související s migrací v ČR. Byly provedeny řízené rozhovory s příslušníky Policie ČR sloužících v těchto zařízeních a s účastníky operací agentury Frontex, a také byla provedena analýza hraničních přechodů ve Zlínském kraji.

V teoretické části byla vysvětlena obecná a odborná terminologie související s migrací, a byla popsána rozsáhlá historie migrace se zaměřením na události, které byly pro Evropu z hlediska migrace významné. Pro migraci platí v současném prostředí pravidla, která je v rámci existence právních států nutno dodržovat. Teoretická část dále popsala právní úpravu týkající se ochrany hranic, oprávnění vstupu a azylového řízení, kdy ČR musela, coby členský stát Evropské unie (dále jen „EU“) přizpůsobit svůj právní řád právním předpisům EU. Hlavní provázanost tkví v Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob, z hlediska zrušení ochrany vnitřních hranic členských států a znovuzavedení hraničních kontrol, a Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2009/810 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech. Byly popsány rozdílné pohledy na události související s migrační politikou EU, která není schopna rychle reagovat a provést razantní změny. Vyjednávání změn, pro migraci zásadního Dublinského systému trvá téměř 3 roky a stále je bez zdárného výsledku. Tato neschopnost rychlé reakce se může v EU budoucnu vymstít z hlediska potenciálních migračních hrozeb, kterým může čelit, kdy s největší pravděpodobností se migrace do EU vzhledem k populační explozi spojené s nedostatkem a úbytkem pitné vody nezastaví. Na závěr teoretické části je nabídnut pohled na již přijatá bezpečnostní opatření. V případě připraveného Typového plánu OAMP je nutno uvést, že řeší situaci velmi obecně a předpisově. Pokud se typový plán přenesne na menší samosprávný celek, jako třeba Zlínský kraj, kdy je řešení v gesci KŘPZ, lze už z něj vyčíst konkrétnější řešení a jasnější obrysy. Velký potenciál má víceúčelový systém využívaný pro odhalování nedovoleného přistěhovalectví a přeshraniční trestné činnosti na vnějších hranicích Eurosur. Velkým příslibem je také fungování a spolupráce národních situačních center v jednotlivých členských zemích EU. Vzhledem k průběhu a výsledku

migračních kvót se přikláním k názoru, že navržený systém měl na základě názorové rozdílnosti členských států EU malý potenciál na úspěch, což se také později potvrdilo. V praktické části bylo pro docílení návrhů bezpečnostních opatření využito analýzy migrační situace v ČR v minulých letech, kdy bylo potvrzeno postavení ČR jako tranzitní země z východu na západ, s minimální touhou muslimských národů usídlit se v ČR. Nutno také určitě zmínit fakt, že sociální výhody pro azylanty v zemích jako je Německo, jsou určitě daleko lákavější a příznivější než podmínky pro azylanty v zemích Visegrádské čtyřky. Pokud existuje zájem o pobyt v ČR, tak určitě od státních příslušníků Ukrajiny, pro které je pobyt a zaměstnání v ČR velmi lákavý. Migrační situace v roce 2015 měla za následek téměř dvojnásobný nárůst nelegální migrace oproti roku 2014. Při zjišťování funkčnosti objektů souvisejících s migrací v ČR bylo zjištěno, že objekty prošly na základě migrační situace v posledních pěti letech velkými změnami z důvodu širšího společenského zájmu. Na základě provedeného řízeného rozhovoru s příslušníky Policie ČR sloužících v Příjímacím středisku Zastávka a ZZC Bělá Jezová bylo zjištěno, že každá národnost vykazuje jiné kulturní a další rozdíly. Ať se jedná o náboženství, styl oblékání, stravování, nebo rodinných vazeb. Mezi zásadní kulturní rozdíly je potom považována především jazyková vybavenost a potom různé stupně vzdělání, spojených s možností začlenit se do společnosti. Odpovědi příslušníků naznačili, že režim v zařízeních pro cizince se při zatížení jako bylo v roce 2015 a 2016 stával kritickým, jelikož střetávání různých kultur a považování své kultury za tu nejnadhrazenější působil jako problém. Z hlediska problémových národností lze zmínit občany Sýrie a Afghánistánu. Pokud pomineme roky 2015 a 2016, jsou však mezi problémové řazení i příslušníci Ukrajiny, Gruzie, či Nigérie. Na základě provedených rozhovorů s příslušníky Policie ČR a příslušníky policie jiných evropských zemí působících při operacích v rámci agentury Frontex bylo zjištěno, že zdaleka ne všichni detekovaní migranti projdou identifikačním procesem a podle odhadů respondentů je věrohodně ztotožněno kolem 50 % detekovaných nelegálních migrantů. Není dodržován dublinský systém, kdy klíčovou roli hraje také fakt, že některé členské státy nejsou dostatečně efektivní při ochraně vnějších hranic a nemožnost navrácení migrantů do některých členských států. Členské země momentálně nejsou schopny zastávat jednotný názor na řešení migrace, jde o politický nesoulad s politickými rozhodnutími více členských států. Z prověření současného stavu hraničních přechodů ve Zlínském kraji je patrné, že došlo k podcenění a neudržení zázemí na hraničních přechodech pro případné znovuzavedení hraničních kontrol. Za případ nevyužitého potenciálu ze strany státu lze určitě uvést největší a nejvytíženější přechod ve Zlínském kraji Starý Hrozenkov / Drietoma,

kde je postaveno a vybudováno velké zázemí, které však od roku 2008 patří Zlínskému kraji, kdy v těchto objektech sídlí několik firem a během bezpečnostního opatření Covid-19 musela Policie ČR a Armáda ČR sídlit v mobilních buňkách.

V závěrečné kapitole jsem navrhnul bezpečnostní opatření v souvislosti s nelegální migrací jak právního, tak systémového charakteru. Dle mého názoru je třeba mít připravenou legislativu pro migrační vlny velkého rozsahu, která zjednoduší proces správního vyhoštění. Dále je důležité zavést funkční systém sankcí, který bude migranty od porušování zákonů odrazovat. K tomuto účelu pomůže zajisté systém registračních bodů „regBodů“ a registračních bran „regGate“ nebo jemu podobný systém fungující na obdobném principu. Legislativní příprava a úpravy pro řešení nelegální migrace jsou z hlediska finančních nákladů zcela zanedbatelné, a proto i reálné. Systém registračních bodů z hlediska celorepublikového rozmístění a fungování by byl náročný časově, finančně i funkčně. Je to však investice, která se již v brzké době vzhledem k světovým predikcím o migraci, může stát pro ČR stěžejní. Reálná hrozba trestu vyhoštění z území členských zemí EU až na 10 let za vstup na území ČR bez cestovního dokladu a povinností se při vstupu na území ČR registrovat, spojená s připravenou legislativou pro zkrácené a jednodušší správní řízení, by byla jistě pro nelegální migranty velmi odstrašující. Z hlediska přijetí takového systému a případné kritiky ze strany EU, jsem vzhledem ke skutečnostem z nedávného opatření na hraničních přechodech v souvislosti s pandemií Covid-19 přesvědčen, že je otázkou času, kdy si každá členská země bude řešit migrační politiku sama, jako v případě migračních vln v roce 2015, nebo Covidu-19 v roce 2020.

Je velmi důležité mít připravené a zakonzervované prostory a zázemí s odpovídajícími technologiemi pro bezpečnostní složky na hraničních přechodech pro případné migrační vlny. Tyto prostory musí být permanentně ve vlastnictví státu, i když se jedná o nákladnější variantu. Nutno však dodat, že politický tlak EU a jeho hlavních aktérů v čele s Německem či Francií, bude mít vždy významný podíl na řešení migrace legální či nelegální. Lze také vznášet mnohdy oprávněnou kritiku na EU vzhledem k migračním řešením. Na druhou stranu se i na opatření v souvislosti s pandemií Covid-19 ukázalo, že ČR není taky plně samostatná, schopná a připravena učinit ideální řešení pro bezpečnostní opatření na svých státních hranicích.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ROŽŇÁK, Petr, KUBEČKA, Karel, a kolektiv. *Země Visegrádu a migrace: Fenomén procesu migrace, integrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: KEY Publishing, 2018. ISBN 9788074182921.
- [2] KING, Russell. *Atlas lidské migrace*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2008. 192 s. ISBN 9788020417060.
- [3] WARNER, Bill. *Život Mohameda (Síra)*. Vydání první. Brno: CSPI International, 2015. 88 s. ISBN 9788088089063.
- [4] FRIEDMAN, George. *Ohrožená Evropa: rodící se krize*. Vydání první. Praha: Aligier s.r.o. společně s Nakladatelstvím Tomáš Krsek s.r.o., 2015. xxiv, 258 s. ISBN 9788090489554.
- [5] UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Vladislav GÜNTER a Šárka OŠŤÁDALOVÁ. *Migrace: Historie a současnost*. Ostrava: PANT, 2015. ISBN 9878090594296.
- [6] Schengen acquis. *EUR-Lex* [online]. [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133020>
- [7] KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2017. ISBN 978-80-7419-249-4
- [8] Asylum statistics. *Eurostat* [online]. 2019 [cit. 2020-01-29]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics
- [9] Asylum applications in the European Union. *Eurostat* [online]. 2020 [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5285137/KS-SF-07-110-EN.PDF/c95cc2ce-b50c-498e-95fb-cd507ef29e27>
- [10] Risk Analysis for 2016. *Frontex* [online]. 2019 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf
- [11] Frontex Risk Analysis Network Quarterly 1/2017. *Frontex* [online]. 2019 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Fran_Q1_2017.pdf
- [12] Frontex Risk Analysis Network Quarterly 1/2018. *Frontex* [online]. 2019 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z:

- https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Fran/2018/Fran_Q1_2018.pdf
- [13] Risk Analysis for 2019. *Frontex* [online]. 2019 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2019.pdf
- [14] 2019 in brief. *Frontex* [online]. 2020 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/General/frontex_inbrief_website_002.pdf
- [15] ČR a evropská legislativa. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. 2019 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9017/sekce/cr-a-evropska-legislativa/>
- [16] Přijaté normy (nařízení, směrnice, rozhodnutí). *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. 2020 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: https://www.euroskop.cz/gallery/106/32091-prijate_normy.pdf
- [17] Zákon č. 191/2016 Sb., o ochraně státních hranic, v platném znění.
- [18] Zákon č. 326/1999 Sb., pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů
- [19] Mezinárodní ochrana. Ministerstvo vnitra ČR: Obecný přehled předmětu úpravy zákona o azylu [online]. 2019 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obecny-prehled-predmetu-upravy-zakona-o-azyly.aspx>
- [20] Zákon č. 325/1999 Sb., zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1999 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu).
- [21] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex). 2016.
- [22] Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích. (Schengenské *acquis*)
- [23] Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2009/810 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex).

- [24] Kódy víz a povolení k pobytu udělovaných orgány služby cizinecké policie. *Policie ČR: Služba cizinecké policie* [online]. 2019 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kody-viz-a-povoleni-k-pobytu-udelovanych-organy-sluzby-cizinecke-policie.aspx>
- [25] Občané třetích zemí: Krátkodobý pobyt (vízová povinnost / bezvízový styk). *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. 2020, 17.01.2020 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kratkodoby-pobyt-vizova-povinnost-bezvizovy-styk.aspx>
- [26] 20th anniversary of the Barcelona Process. *IEMed* [online]. 2015 [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: <https://www.iemed.org/actualitat-en/noticies/20e-aniversari-del-proces-de-barcelona>
- [27] Časová osa - reakce na migrační tlaky. *Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen/reintroduction-border-control_en
- [28] Azylová politika. *Euroskop* [online]. 2005 [cit. 2019-11-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9256/sekce/azylova-politika/>
- [29] Temporary Reintroduction of Border Control. *European Commission: Migration and Home Affairs* [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen/reintroduction-border-control_en
- [30] Bezpečnostní aspekty migrace. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2019 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/bezpecnostni-aspekty-migrace.aspx>
- [31] Prohlášení EU a Turecka, 18. března 2016. *Evropská rada Rada Evropské unie* [online]. 2016, 18.03.2016 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>
- [32] HOFFMAN, Bruce. ISIS' Shifting Focus. *The Cipher Brief* [online]. 2019, 23.04.2019 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: https://www.thecipherbrief.com/column_article/isis-shifting-focus

- [33] Teroristické útoky v Evropě po roce 2000. *Aktuálně.cz* [online]. 2020-04-19 [cit. 2020-05-09]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/teroristicke-utoky-v-evrope-po-roce-2000/r~00a5aa6af2fc11e591da0025900fea04/>
- [34] LIPKA, Michael. Europe's Muslim population will continue to grow – but how much depends on migration. *Pew Research Center* [online]. 2017, 2017-12-04 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/12/04/europes-muslim-population-will-continue-to-grow-but-how-much-depends-on-migration/>
- [35] LINDSAY, Frey. Refugees Can Now Vote In Scotland. *Forbes* [online]. 2020, 21.02.2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/freylindsay/2020/02/21/refugees-can-now-vote-in-scotland/#2bcd6f346390>
- [36] Typový plán v působnosti Ministerstva vnitra, typ krizové situace: Migrační vlna velkého rozsahu. 2014.
- [37] Plán opatření KŘP ZLK pro případ záchytu většího počtu cizinců. 2017.
- [38] Zahájení činnosti Národního situačního centra ochrany hranic: Jedinečná spolupráce Policie České republiky a Celní správy České republiky. Policie České republiky – Služba cizinecké policie [online]. 2019, 04.06.2019 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zahajeni-cinnosti-narodniho-situacniho-centra-ochrany-hranic.aspx>
- [39] Na novou migrační vlnu jsme už připraveni, řekli čeští strážci hranic v Rozstřelu. *Idnes.cz* [online]. 2019, 19.06.2019 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/narodni-situacni-centrum-ochrany-hranic-frontex-eurosur-migranti-uprchlici-krize.A190618_111931_domaci_fort
- [40] Doporučení komise, kterým se přijímá Praktická příručka pro uplatňování a řízení Evropského systému ostrahy hranic C(2015) 9206 (příručka pro systém EUROSUR). 2015.
- [41] BŘICHÁČEK, Tomáš. *EU a její reakce na migrační krizi* [online]. New Direction [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: http://zahradil.cz/wordpress/wp-content/uploads/2014/11/2017_ND_studie_Migrace.pdf

- [42] Soud EU: Odmítáním uprchlických kvót porušilo Česko, Polsko a Maďarsko své povinnosti. *Česká televize ČT 24* [online]. 2020, 02.04.2020 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3070650-soud-eu-odmitanim-uprchlickych-kvot-porusily-zeme-sve-povinnosti>
- [43] Vyhlášení nouzového stavu - co aktuálně platí. *Vláda České republiky* [online]. 30.03.2020 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vyhlaseni-nouzoveho-stavu-180234/#statni_hranice
- [44] Usnesení vlády České republiky ze dne 30. března 2020 č. 334 o přijetí krizového opatření. 2020.
- [45] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR v roce 2004. Ministerstvo vnitra ČR. 2005.
- [46] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR v roce 2008. Ministerstvo vnitra ČR. 2009.
- [47] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR v roce 2018. Ministerstvo vnitra ČR. 2019.
- [48] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR v roce 2015. Ministerstvo vnitra ČR. 2016.
- [49] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR v roce 2009. Ministerstvo vnitra ČR. 2010.
- [50] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR v roce 2017. Ministerstvo vnitra ČR. 2018.
- [51] Situační zpráva Národního centra pro kontrolu dokladů Ředitelství služby cizinecké policie za rok 2016. Ředitelství služby cizinecké policie. 2017.
- [52] Situační zpráva Národního centra pro kontrolu dokladů Ředitelství služby cizinecké policie za rok 2017. Ředitelství služby cizinecké policie. 2018.
- [53] Situační zpráva Národního centra pro kontrolu dokladů Ředitelství služby cizinecké policie za rok 2018. Ředitelství služby cizinecké policie. 2019.
- [54] Situační zpráva Národního centra pro kontrolu dokladů Ředitelství služby cizinecké policie za rok 2019. Ředitelství služby cizinecké policie. 2020.

- [55] *Utekli z českých ,kravinů‘. Irácká křesťanská rodina zakotvila v Německu* [online]. MAFRA, a.s., 2018 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/donemecka-utekli-z-ceskych-kravinu-iracka-rodina-dostala-azyl-a-nehrozi-jim-vyhosteni.A180620_083947_in_zahranici_ele
- [56] *Česko dalo azyl syrské rodině s nemocným dítětem, odešla do Německa* [online]. 2015 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/syrska-rodina-jejiz-dite-se-melo-lecit-v-motole-odesla-do-ne/r~f6dcc5da849811e5adcb0025900fea04/>
- [57] *Ukraine Average Monthly Wages* [online]. Trading Economics, 2020 [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/ukraine/wages>
- [58] Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2017/850 ze dne 17. května 2017, kterým se mění nařízení (ES) č. 539/2001, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni (Ukrajina)
- [59] *Zrušení vízové povinnosti pro Ukrajinu: konečné hlasování v EP* [online]. Evropský parlament, 2017 [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/syrska-rodina-jejiz-dite-se-melo-lecit-v-motole-odesla-do-ne/r~f6dcc5da849811e5adcb0025900fea04/>
- [60] *Visa policy: Complete statistics on short-stay visas issued by the Schengen States* [online]. European commission, 2020 [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/visa-policy_en
- [61] First instance decisions on asylum applications. *Eurostat* [online]. 2019 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics#Main_countries_of_destination:_Germany_2C_France_and_Greece
- [62] Age and gender of first-time applicants. *Eurostat* [online]. 2019 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics#Age_and_gender_of_first-time_applicants

- [63] *Správa uprchlických zařízení MV: PŘS Zastávka* [online]. 2017 [cit. 2020-05-10]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/co-delame/provoz-zarizeni/prs-zastavka/>
- [64] *Správa uprchlických zařízení MV: PŘS Ruzyně* [online]. 2017 [cit. 2020-05-08]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/co-delame/provoz-zarizeni/prs-ruzyne/>
- [65] *Správa uprchlických zařízení MV: Provoz zařízení* [online]. 2017 [cit. 2020-05-08]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/co-delame/provoz-zarizeni/>
- [66] *Centra na podporu integrace cizinců* [online]. 2020 [cit. 2020-05-11]. Dostupné z: <http://www.integracnicentra.cz>
- [67] *Koordináční centrum pro cizince v průmyslové zóně Kvasiny: Konkrétní aktivity koordináčního centra pro cizince v průmyslové zóně Kvasiny* [online]. 2020 [cit. 2020-05-19]. Dostupné z: <http://koordinacnicentrum.cz>
- [68] Smlouva o poskytování fyzické ostrahy v areálech správy uprchlických zařízení MV s ABAS IPS Management s.r.o., prostřednictvím personální agentury CBA personální s.r.o.
- [69] *Policie České republiky – Služba cizinecké policie: V detenčních zařízeních přibývá incidentů mezi cizinci* [online]. 2015 [cit. 2020-05-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/v-detencnich-zarizenich-pribyva-incidentu-mezicizinci.aspx>
- [70] HRABÁLEK, Martin. *Ochrana hranic EU a role agentury Frontex v ní*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2012. 155 s. Monografie, sv. č. 45. ISBN 9788021059887.
- [71] KAPLAN, Robert D. *Pomsta geografie: Co mapy vyprávějí o příštích konfliktech a boji proti osudu*. Praha: Bourdon, 2013. ISBN 9788090517363.
- [72] Key Facts. *Frontex* [online]. 2020 [cit. 2020-05-28]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/faq/key-facts/>
- [73] *Frontex Ready to Meet New Challenges. European Security & Defense* [online]. 2019, 03.,03.2020 [cit. 2020-05-28]. Dostupné z: <https://euro-sd.com/2020/03/allgemein/16500/frontex-ready-to-meet-new-challenges/>

- [74] News Release: Nearly all selected candidates agree to join Frontex standing corps. *Frontex* [online]. 2020, 29.05.2020 [cit. 2020-05-30]. Dostupné z: https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/nearly-all-selected-candidates-agree-to-join-frontex-standing-corps-ILQ7nC?fbclid=IwAR2s2nr7G55jBxyJZw_-IgfkyMkKxzeFUMUfu6T6uXerLMz14zfd7bmA6Rc
- [75] Hraniční přechody. *Český statistický úřad*. [online]. 2006 [cit. 20.06.2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536124/e-930508a04.pdf/4f0a5e3a-6a85-4ffa-ad51-db9221f8e1a1?version=1.0>
- [76] Sdělení Ministerstva vnitra č. 373 ze dne 18. září 2008, o vyhlášení seznamu hraničních přechodů a rozsahu jejich provozu v případě dočasného znovuzavedení ochrany vnitřních hranic
- [77] Silniční síť na území Zlínského kraje. *Zlínský kraj* [online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/silnicni-sit-na-uzemi-zlinskeho-kraje-cl-141.html>
- [78] Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- [79] Nepublikovaný zdroj Odboru cizinecké policie Krajského ředitelství policie Zlínského kraje, 2019
- [80] Commissioner Johansson - joint press conference opening remarks. *European Commission* [online]. 2020 [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/johansson/announcements/commissioner-johansson-joint-press-conference-opening-remarks_en
- [81] Integration of migrants: Commissioner Johansson announces funding for Italy and Spain. *European Commission* [online]. 2019 [cit. 2020-06-26]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/news/integration-migrants-commissioner-johansson-announces-funding-italy-and-spain_en
- [82] EU Budget for the future: Migration and border management. *European Commission* [online]. 2018 [cit. 2020-06-26]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-proposals-migration-border-management-may2018_en.pdf

- [83] Zákon č. 500/2004 správní řád.
- [84] ŠABATOVÁ, Alena. *Ochrana před špatným zacházením 2015: Zpráva veřejné ochránkyně práv jako národního preventivního mechanismu*. 2016. ISBN 9788087949313.
- [85] Možnosti odbavení: Samoobslužné odbavovací kiosky. ČSA [online]. 2020 [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.csa.cz/cz-cs/cestovni-informace/na-letisti/moznosti-odbaveni/>
- [86] SITA says digital tech to give passengers autonomy and seamless travel. *Australian Aviation* [online]. 2019, 2019 [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://australianaviation.com.au/2019/09/sita-says-digital-tech-to-give-passengers-autonomy-and-seamless-travel/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
AFIS	Automatic Fingerprint Identification System
BO	Bezpečnostní opatření
CIS	Cizinecký informační systém
CPIC	Centrum na podporu integrace cizinců
CS	Celní správa České republiky
ČÚZK	Český úřad zeměměřictví a katastru
ČR	Česká republika
EASO	Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu
EBCGT	European Border and Coast Guard Teams
ENO	Evidence nežádoucích osob
ETR	Evidence trestního řízení
EU	Evropská unie
HZS	Hasičský záchranný sbor České republiky
ISIS	Islámský stát v Iráku a Sýrii
IZS	Integrovaný záchranný systém
KŘPZ	Krajské ředitelství policie Zlínského kraje
MEDEVAC	Medical Evacuation
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NCKD	Národní centrum pro kontrolu dokladů
NSCOH	Národní situační centrum ochrany hranic Ředitelství služby cizinecké policie
OAMP MV	Odbor azylové a migrační politiky ministerstva vnitra
OCP	Odbor cizinecké policie
OIKT	Odbor komunikačních a informačních technologií
OIPIT	Odbor informatiky a provozu informačních technologií

PČR	Policie České republiky
RABIT	Rapid Border Intervention Teams
RIS	Registrační informační systém
RM	Registrační místo
RTG	Rentgen
ŘSCP	Ředitelství služby cizinecké policie
SAR	Operace Search and rescue
SFRJ	Socialistická federativní republika Jugoslávie
SHK	Schengenský hraniční kodex
SIS II	Schengenský informační systém II. generace
SITA	Société Internationale de Télécommunications Aeronautiques
SKPV	Služba kriminální policie a vyšetřování
SUZ MV	Správa uprchlických zařízení ministerstva vnitra ČR
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
VS	Vězeňská služba České republiky
ZZC	Zařízení pro zajištění cizinců

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Počty detekovaných migrantů na migračních trasách v roce 2015	26
Obr. 2. Mapa hraničních přechodů ve Zlínském kraji	83
Obr. 3. Schéma rozložení registračního místa Starý Hrozenkov	86
Obr. 4. Registrační místo Mosty u Jablunkova listopad 2019.	87
Obr. 5. Srovnání položek rozpočtu EU pro migraci v období 2014-2020 a 2021-2027.....	90
Obr. 6. Ilustrační fotografie samoodbovacích kiosků.	96
Obr. 7. Čelní pohled nákladních vozů ve srovnání s čelním pohledem registrační brány...	96
Obr. 8. Mapa registračních bodů a bran ve Zlínském kraji.	99
Obr. 9. Schéma pobytu cizince v rámci schengenského pravidla 90/180 č. 1.....	100
Obr. 10. Schéma pobytu cizince v rámci schengenského pravidla 90/180 č. 2.....	101

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Vývoj nelegální migrace v ČR v letech 2001–2018.....	53
Tab. 2. Počet osob, kterým bylo uděleno správní a soudní vyhoštění 2001–2018.....	54
Tab. 3. Zachycené padělané doklady na území ČR a vnější hranici v letech 2016–2019 ...	55
Tab. 4. Udělená česká víza Ukrajincům Českou republikou v letech 2015–2018.	60
Tab. 5. Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR v období 2009–2018.....	61
Tab. 6. Rozmístění zaměstnanců smluvní bezpečnostní agentury.....	68
Tab. 7. Počty příslušníků a zaměstnanců potřebných pro zřízení a provoz RM.....	86